

Vlaanderen

is economie, wetenschap
& innovatie

Projectsubsidie(s) voor de deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief

Evaluatierapport

Publieke versie

21 maart 2025

DEPARTEMENT
WERK, ECONOMIE
WETENSCHAP, INNOVATIE &
SOCIALE ECONOMIE

departementwewis.be

INHOUD

Inhoud.....	2
1 Samenvatting.....	4
1.1 Situering.....	4
1.1.1 Europese doelstellingen van en financiering voor het Europese Universiteiten-initiatief	4
1.1.2 Vlaamse deelname aan en financiering voor het Europese Universiteiten-initiatief.....	4
1.2 Opzet van de evaluatie.....	6
1.3 Conclusies van de evaluatie.....	7
1.4 SWOT-analyse.....	8
1.5 Aanbevelingen	9
2 Situering van de evaluatie.....	12
2.1 Aanleiding van de evaluatie.....	12
2.2 Mix van methoden.....	12
2.3 Leeswijzer.....	12
3 Het Europese Universiteiten-initiatief.....	14
3.1 Beoogde Europese doelstellingen	14
3.2 Financiering.....	16
3.2.1 Europese financiering	16
3.2.2 Nationale/Regionale financiering.....	17
3.3 Resultaten van de verschillende oproepen	17
3.4 Lerend netwerk FOR-EU4All.....	21
4 Deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief door de Vlaamse universiteiten.....	23
4.1 Totstandkoming van samenstelling van de allianties met Vlaamse universiteiten	23
4.2 (Financiële) Ondersteuning van de allianties met Vlaamse universiteiten	26
4.2.1 Europese (financiële) ondersteuning	26
4.2.2 Vlaamse (financiële en niet-financiële) ondersteuning	27
5 Realisatie van de doelstellingen van de projectsubsidie.....	31
5.1 Stimuleren van samenwerking.....	31
5.1.1 Vormgeven onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda.....	31
5.1.2 Hefboomwerking.....	35
5.1.3 Quadruple-helix-samenwerkingen	37
5.2 Vlaams lerend netwerk	39
5.3 Tijdelijke mobiliteit.....	39
6 Bijdrage tot de O&O&I-beleidsdoelstellingen	42
6.1 Europese beleidsdoelstellingen	42

6.2	Vlaamse beleidsdoelstellingen	45
7	Benchmark.....	47
7.1	Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO)	47
7.2	Federatie Wallonië-Brussel.....	49
7.3	Duitsland	51
7.4	Frankrijk.....	52
7.5	Italië.....	53
7.6	Andere EU-lidstaten	53
8	Verwachtingen voor de toekomst.....	55
8.1	Verwachtingen op Europees niveau	55
8.2	Verwachtingen van de Vlaamse universiteiten.....	57
9	SWOT	59
9.1	Sterktes.....	59
9.2	Zwaktes.....	60
9.3	Opportunities	61
9.4	Bedreigingen/Uitdagingen.....	62
10	Conclusies en aanbevelingen	63
10.1	Conclusies.....	63
10.2	Aanbevelingen	64
A.	Inhoud besluiten van de Vlaamse Regering	67
B.	Lijst van evaluatievragen	71
C.	Lijst van geraadpleegde bronnen.....	75
D.	Lijst van interviewpartners.....	78
E.	Ondersteuning aan de allianties van Europese Universiteiten door de EU-lidstaten.....	79
F.	Geografische spreiding van de allianties met Vlaamse universiteiten	84
G.	Analyse van de internationale samenwerking tussen de vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners.....	85

1 SAMENVATTING

1.1 Situering

1.1.1 Europese doelstellingen van en financiering voor het Europese Universiteiten-initiatief

Allianties van Europese Universiteiten zijn transnationale, geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden tussen hogeronderwijsinstellingen (HOI's) uit de Europese Unie (en daarbuiten) die een langetermijnstrategie delen en de Europese waarden en identiteit promoten. Het Europese Universiteiten-initiatief van de Europese Commissie is voornamelijk bedoeld om de mobiliteit van studenten en (academisch) personeel te verbeteren en de kwaliteit, de excellentie en het concurrentievermogen van het Europees hoger onderwijs te bevorderen. Daarnaast is het ook de bedoeling dat de allianties de samenwerking tussen de instellingen, studenten en (academisch) personeel versterken en hun (online en fysieke) middelen, opleidingen, expertise, data en infrastructuur bundelen en delen.

Vandaag¹ zijn meer dan 570 hogeronderwijsinstellingen vanuit heel Europa lid van één van de 65 door de Europese Commissie erkende allianties van Europese Universiteiten. Deze allianties werden geselecteerd uit vijf competitieve projectoproepen: twee pilootoproepen waarbij de resultaten bekendgemaakt werden in 2019 en 2020 en drie “gewone” oproepen waarvan de resultaten in 2022, 2023 en 2024 werden bekendgemaakt. Bij de gewone projectoproepen werden zowel bestaande allianties van Europese Universiteiten verlengd en uitgebreid met nieuwe alliantiepartners, als nieuwe allianties geselecteerd. Vandaag behoren de vijf Vlaamse universiteiten en zes hogescholen tot een alliantie van Europese Universiteiten.

Erasmus⁺-financiering vormt de belangrijkste bron van financiële steun voor de allianties van Europese Universiteiten. Deze financiering is bedoeld om de oprichting en/of het beheer van allianties van Europese Universiteiten te ondersteunen wat betreft onderwijs en de koppeling met onderzoek en innovatie en dit ten dienste van de samenleving. Voor de eerste twee pilootoproepen (2019 en 2020) was voor elke geselecteerde alliantie een budget van maximaal 5 miljoen euro beschikbaar voor een periode van drie jaar. Om de wisselwerking tussen de Europese Onderwijsruimte (EEA) en de Europese Onderzoeksruimte (ERA) te versterken, werd in 2020 via een competitieve projectoproep 2 miljoen euro ter beschikking gesteld uit het Horizon 2020-financieringsprogramma voor een periode van drie jaar voor elke alliantie geselecteerd bij de projectoproepen van 2019 en 2020 ten behoeve van de ontwikkeling van een gezamenlijke onderzoeks- en innovatie-agenda. Voor de oproepen van 2022, 2023 en 2024 was voor elke (hernieuwde en nieuwe) alliantie een budget beschikbaar van maximaal 14,4 miljoen euro voor een periode van vier jaar. Daarnaast kunnen het merendeel van de hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten voor hun deelname een beroep doen op bijkomende nationale en/of regionale financiering. Elk land/elke regio bepaalt echter zelf of en indien ja, hoeveel extra financiering hiervoor wordt toegekend aan de hogeronderwijsinstellingen.

1.1.2 Vlaamse deelname aan en financiering voor het Europese Universiteiten-initiatief

Bij de pilootoproep van 2019 werden drie allianties geselecteerd met een Vlaamse universiteit als alliantiepartner: KU Leuven als lid van de Una Europa-alliantie, Universiteit Antwerpen

¹ Situatie op 15 maart 2025.

(UAntwerpen) als lid van YUFE en Vrije Universiteit Brussel (VUB) als lid van de EUTOPIA-alliantie. Universiteit Gent (UGent) werd in 2020 lid van de ENLIGHT-alliantie. De allianties van Europese Universiteiten waartoe KU Leuven, UAntwerpen en VUB enerzijds en UGent anderzijds behoren, werden verlengd in respectievelijk 2022 en 2023. Hoewel de deelname van Universiteit Hasselt (UHasselt) aan een alliantie van Europese Universiteiten volgens de berichtgeving van de Europese Commissie pas bij de oproep van 2023 officieel werd gemaakt, maakt de universiteit in de praktijk sinds begin 2022 actief deel uit van de EURECA-PRO-alliantie. Voor het opzetten van hun allianties hebben KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB deels een beroep gedaan op hun bestaande internationale netwerken, terwijl UHasselt voorafgaand aan haar deelname aan de EURECA-PRO-alliantie enkel sporadische, maar geen structurele samenwerking had met haar alliantiepartners.

Oproep(en)	Naam alliantie van Europese Universiteit	Universiteit
2019 2022 (verlenging)	EUTOPIA – Universities Transforming to an Open Inclusive Academy	VUB
	Una Europa	KU Leuven
	YUFE – Young Universities for the Future of Europe	UAntwerpen
2020 2023 (verlenging)	ENLIGHT – European university Network to promote equitable quality of Life, sustainability and Global engagement through Higher education Transformation	UGent
2023	EURECA-PRO – European University on Responsible Consumption and Production	UHasselt

Naast de Europese financiering via Erasmus⁺ en Horizon 2020, ontvangen de Vlaamse universiteiten voor hun deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief projectsubsidies van het (voormalige) Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) voor de uitbouw van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda's van hun allianties. De Vlaamse Regering kende op 17 december 2021 (via een besluit van de Vlaamse Regering) een projectsubsidie van 4,78 miljoen euro toe aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielook binnen hun deelname aan het initiatief van de Europese Universiteiten.²

De Vlaamse universiteiten ontvangen hogervermelde projectsubsidie als cofinanciering voor hun activiteiten binnen het kader van de Europese Universiteiten met betrekking tot onderzoek, innovatie en valorisatie. Zij dienen de projectsubsidie in te zetten voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten met betrekking tot volgende drie doelstellingen:

1. Het stimuleren van samenwerking in het kader van de Europese Universiteiten door de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de betrokken Europese Universiteiten verder vorm te geven, bijkomende middelen voor onderzoek en innovatie aan te trekken en nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen te realiseren.
2. Het delen van ervaringen en expertise in een Vlaams lerend netwerk.

² KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB ontvingen een gelijke subsidie van 969.000 euro voor de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 (d.i. 30 maanden). De subsidie voorzien voor UHasselt werd verminderd met 2/30ste aangezien de bestedingsperiode twee maanden korter was dan voor de andere universiteiten: UHasselt ontving een subsidie van 904.000 euro voor de periode van 1 januari 2022 tot en met 30 april 2024 (d.i. 28 maanden).

3. De inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit binnen de Europese Universiteiten van jonge onderzoekers (doctoraatsstudenten, postdocs, tenure-track-docenten) en van acceleratoren tussen de partners van de Europese Universiteiten te vergroten.³

Op 17 mei 2024 keurde de Vlaamse Regering een verderzetting van deze projectsubsidie aan de universiteiten goed voor een bedrag van 1,938 miljoen euro en dit voor de verdere ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik.⁴ Zowel de drie doelstellingen – samenwerking, lerend netwerk en tijdelijke mobiliteit – als het subsidiebedrag bleven behouden.

1.2 Opzet van de evaluatie

Naar aanleiding van de verderzetting van hogervermelde projectsubsidie voor de deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief werd bij de goedkeuring ervan aangekondigd dat er een (ex-post- en ex-ante-) evaluatie zou worden opgezet en uitgevoerd in de periode november 2024 – februari 2025.⁵ Deze evaluatie diende onder meer na te gaan hoe de projectsubsidie heeft bijgedragen tot de doelstellingen (ex-postluik) en of de deelname aan de Europese Universiteiten met betrekking tot het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik in de toekomst al dan niet structureel moet worden ondersteund vanuit het beleid en indien aanbevolen, hoe dit dan het best gefinancierd kan worden (ex-anteluik).

Deze evaluatie werd uitgevoerd door de evaluatiecel van de afdeling Coördinatie, Evaluatie, EU & Internationaal O&O&I-beleid van het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS). Dit betreft met andere woorden een intern uitgevoerde evaluatie. Conform de evaluatiepraktijk die de evaluatiecel hanteert, hebben de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten de kans gekregen om het ontwerp van eindrapport na te lezen met het oog op de verbetering van materiële fouten.

Volgende evaluatiemethoden werden ingezet in het kader van deze evaluatie:

- Een deskstudie van alle beschikbare documenten: (Vlaamse en Europese) beleidsdocumenten, rapporteringen door de universiteiten, verslaggeving door de dossierbehandelaar bij het Departement WEWIS, enz.
- Interviews met beleidsmakers bij de Vlaamse overheid en de Federatie Wallonië-Brussel, vertegenwoordigers van de universiteiten en vertegenwoordigers van de belangrijkste alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten binnen hun alliantie wat betreft onderzoek.
- Een SWOT-analyse.

De verschillende methodes werden gecombineerd ingezet om tot relevante conclusies en aanbevelingen te komen. Het detail van de resultaten van de uitgevoerde evaluatie is terug te vinden in het hoofdrapport.

³ KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB dienden minimaal 109.000 euro van de subsidie te besteden binnen de doelstelling inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit, voor UHasselt bedroeg dit geormerkte mobiliteitsbudget minimaal 102.000 euro.

⁴ KU Leuven, UAntwerpen, UGent, UHasselt en VUB ontvingen een gelijke subsidie van 387.600 euro voor de periode van 1 mei 2024 tot en met 30 april 2025 (d.i. 12 maanden).

⁵ Deze timing garandeerde enerzijds dat er voldoende informatie en resultaten beschikbaar zijn om de evaluatie ten gronde uit te voeren (de volledige eindrapportering over de projectsubsidie van 2021 door de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap werd eind oktober 2024 opgeleverd) en anderzijds dat de resultaten beschikbaar zijn voor het aflopen van de projectsubsidie op 30 april 2025.

1.3 Conclusies van de evaluatie

De universiteiten hebben de Vlaamse projectsubsidie geïnvesteerd in het opbouwen van de strategische capaciteit van hun onderzoeksondersteunende diensten⁶ en in het opzetten van gezamenlijke onderzoeksprojecten met alliantiepartners. De Vlaamse universiteiten hebben er alle vijf voor geopteerd om een deel van de Vlaamse projectsubsidie in te zetten als financiële stimulans voor onderzoekers door het organiseren van (competitieve) oproepen voor gezamenlijke onderzoeksprojecten en/of -netwerken met een of meerdere alliantiepartners. Door het voorzien van financiële stimulansen en/of beloningen zijn de Vlaamse universiteiten erin geslaagd om hun onderzoeksgemeenschap warm te maken voor het Europese Universiteiten-initiatief. Een deel van de Vlaamse projectsubsidie werd ook ingezet voor het bekostigen van de personeelskosten van onderzoeksondersteunend personeel bij de universiteiten, aangezien de inzet van deze acceleratoren cruciaal is bij het uitwerken van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatiestrategie op alliantieniveau.

De projectsubsidie heeft geholpen bij het aantrekken van extra regionale en Europese financiering en heeft – zij het vaak eerder indirect – geleid tot nieuwe vormen van samenwerking met (één van de) quadruple-helix-actoren, voornamelijk binnen onderzoeksprojecten. De Vlaamse universiteiten stelden een deel van de projectsubsidie via (competitieve) oproepen beschikbaar aan hun onderzoeksgemeenschap voor de voorbereiding en uitvoering van gezamenlijke onderzoeksprojecten met een of meerdere alliantiepartners. Deze aanpak resulteerde in verschillende financieringsaanvragen – zowel op regionaal, nationaal als Europees niveau – onder leiding van Vlaamse onderzoekers, waarvan een aantal inmiddels zijn gehonoreerd. Om de succesratio van (toekomstige) financieringsaanvragen verder te verhogen, werd binnen de allianties van Europese Universiteiten waartoe de Vlaamse universiteiten behoren, ook actief ingezet op het organiseren van workshops – vaak gericht op jonge onderzoekers – voor het schrijven van gezamenlijke financieringsaanvragen. Met de projectsubsidie werden verschillende (nieuwe) vormen van samenwerking opgezet, maar meestal betrof dit samenwerkingen met slechts één van de quadruple-helix-actoren. Aangezien de allianties van Europese Universiteiten – en in het bijzonder de onderzoekscomponent ervan – nog in de opstartfase zitten, was de doelstelling om alle quadruple-helix-actoren te betrekken in gezamenlijke (onderzoeks)projecten mogelijk te ambitieus.

Bij de start van het Europese Universiteiten-initiatief is het Vlaams lerend netwerk behulpzaam geweest voor de Vlaamse universiteiten om ervaringen over de uitrol van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda binnen hun allianties te bespreken zoals bv. het uitwisselen van best practices over het opstellen van gezamenlijke agenda's en actieplannen. Binnen het lerend netwerk is ook gesproken over het gebruik van de Vlaamse projectsubsidie. Omdat het lerend netwerk onder de koepel van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) functioneerde, werd de Vlaamse projectsubsidie hiervoor niet ingezet.

De projectsubsidie heeft ook de mobiliteit van (jonge) onderzoekers en acceleratoren bevorderd. Dankzij de projectsubsidie konden de acceleratoren mobiel zijn binnen hun alliantie. Wat het ter beschikking stellen van mobiliteitsmiddelen voor (jonge) onderzoekers betreft, bestaat er een zekere mate van overlap met de middelen die bv. door FWO ter beschikking worden gesteld voor

⁶ De “onderzoeksondersteunende diensten” of het “onderzoeksondersteunend personeel” omvatten zowel onderzoeksondersteunende medewerkers als onderzoeksondersteunende profielen zoals (mogelijks decentraal ingebedde) onderzoeksmanagers, postdocs, enz. die instaan voor (de voorbereiding en ondersteuning van) de onderzoeks-, innovatie- en valorisatiestrategie van hun instelling.

internationale mobiliteit. De inzet van de mobiliteitsmiddelen werd door de Vlaamse universiteiten echter strikt geïnterpreteerd, aangezien het merendeel van deze kosten reis- en verblijfskosten zijn.

Een internationale vergelijking van de nationale/regionale financiering die de andere EU-lidstaten/regio's voor dit initiatief ter beschikking stellen, leert dat de financiële ondersteuning die de universiteiten van de Vlaamse overheid ontvingen als cofinanciering ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik binnen hun deelname aan het initiatief van de Europese Universiteiten, in verhouding vrij hoog was. Dankzij de projectsubsidie konden de Vlaamse universiteiten een voortrekkers- en katalyserende rol opnemen bij het vormgeven van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun allianties wat ook benadrukt wordt door de alliantiepartners. De universiteiten hebben de voorbije periode hun leiderschap, expertise en best practices op het vlak van het voeren van onderzoeksbeleid, het valoriseren van onderzoek, het uitbouwen van samenwerkingen met ondernemingen en het ondersteunen van jonge onderzoekers uitgedragen naar hun alliantiepartners. De Vlaamse universiteiten hebben daarnaast ook samen met hun alliantiepartners gewerkt aan het in kaart brengen van hun onderzoeksinfrastructuren en het voorbereiden van blauwdrukken, charters en/of richtlijnen voor het delen van deze infrastructuur.

Op Europees niveau heeft het Europese Universiteiten-initiatief bijgedragen aan de versterking van de Europese Onderzoeksruimte (ERA). Gezien het blijvend strategisch belang van het Europese Universiteiten-initiatief in de toekomst, pleiten verschillende Europese experts en beleidsmakers, alsook de hogeronderwijsinstellingen zelf voor een versterking van de allianties van Europese Universiteiten door een continuering en verhoging van de Europese financiering ter zake. Op Vlaams niveau vragen de universiteiten een continuering van de huidige projectsubsidie en dit voor een langere periode van drie tot vijf jaar, zodat zij kunnen blijven inzetten op het verankeren van de allianties in het DNA van hun instellingen en hun voortrekkers- en katalyserende rol in heel wat werkpakketten van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun allianties kunnen blijven opnemen.

1.4 SWOT-analyse

Sterktes	Zwaktes
• Voortrekkersrol van de Vlaamse universiteiten binnen hun allianties • Grote bestedingsautonomie van de projectsubsidie • Carrière mogelijkheden voor jonge onderzoekers • Versterkte reputatie van de Vlaamse universiteiten in Europa in het algemeen en in de Europese Onderzoeksruimte (ERA) in het bijzonder	• Onvoldoende financiering vanuit Europa voor (de ontwikkeling van) de onderzoeks- en innovatiecomponent van het Europese Universiteiten-initiatief • Overlap (hoewel beperkt) met (de doelstellingen van) andere Vlaamse (O&O&I-) financieringsinstrumenten (basisfinanciering, BOF, IOF, OJO) en met de FWO-reiskredieten • Ongelijke financiering vanuit de EU-lidstaten • Moeilijk om (senior) onderzoekers te overtuigen van de meerwaarde van de alliantie van Europese Universiteiten

Opportunities	Bedreigingen/uitdagingen
• Delen van onderzoeksdiensten en -faciliteiten op alliantieniveau • Allianties van Europese Universiteiten als experts voor de Europese instellingen voor concrete maatschappelijke problemen • Van samenwerken binnen allianties van Europese Universiteiten naar samenwerken tussen allianties	• Spanningsveld tussen inclusiviteit en excellentie • Onzekerheid over duurzame Europese financiering

1.5 Aanbevelingen

Gezien het blijvend strategisch belang van de allianties van Europese Universiteiten op Europese niveau en de voortrekkersrol die de Vlaamse universiteiten opnemen binnen hun allianties, valt het aan te bevelen om verdere financiële ondersteuning te voorzien voor het Europese Universiteiten-initiatief en dit voor een langere periode, zodat de Vlaamse universiteiten kunnen blijven investeren in de uitbouw van strategische capaciteit. Om de weliswaar beperkte mate van overlap tussen een aantal (sub)doelstellingen van de projectsubsidie en de doelstellingen van reeds bestaande (O&O&I-) financieringsinstrumenten in de toekomst te vermijden, valt het aan te bevelen om bij een verderzetting van de projectsubsidie de bestaande doelstellingen tegen het licht te houden.

- **Voorzie een jaarlijkse projectsubsidie van minimaal 210.000 euro per universiteit voor een periode van drie jaar (d.i. bestedingstermijn van 1 mei 2025 tot en met 30 april 2028).** Het voorgestelde minimale subsidiebedrag is gelijk aan de jaarlijkse financiering die de Vlaamse hogescholen vandaag ontvangen voor de versterking van hun capaciteit tot internationalisering van onderzoek en innovatie en moet de universiteiten in staat stellen om minstens de opgebouwde capaciteit binnen de onderzoeksondersteunende diensten – die nodig is voor de aansturing, uitvoering en opvolging van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun alliantie – te bestedingen. Aangezien de omvang van de uitdagingen voor de verschillende allianties van Europese Universiteiten vergelijkbaar zijn, is het behoud van een gelijke verdeling van de middelen over de universiteiten heen voorlopig het meest aangewezen.⁷ Het voorgestelde budget is in vergelijking met de andere EU-lidstaten/regio's nog steeds substantieel.

Op basis van de resultaten van het Europese investeringstraject over de toekomst van het Europese Universiteiten-initiatief voor de periode 2028-2034 enerzijds en de conclusies en aanbevelingen van de in de eerste helft van 2028 geplande evaluaties van FWO, BOF, IOF en de interfaceactiviteiten en OJO anderzijds kan vervolgens een onderbouwde beslissing genomen worden over het al dan niet verder structureel ondersteunen van het Europese Universiteiten-initiatief met Vlaamse middelen via geoormerkte middelen of via een integratie in de basisfinanciering of een bestaand O&O&I-financieringsinstrument, waarbij rekening gehouden zal moeten worden met de gehanteerde verdeelsleutels. Het valt echter te verwachten dat ook na 2027 Europa zal blijven aansturen op cofinanciering door de EU-lidstaten/regio's van het Europese Universiteiten-initiatief.

⁷ Zie voetnoot 8.

- **Scherp de bestaande doelstellingen aan.** Het bijdragen tot de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de allianties van Europese Universiteiten zou de hoofddoelstelling van de projectsubsidie moeten zijn, waarbij de hoofdrol is weggelegd voor de onderzoeksondersteunende diensten van de Vlaamse universiteiten. De inzet en betrokkenheid van acceleratoren bij het Europese Universiteiten-initiatief is belangrijk voor het verankeren van de alliantie in het DNA van de instelling met hefboomeffecten en quadruple-helix-samenwerkingen als resultaat. Verder zal de inzet van deze acceleratoren ervoor zorgen dat de samenwerking en synergieën op het niveau van de alliantie verder versterkt kunnen worden. Om toekomstige discrepanties te vermijden bij de interpretatie van het begrip accelerator, valt aan te bevelen om dit begrip goed te definiëren voor de toekenning van een volgende projectsubsidie.⁸
- **Behoud het Vlaams lerend netwerk** als informeel overlegplatform voor informatie-uitwisseling en het delen van best practices (bv. rond onderzoeksinfrastructuur) tussen de Vlaamse universiteiten.
- **Overweeg om de geormerkte mobiliteitsmiddelen enkel in te zetten voor de mobiliteit van acceleratoren** bij de verderzetting van de projectsubsidie, aangezien anders een overlap met de FWO-reiskredieten voor internationale mobiliteit voor (jonge) onderzoekers lijkt te bestaan.⁹ Ook hier valt aan te bevelen om het begrip mobiliteit goed te definiëren voor de toekenning van een volgende projectsubsidie.
- Merk op dat bij de verdere beleidsontwikkeling op het vlak van hoger onderwijs het van belang is dat **het Europese Universiteiten-initiatief wordt meegenomen als onderdeel van het internationaliseringsbeleid van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen**. Het is immers belangrijk dat de realisaties en inspanningen die plaatsvinden in de schoot van de allianties van Europese Universiteiten ook in Vlaanderen verder gevaloriseerd worden (o.a. het inventariseren van onderzoeksinfrastructuur, het opzetten van quadruple-helix-samenwerkingen, het stimuleren van open science, enz.). Gezien de wisselwerking tussen onderwijs en onderzoek, valt het aan te bevelen om een algemene dialoog op te starten en een concreet kader uit te werken dat inzichtelijk maakt hoe en met welke middelen (d.i. basisfinanciering en/of andere (O&O&I-) financieringsinstrumenten) de realisaties en inspanningen van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen binnen het Europese Universiteiten-initiatief gefinancierd kunnen/moeten worden en welke financiële basis hiervoor minstens nodig is.

Hoewel het monitoren van (de voortgang) van de allianties van Europese Universiteiten in eerste instantie lijkt weggelegd voor de Europese Commissie, valt het aan te bevelen om op Vlaams niveau ook een aantal (kwantitatieve en kwalitatieve) monitoringindicatoren bij te houden die direct of

⁸ Het definiëren van het concept “accelerator” en in het bijzonder van het vastleggen van het takenpakket van deze acceleratoren kunnen echter een impact hebben op de eerdere aanbeveling om het subsidiebedrag voor de vijf universiteiten gelijk te houden. Tot op heden worden de acceleratoren voornamelijk ingeschakeld bij het voorbereiden en uitvoeren van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatiebeleid op het niveau van de alliantie waarbij de omvang van de uitdagingen vergelijkbaar zijn over allianties heen. Indien de acceleratoren ook ingeschakeld kunnen worden om actief bij te dragen aan het begeleiden van onderzoekers bij het voorbereiden en indienen van onderzoeksvorstellen, dient overwogen te worden om een deel van de projectsubsidie grootte-afhankelijk te maken, zodat universiteiten met een grotere onderzoeksgemeenschap hiervoor meer middelen ter beschikking hebben.

⁹ Dit is geenszins een pleidooi voor het schrappen van de mogelijkheid om de projectsubsidie in te zetten voor de ondersteuning van jonge onderzoekers in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief. Via de inzet van de acceleratoren kunnen initiatieven gericht op jonge onderzoekers (bv. administratieve ondersteuning bij en/of organisatie van summer/winter schools, workshops, congressen, enz.) nog steeds ondersteund worden via de projectsubsidie.

mogelijks eerder indirect gelinkt kunnen worden aan de Vlaamse cofinanciering voor de deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten, waarbij rekening wordt gehouden met de eigenheid van de allianties.

- **Overweeg om in de rapportering over de besteding van de Vlaamse projectsubsidie een aantal kwantitatieve monitoringsindicatoren op te nemen.** Mogelijke indicatoren zijn het aantal ingediende en succesvolle financieringsaanvragen met een of meerdere alliantiepartners, de verworven financiering (d.i. hefboomeffect), het aantal organiseerde evenementen (incl. deelnemersaantallen), het aantal uitwisselingen van (jonge) onderzoekers en acceleratoren, enz. Bemerkt dat heel wat van deze monitoringsindicatoren vandaag al opgenomen zijn in de rapporteringen van de Vlaamse universiteiten ter verantwoording van de inzet van de projectsubsidies. Gezien de eigenheid van de Vlaamse universiteiten en de allianties waartoe ze behoren, is het belangrijk om hierbij in eerste instantie de evolutie binnen de eigen alliantie na te gaan in plaats van de universiteiten onderling te vergelijken.
- **Overweeg om de rapportering over de besteding van de Vlaamse projectsubsidie te verrijken met een uitgebreidere narratieve rapportering over de prestaties die ook de context weergeven waarin de kwantitatieve monitoringsindicatoren geïnterpreteerd moeten worden.** Een gelijkaardige aanpak is vandaag al opgenomen in het convenant van VITO voor de periode 2024-2028. Concreet zou elke Vlaamse universiteit in zijn (jaarlijkse) rapportering een aantal cases die plaatsvonden of gestart werden in het afgelopen jaar en waarvan de universiteit vindt dat die de meeste directe impact hebben gehad of zullen hebben op het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik van de alliantie, toelichten. De daaropvolgende jaren wordt dan verder gerapporteerd over de evolutie en impact van deze cases doorheen de tijd.

2 SITUERING VAN DE EVALUATIE

2.1 Aanleiding van de evaluatie

De Vlaamse Regering kende op 17 december 2021 een projectsubsidie van 4,78 miljoen euro toe aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielukkig binnen hun deelname aan het initiatief van de Europese Universiteiten. Op 17 mei 2024 werd een verderzetting van deze projectsubsidie aan de universiteiten goedgekeurd voor een bedrag van 1,938 miljoen euro en dit voor de verdere ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielukkig. Beide projectsubsidies werden toegekend door middel van een besluit van de Vlaamse Regering (zie sectie 4.2.2.1).

Naar aanleiding van de verderzetting van hogervermelde projectsubsidie voor de deelname aan het initiatief van de Europese Universiteiten werd eveneens aangekondigd dat er een (ex-post- en ex-ante-)evaluatie zou worden opgezet en uitgevoerd in de periode november 2024 – februari 2025.¹⁰ Deze evaluatie dient na te gaan hoe de projectsubsidie heeft bijgedragen tot de doelstellingen (ex-postlukkig) en of de deelname aan de Europese Universiteiten met betrekking tot het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielukkig in de toekomst al dan niet structureel moet worden ondersteund vanuit het beleid en indien aanbevolen, hoe dit dan het best gefinancierd kan worden (ex-antelukkig).

2.2 Mix van methoden

Voor deze evaluatie is gebruik gemaakt van een mix van evaluatiemethoden, met name:

- Een deskstudie van alle beschikbare documenten: (Vlaamse en Europese) beleidsdocumenten, rapporteringen door de universiteiten, verslaggeving door de dossierbehandelaar, enz. (zie bijlage C voor een overzicht van de geraadpleegde bronnen).
- Interviews met beleidsmakers bij de Vlaamse overheid en de Federatie Wallonië-Brussel¹¹, vertegenwoordigers van de universiteiten en vertegenwoordigers van de belangrijkste alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten binnen hun alliantie wat betreft onderzoek (zie Tabel 9 in bijlage D voor een lijst met de geïnterviewde personen).

De verschillende methodes werden gecombineerd ingezet om tot relevante conclusies en/of aanbevelingen te komen.

2.3 Leeswijzer

Dit evaluatierapport is verder als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 3 beschrijft de doelstellingen, financiering en belangrijkste resultaten van het Europese Universiteiten-initiatief binnen de Europese context.

¹⁰ Deze timing garandeerde enerzijds dat er voldoende informatie en resultaten beschikbaar zijn om de evaluatie ten gronde uit te voeren (de volledige eindrapportering over de projectsubsidie van 2021 door de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap werd eind oktober 2024 opgeleverd) en anderzijds dat de resultaten beschikbaar zijn voor het aflopen van de projectsubsidie op 30 april 2025.

¹¹ De Franse Gemeenschap noemt zichzelf sinds 2011 de Fédération Wallonie-Bruxelles (Federatie Wallonië-Brussel), maar deze naam is niet officieel opgenomen in de Belgische grondwet. De Federatie Wallonië-Brussel oefent haar bevoegdheden op het gebied van cultuur, onderwijs, gezondheidszorg, sport en jeugdzorg uit in de Waalse provincies (met uitzondering van de Duitstalige gemeenten) en in Brussel.

- Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de Vlaamse deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief en bespreekt de totstandkoming van de allianties van Europese Universiteiten waartoe de Vlaamse universiteiten behoren, alsook over de (financiële) ondersteuning die de Vlaamse universiteiten hiervoor tot dusver ontvangen hebben.
- Hoofdstuk 5 beschrijft hoe de Vlaamse projectsubsidie voor de uitbouw van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik van het Europese Universiteiten-initiatief heeft bijgedragen tot de doelstellingen van deze projectsubsidie in de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024.
- Hoofdstuk 6 gaat in op de bijdrage van het Europese Universiteiten-initiatief aan de Europese en Vlaamse O&O&I-beleidsdoelstellingen.
- Hoofdstuk 7 beschrijft enkele ondersteunings- en/of financieringsmechanismen van andere EU-regio's en/of -lidstaten voor de ondersteuning van de deelname van hogeronderwijsinstellingen aan het Europese Universiteiten-initiatief.
- Hoofdstuk 8 belicht de verwachtingen ten aanzien van het Europese Universiteiten-initiatief waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen het Europese en Vlaamse beleidsniveau.
- Hoofdstuk 9 presenteert een samenvattende SWOT-analyse.
- Hoofdstuk 10 geeft een overzicht van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen die uit de uitgevoerde evaluatie volgen.

3 HET EUROPESE UNIVERSITEITEN-INITIATIEF

Het Europese Universiteiten-initiatief werd gelanceerd kort na de toespraak van Frans president Emmanuel Macron waarin hij de oprichting van “netwerken van universiteiten” voorstelde (zie Box 1). Dit vlaggenschipinitiatief van de Europese strategie voor universiteiten vormt vandaag een belangrijke pijler van de Europese Onderwijsruimte (EEA).

De allianties van Europese Universiteiten zijn transnationale, geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden tussen hogeronderwijsinstellingen (HOI's) uit de Europese Unie (en daarbuiten) die een langetermijnstrategie delen en de Europese waarden en identiteit promoten (zie sectie 3.1). Het initiatief is voornamelijk bedoeld om de mobiliteit van studenten en (academisch) personeel te verbeteren en de kwaliteit, de excellentie en het concurrentievermogen van het Europees hoger onderwijs te bevorderen. Daarnaast is het ook de bedoeling dat de allianties de samenwerking tussen de instellingen, studenten en (academisch) personeel versterken en hun (online en fysieke) middelen, opleidingen, expertise, data en infrastructuur bundelen.

Box 1. Speech “on the new initiative for Europe” door Emmanuel Macron

I believe we should create European Universities – a network of universities across Europe with programmes that have all their students study abroad and take classes in at least two languages. These European Universities will also be drivers of educational innovation and the quest for excellence. We should set for ourselves the goal of creating at least 20 of them by 2024. However, we must begin setting up the first of these universities as early as the next academic year, with real European semesters and real European diplomas.

Bron: Élysée (september 2017)

Vandaag¹² zijn meer dan 570 hogeronderwijsinstellingen vanuit heel Europa lid van één van de 65 allianties van Europese Universiteiten. Deze allianties omvatten verschillende types van hogeronderwijsinstellingen, gaande van universiteiten en technische universiteiten tot hogescholen of academies voor film- en mediakunsten. Sommige allianties zijn gericht op specifieke maatschappelijke uitdagingen zoals duurzame ontwikkeling, gezondheid en welzijn, digitalisering en artificiële intelligentie of kunst, terwijl anderen een bredere maatschappelijke insteek nastreven. Het initiatief van de Europese Universiteiten wordt voornamelijk gefinancierd met middelen vanuit de Erasmus⁺-financiering¹³ (zie sectie 3.2).

3.1 Beoogde Europese doelstellingen

De Europese Commissie¹⁴ beoogt met de allianties van Europese Universiteiten om structurele, strategische en duurzame langetermijnsamenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen te stimuleren ten voordele van zowel studenten, (academisch) personeel en de samenleving met als doel het verbeteren van het internationaal concurrentievermogen van de hogeronderwijsinstellingen in Europa en om de Europese waarden en identiteit te bevorderen. De aanpak om deze beoogde doelstellingen te verwezenlijken, bestaat uit volgende drie bouwstenen: (het uitbouwen van) een gezamenlijke langetermijnstrategie, interuniversitaire campussen en

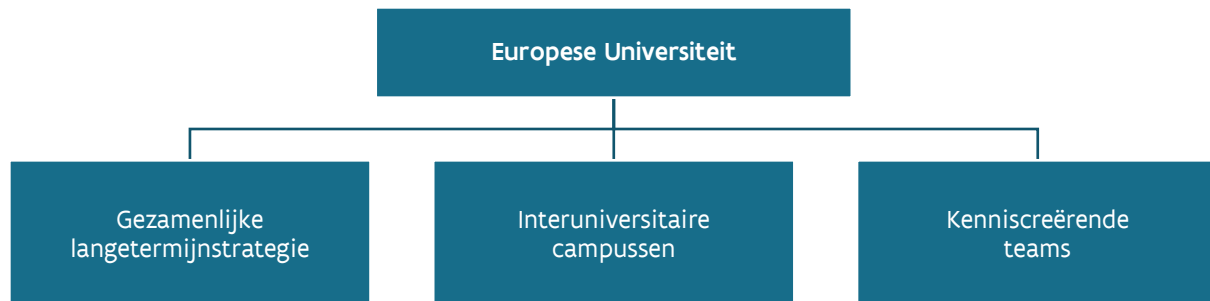
¹² Situatie op 15 maart 2025.

¹³ Erasmus⁺ is het EU-programma voor o.a. onderwijs en opleiding. Met een geraamd budget van 26,2 miljard euro voor de periode 2021-2027 biedt het miljoenen deelnemers de kans om in het buitenland te studeren of er een opleiding/stage te volgen. Het programma verleent niet alleen beurzen, maar ondersteunt ook onderwijs, onderzoek, netwerkvorming en beleidsdebatten over EU-gerelateerde onderwerpen. Meer informatie over Erasmus⁺ is [hier](#) beschikbaar.

¹⁴ Meer informatie over het Europese Universiteiten-initiatief is [hier](#) beschikbaar.

kenniscreërende teams (zie Figuur 1). De hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten werken dus niet enkel onderling samen, maar werken ook samen met partners van buiten het onderwijsveld (o.a. kmo's, start-ups, lokale, regionale en nationale overheden, het maatschappelijk middenveld, enz.) om concrete maatschappelijke problemen op te lossen.

Figuur 1. Bouwblokken van allianties van Europese Universiteiten

Ten eerste dienen de Europese Universiteiten een geïntegreerde gezamenlijke langetermijnstrategie voor onderwijs met – waar mogelijk – linken naar onderzoek en innovatie te ontwikkelen en te implementeren. Daartoe maken de Europese Universiteiten gebruik van gezamenlijke beheers- en governancestructuren en bouwen zij voort op een gemeenschappelijke pool van middelen (o.a. personele middelen, data en diensten, financiën, administratie en infrastructuur). Dit dient te resulteren in toegang tot hoogwaardig en inclusief onderwijs, onderzoek en innovatie die zijn afgestemd op de huidige digitale en groene transitie en tegelijkertijd een antwoord bieden op de grote uitdagingen in de samenleving.

Ten tweede wordt van de Europese Universiteiten verwacht dat zij – dankzij de institutionele samenwerking binnen de allianties – mobiliteitsmogelijkheden aanbieden voor hun studenten en (academisch) personeel via zogenaamde Europese interuniversitaire campussen. Zo bieden de allianties van Europese Universiteiten studenten¹⁵ de mogelijkheid om te studeren of een opleiding te volgen aan een van de partnerinstellingen, terwijl (academisch) personeel er kan lesgeven, onderzoek doen of werken. Verder kunnen de interuniversitaire campussen ook gezamenlijke, innovatieve onderwijsprogramma's en flexibele leermogelijkheden en -trajecten opzetten. Om de maatschappelijke betrokkenheid, ondernemerszin en levenslang leren te promoten bij zowel studenten als (academisch) personeel, beschikken de partnerinstellingen ook over de mogelijkheid om stages en/of werkervaringen aan te bieden. Verder kunnen dankzij de allianties van Europese Universiteiten meer diverse loopbaantrajecten en goede praktijken inzake open science, open onderwijs en open data meer beloond worden.¹⁶

Ten derde wordt verwacht dat de allianties van Europese Universiteiten kenniscreërende teams uitbouwen om echte maatschappelijke uitdagingen op te lossen met behulp van een “challenge-based”-aanpak die moet resulteren in bruikbare oplossingen voor praktische problemen. Om dit doel te bereiken, kunnen teams van studenten en academici samenwerken met onderzoekers, ondernemers, bedrijven, lokale en regionale actoren en actoren uit het maatschappelijk middenveld. Enkele voorbeelden van challenge-based-aanpakken zijn het combineren van

¹⁵ De allianties streven naar een mobiliteit op alle niveaus (bachelor, master en doctoraat), waarbij ten minste 50% van de studenten binnen de alliantie gebruik maakt van (een van) deze mogelijkheden.

¹⁶ De samenwerking binnen de allianties van Europese Universiteiten kan met andere woorden ingezet worden om de prestaties van onderzoekers anders te evalueren en waarderen in lijn met de principes die o.a. door de Coalition for Advancing Research Assessment ([CoARA](#)) worden ontwikkeld.

onderwijs, onderzoek en innovatie, het laten samenwerken van teams over verschillende disciplines heen om excellentie in onderwijs en onderzoek enerzijds en betrokkenheid van het publiek anderzijds te vergroten, het creëren van innovatieve oplossingen die toegepast kunnen worden in verschillende Europese regio's, enz.

3.2 Financiering

3.2.1 Europese financiering¹⁷

De belangrijkste bron van financiële steun voor de allianties van Europese Universiteiten is de Erasmus⁺-financiering. Concreet ondersteunt Erasmus⁺ de oprichting en het beheer van allianties van Europese Universiteiten door middel van competitieve oproepen tot het indienen van voorstellen die betrekking hebben op onderwijs en de koppeling met onderzoek en innovatie en dit ten dienste van de samenleving. Naast deze specifieke financieringsstroom hebben de Europese Universiteiten ook toegang tot andere Erasmus⁺-financieringsmogelijkheden die bv. verband houden met de mobiliteit van studenten en personeel, alsook tot de Europese kaderprogramma's voor onderzoek en innovatie of andere relevante EU-financieringskanalen.

Voor de eerste twee pilootoproepen van 2019 en 2020 was voor elke geselecteerde alliantie van Europese Universiteiten een budget van maximaal 5 miljoen euro beschikbaar voor een periode van drie jaar.¹⁸ In 2020 werd bijkomend maximaal 2 miljoen euro ter beschikking gesteld voor elke van hogervermelde allianties van Europese Universiteiten via het competitieve Horizon 2020-programma "Science with and for Society"¹⁹ (Swafs) ten behoeve van de ontwikkeling van een gezamenlijke onderzoeks- en innovatie-agenda. Voor de oproepen van 2022, 2023 en 2024 was voor elke geselecteerde alliantie een budget beschikbaar van maximaal 14,4 miljoen euro voor een periode van vier jaar, een bedrag dat aanzienlijk hoger ligt dan het bedrag dat tijdens de pilootfase van 2019-2020 werd voorzien.²⁰ Deze financiële bijdrage dient enerzijds als overbruggingsfinanciering om (de werking van) de reeds geselecteerde allianties verder uit te bouwen en om een breuk te vermijden tussen de pilootfase en de volledige uitrol van het initiatief (die ten vroegste in 2027 wordt verwacht) en anderzijds voor de oprichting van een beperkt aantal nieuwe allianties.

¹⁷ De Europese financiering die de Vlaamse universiteiten ontvingen in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief wordt beschreven in sectie 4.2.1.

¹⁸ Bij de eerste pilootoproep van 2019 was een totaalbudget van 60 miljoen euro voorzien, maar dit bedrag werd opgetrokken tot 85 miljoen, zodat er financiering beschikbaar was voor 17 in plaats van 12 allianties van Europese Universiteiten zoals initieel gebudgetteerd. Voor de tweede pilootoproep was een totaalbudget beschikbaar van 202 miljoen euro.

¹⁹ Het Swafs-programma beoogt het opzetten van gezamenlijke onderzoeks- en innovatie-agenda's om een effectieve samenwerking tussen wetenschap en samenleving tot stand brengen, om nieuw talent voor wetenschap te rekruteren en om wetenschappelijke excellentie te koppelen aan maatschappelijk bewustzijn en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Merk op dat deze middelen niet ingezet konden worden voor de uitvoering van onderzoeks- en innovatie-activiteiten.

²⁰ Allianties kunnen deze periode van financiering van vier jaar mogelijk verlengen met nog eens twee jaar. Deze mogelijkheid zal voorgesteld worden in de werkprogramma's 2026 en 2027 van Erasmus⁺ die weliswaar nog niet goedgekeurd zijn (zie sectie 8.1).

3.2.2 Nationale/Regionale financiering²¹

Het merendeel van de hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten, kunnen voor hun deelname ook een beroep doen op nationale en/of regionale financiering. Elk land/elke regio bepaalt echter zelf of en indien ja, hoeveel extra financiering hiervoor wordt toegekend aan de hogeronderwijsinstellingen (zie hoofdstuk 7 en Tabel 10 in bijlage E voor een overzicht van de bijdrages per EU-regio/lidstaat).²²

Uit een bevraging van de allianties van Europese Universiteiten die geselecteerd werden bij de pilootoproepen van 2019 en 2020, blijkt dat 95% van de respondenten ten tijde van de bevraging gebruik maakte van bijkomende nationale/regionale middelen om hun deelnames te financieren. Er zijn twee manieren waarop Europese lidstaten/regio's de deelname van hun hogeronderwijsinstellingen aan een alliantie van Europese Universiteiten financieel ondersteunen: via geormerkte financiering of via basisfinanciering (of via een combinatie van beiden). Geormerkte financiering neemt ofwel de vorm aan van een vast subsidiebedrag ofwel van een compensatie voor de verplichte cofinancieringsbijdrage voor deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten. Het belonen van internationalisering – zoals de deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief – door middel van de basisfinanciering gebeurt meestal via een financieringsformule en/of prestatieovereenkomst. Bijgevolg bestaan er vandaag aanzienlijke onderlinge verschillen tussen de ontvangen bedragen, de modaliteiten voor de aanwending ervan (d.i. waaraan mogen de middelen gespendeerd worden) en het tijdsschema (d.i. wanneer en voor welke tijdsperiode worden de middelen ter beschikking gesteld) ter zake wat betreft de financiële ondersteuning die de hogeronderwijsinstellingen binnen eenzelfde alliantie ontvangen.

3.3 Resultaten van de verschillende oproepen

In het najaar van 2018 werd de eerste pilootoproep gelanceerd voor het Europese Universiteiten-initiatief, waarbij de resultaten van de eerste pilootoproep in 2019 bekend werden gemaakt. Daarna volgden nog vier oproepen: een tweede pilootoproep en drie “gewone” oproepen waarvan de resultaten respectievelijk in 2020 en in 2022, 2023 en 2024 werden bekendgemaakt. Grafiek 1 toont het aantal geselecteerde allianties per oproep, terwijl Grafiek 2 het aantal betrokken hogeronderwijsinstellingen per oproep weergeeft, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen nieuwe alliantie(partner)s en verlengingen van bestaande allianties van Europese Universiteiten vanaf 2022. Grafiek 3 en Grafiek 4 tonen het aantal betrokken hogeronderwijsinstellingen per land voor de periodes 2019-2020 en 2022-2024.

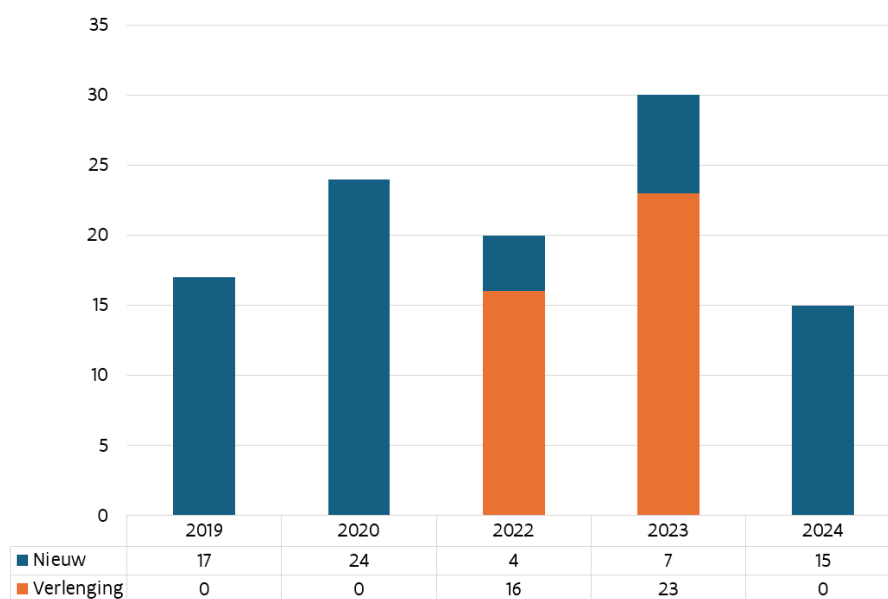
In 2019 zijn de eerste allianties van Europese Universiteiten geselecteerd. Uit 54 ontvangen aanvragen zijn 17 Europese Universiteiten geselecteerd, waarbij 114 unieke hogeronderwijsinstellingen uit 24 EU-lidstaten betrokken zijn. Een alliantie bestond gemiddeld uit zeven hogeronderwijsinstellingen uit alle delen van Europa. In 2020 zijn bij een tweede pilootoproep 24 bijkomende allianties van Europese Universiteiten geselecteerd uit 62 aanvragen. Deze nieuwe allianties omvatten samen 165 unieke hogeronderwijsinstellingen uit 27 lidstaten en enkele derde landen die deelnemen aan het Erasmus+-programma.

²¹ De (totstandkoming van de) Vlaamse projectfinanciering wordt in sectie 4.2.2 in detail besproken. De (financiële en niet-financiële) ondersteuning door de Federatie Wallonië-Brussel enerzijds en de nationale overheden van enkele alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten anderzijds worden in hoofdstuk 7 toegelicht.

²² Elk land/elke regio biedt daarnaast ook niet-financiële ondersteuning aan de hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten, zoals bv. ondersteuning bij het aanpakken van knelpunten inzake regelgeving, procedures, enz. die voortvloeien uit verschillen in nationale/regionale regelgeving tussen de alliantiepartners (Tabel 10 in bijlage E voor een overzicht van de bijdrages per EU-lidstaat/-regio).

In het najaar van 2021 – een jaar voor het einde van de financieringsperiode van de allianties die waren geselecteerd uit de eerste pilootoproep – kondigde de Europese Commissie de lancering van drie nieuwe oproepen aan. In 2022 werd de (financiële) steun aan 16 bestaande allianties van Europese Universiteiten verlengd om de bestaande samenwerkingen verder te zetten en uit te breiden. Daarnaast zijn in 2022 ook vier nieuw geselecteerde allianties van Europese Universiteiten van start gegaan. Het gemiddeld aantal hogeronderwijsinstellingen per alliantie is dan toegenomen tot negen. Samen met de 24 allianties die in 2020 werden geselecteerd, waren in 2022 in totaal 44 allianties van Europese Universiteiten actief waarin 340 unieke hogeronderwijsinstellingen betrokken waren.²³ Om de uitrol van het initiatief verder te ondersteunen, werden in 2023 23 bestaande allianties verlengd en werden zeven nieuwe allianties van Europese Universiteiten geselecteerd. Deze allianties vertegenwoordigen samen 258 hogeronderwijsinstellingen, waarvan 112 nieuwe alliantiepartners²⁴ (en dit zowel binnen bestaande allianties als binnen de nieuwe allianties). Tot slot werden in juni 2024 14 nieuwe allianties van Europese Universiteiten geselecteerd die samen 130 hogeronderwijsinstellingen omvatten. In december 2024 werd alsnog een alliantie van Europese Universiteiten geselecteerd uit de reservelijst, wat het totaal aantal allianties van Europese Universiteiten op 65 bracht en het totaal aantal betrokken hogeronderwijsinstellingen op 569, waarmee de ambitie vooropgesteld in de Europese strategie voor de universiteiten van 2022 om tegen midden 2024 60 Europese universiteiten te ondersteunen waarbij meer dan 500 instellingen voor hoger onderwijs betrokken zijn, was verwezenlijkt.

Grafiek 1. Aantal geselecteerde allianties van Europese Universiteiten per oproep

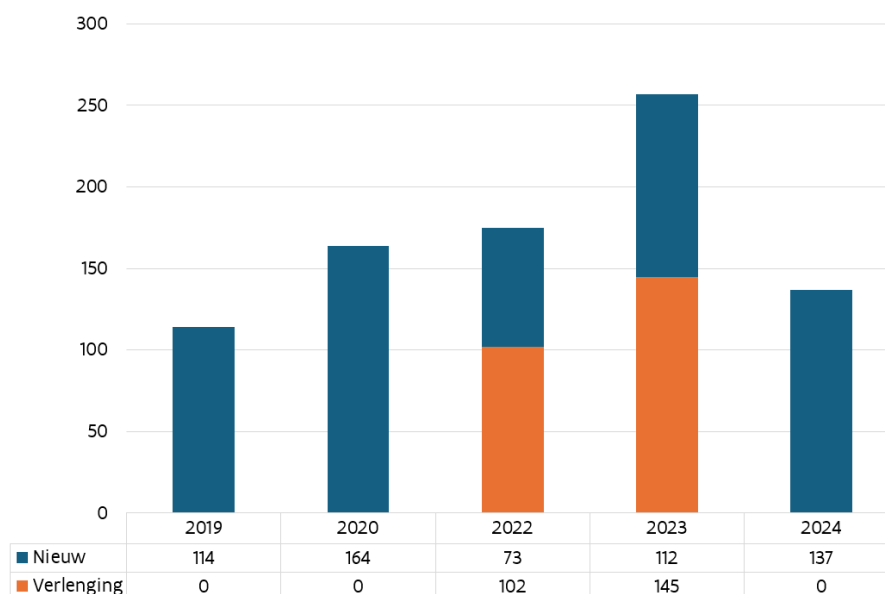

Bron: Eigen voorstelling op basis van cijfergegevens van de Europese Commissie (2024)

²³ Een aantal allianties van Europese Universiteiten hebben vzw's opgericht die door de Europese Commissie erkend worden als officiële alliantiepartner. Deze vzw's zijn niet meegenomen in deze totalen.

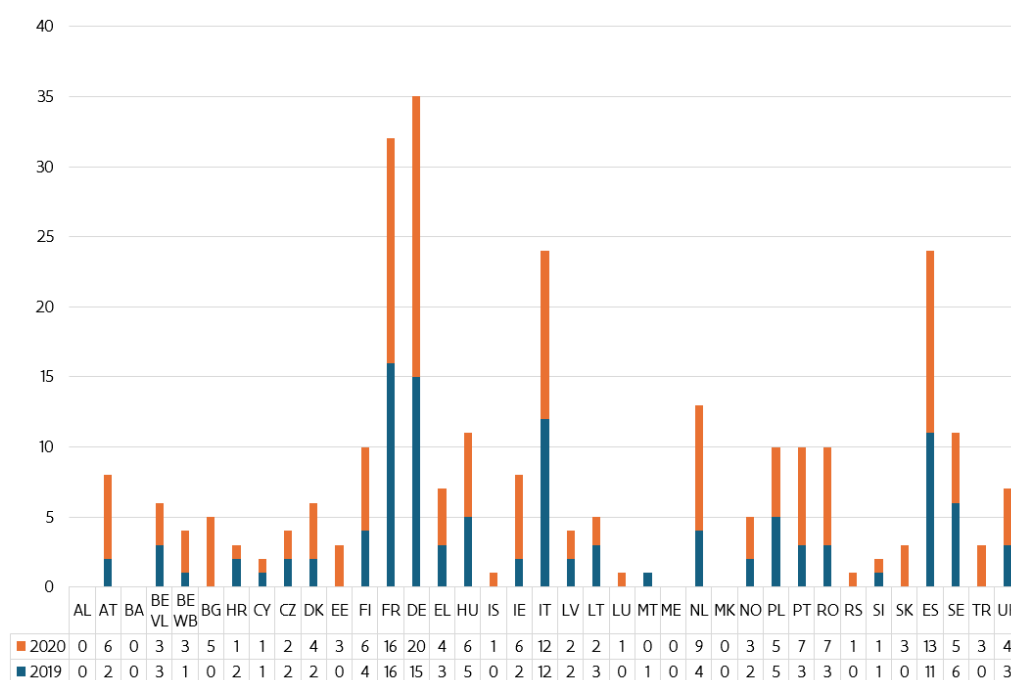
²⁴ Nieuwe alliantiepartners zijn partners die nieuw zijn binnen hun huidige alliantie van Europese Universiteiten. Dit betreft zowel hogeronderwijsinstellingen die voor het eerst deel uitmaken van een alliantie, als hogeronderwijsinstellingen die van alliantie veranderd zijn (en dus bij de pilootoproepen deel uitmaakten van een andere alliantie van Europese Universiteiten).

Grafiek 2. Aantal hogeronderwijsinstellingen betrokken in de geselecteerde allianties van Europese Universiteiten per oproep

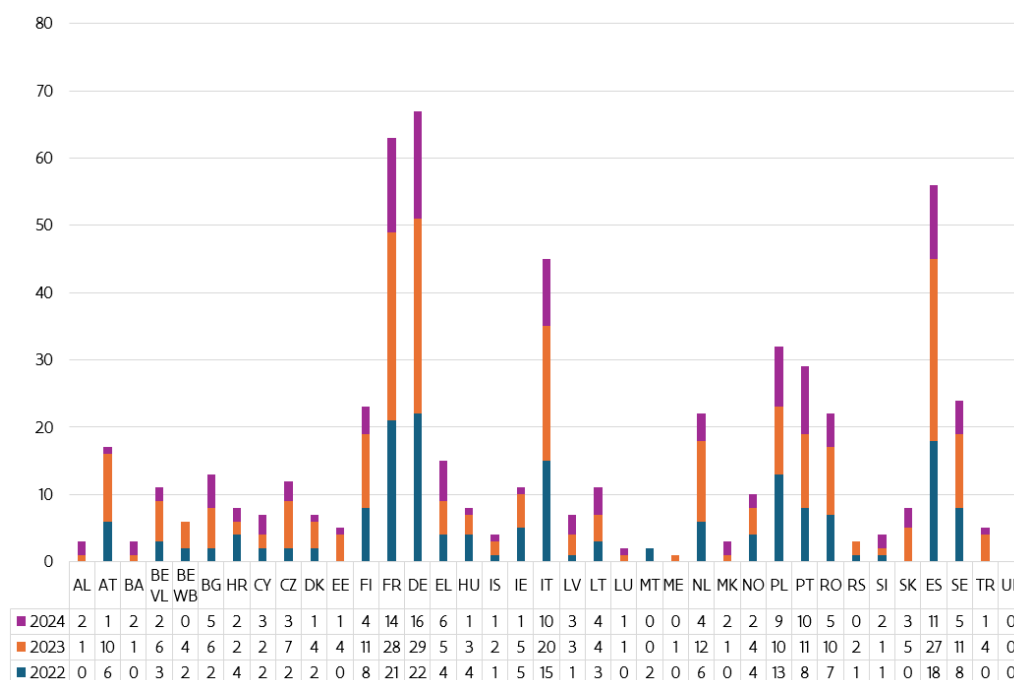
Bron: Eigen voorstelling op basis van cijfergegevens van de Europese Commissie (2024)

Grafiek 3. Aantal hogeronderwijsinstellingen betrokken in de geselecteerde allianties van Europese Universiteiten per land/regio (2019-2020)

Bron: Eigen voorstelling op basis van cijfergegevens van de Europese Commissie (2024)

Grafiek 4. Aantal hogeronderwijsinstellingen betrokken in de geselecteerde allianties van Europese Universiteiten per land/regio (2022-2024)

Bron: Eigen voorstelling op basis van cijfergegevens van de Europese Commissie (2024)

Vandaag²⁵ zijn alle 27 EU-lidstaten en een aantal derde landen, met name Albanië, Bosnië en Herzegovina, IJsland, Montenegro, Noord-Macedonië, Noorwegen, Servië en Turkije vertegenwoordigd in minstens één alliantie van Europese Universiteiten. Duitse en Franse hogeronderwijsinstellingen zijn in aantal het meest vertegenwoordigd in de verschillende allianties met respectievelijk 67 en 64 deelnemende instellingen. De top 5 wordt verder vervolledigd met Spanje, Italië en Polen. Deze resultaten liggen in lijn met de verwachtingen, aangezien Duitsland (#1), Italië (#3), Frankrijk (#4) en Polen (#5), volgens recente gegevens van het European Education and Culture Executive Agency (EACEA) voor het jaar 2022 de meeste publieke hogeronderwijsinstellingen tellen (Eurydice, 2024).²⁶ Door de Brexit werden de hogeronderwijsinstellingen uit het Verenigd Koninkrijk "gedegradeerd" van volwaardig lid naar geassocieerd lid, waardoor deze niet langer vermeld worden als alliantiepartner bij de verlengingen en dus ook geen financiering meer ontvangen via Erasmus⁺.

²⁵ Vandaag (situatie op 15 maart 2025) maken 572 hogeronderwijsinstellingen deel uit van één van de 65 allianties van Europese Universiteiten. De samenstelling van de allianties van Europese Universiteiten wordt continue geüpdatet in een interactieve map op de [website](#) van de Europese Commissie. Een aantal hogeronderwijsinstellingen maakt niet langer deel uit van een alliantie, terwijl enkele bestaande allianties zijn uitgebreid met bijkomende alliantiepartners sinds de oproep waarin deze "officieel" geselecteerd werden. De aantallen in deze alinea komen bijgevolg niet volledige overeen met de aantallen getoond in Grafiek 4.

²⁶ De top 5 van (voormalige) EU-lidstaten met het hoogste aantal publieke hogeronderwijsinstellingen is al volgt samengesteld: #1 Duitsland, #2 Verenigd Koninkrijk, #3 Italië, #4 Frankrijk en #5 Polen (Eurydice, 2024).

Box 2. Vlaamse deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief

In Vlaanderen (aangeduid als “BE VL” in Grafiek 3 en Grafiek 4) nemen volgende hogeronderwijsinstellingen deel aan een alliantie van Europese Universiteiten (zie sectie 4.1 voor een gedetailleerde beschrijving voor de Vlaamse universiteiten en sectie 7.1 voor de Vlaamse hogescholen) over de periode van 2019 tot nu:

- Bij de pilootoproep van 2019 werden drie hogeronderwijsinstellingen lid van een alliantie: KU Leuven, UAntwerpen en VUB (#3, blauwe balken in Grafiek 3).
- Bij de pilootoproep van 2020 werden drie hogeronderwijsinstellingen lid van een alliantie: UGent, UCLL en LUCA School of Arts (#3, oranje balken in Grafiek 3).
- Bij de oproep van 2022 werd het lidmaatschap van drie hogeronderwijsinstellingen verlengd: KU Leuven, UAntwerpen en VUB (#3, blauwe balken in Grafiek 4).
- Bij de oproep van 2023 werd het lidmaatschap van drie hogeronderwijsinstelling verlengd, met name van UGent, UCLL en LUCA School of Arts, werden twee hogeronderwijsinstellingen nieuw (officieel) lid van een bestaande alliantie, met name UHasselt en Howest, en werd één hogeronderwijsinstelling lid van een nieuwe alliantie, met name HOGENT (#6, oranje balken in Grafiek 4).
- Bij de oproep van 2024 werden twee Vlaamse hogeronderwijsinstellingen lid van een nieuwe alliantie: Thomas More en VIVES (#2, paarse balken in Grafiek 4).

Bron: Europese Commissie (2024).

3.4 Lerend netwerk FOR-EU4All²⁷

In 2024 hebben de 65 allianties van Europese Universiteiten zich verenigd in een lerend netwerk (*community of practice*) met de naam “FORum of European Universities for All” (FOR-EU4All) met het oog op het creëren van ruimte voor het delen van best practices en ervaringen inzake samenwerking en ondersteuning enerzijds en het breder bereiken van de hogeronderwijssector anderzijds. Voor het FOR-EU4All-project – dat een looptijd heeft van vier jaar – heeft de Europese Commissie een totaalbudget voorzien van 1,8 miljoen euro.

Sinds de start van het initiatief van de Europese Universiteiten bestond reeds een informeel netwerk “FORum of European Universities” (FOR-EU) dat experts samenbracht van de verschillende alliantiepartners (over Europese Universiteiten heen) om samen te werken aan belangrijke onderwerpen zoals onderwijs, onderzoek, innovatie, governance en studentenbetrokkenheid. Met meer dan 20 subgroepen was dit netwerk de plek bij uitstek voor coördinatoren en experts om elkaar te ontmoeten en ideeën uit te wisselen. Gezien de gestage groei van het aantal allianties van Europese Universiteiten – zowel wat het aantal allianties betreft, als het aantal betrokken hogeronderwijsinstellingen per alliantie – ontstond de noodzaak om deze verschillende groepen samen te brengen en de nodige middelen te verschaffen om deze groei te ondersteunen.

De processen die in de voorbije vier jaar ontwikkeld werden binnen het informele netwerk FOR-EU, zijn verder geformaliseerd en opgeschaald, waarbij de nadruk ligt op efficiënte administratie, coördinatie, communicatie en informatiedeling. Daarnaast ambieert FOR-EU4All ook om de banden met de bredere hogeronderwijssector aan te halen, samenwerkingen met bestaande netwerken uit te bouwen en in contact te treden met beleidsmakers om de resultaten en uitdagingen van het initiatief te bespreken. Onder het motto “samen staan we sterker” worden outreachactiviteiten

²⁷ Deze sectie is gebaseerd op informatie van de [website](#) van de ENLIGHT-alliantie.

georganiseerd en goede praktijken gedeeld die moeten helpen om de transnationale werking in het Europees hoger onderwijs naar een hoger niveau te tillen.

4 DEELNAME AAN HET EUROPESE UNIVERSITEITEN-INITIATIEF DOOR DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN

Bij de pilootoproep van 2019 werden drie allianties geselecteerd met een Vlaamse universiteit als alliantiepartner: KU Leuven als lid van de Una Europa-alliantie, Universiteit Antwerpen (UAntwerpen) als lid van YUFE en Vrije Universiteit Brussel (VUB) als lid van de EUTOPIA-alliantie. Universiteit Gent (UGent) werd een jaar later lid van de ENLIGHT-alliantie. De allianties van Europese Universiteiten waartoe KU Leuven, UAntwerpen en VUB enerzijds en UGent anderzijds behoren, werden verlengd in respectievelijk 2022 en 2023. Hoewel de deelname van Universiteit Hasselt (UHasselt) aan een alliantie van Europese Universiteiten volgens de berichtgeving van de Europese Commissie pas bij de oproep van 2023 officieel werd gemaakt, maakt de universiteit in de praktijk sinds begin 2022 actief deel uit van de EURECA-PRO-alliantie.

Tabel 1. Deelname van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap aan een alliantie van Europese Universiteiten

Oproep(en)	Naam alliantie van Europese Universiteit	Universiteit
2019 2022 ^(a)	EUTOPIA ²⁸ – Universities Transforming to an Open Inclusive Academy	VUB
	Una Europa ²⁹	KU Leuven
	YUFE ³⁰ – Young Universities for the Future of Europe	UAntwerpen
2020 2023 ^(a)	ENLIGHT ³¹ – European university Network to promote equitable quality of Life, sustainability and Global engagement through Higher education Transformation	UGent
2023 ^{(a) (b)}	EURECA-PRO ³² – European University on Responsible Consumption and Production	UHasselt

Opmerkingen: ^(a) Verlenging van reeds bestaande alliantie. ^(b) De deelname van UHasselt aan de Europese Universiteit EURECA-PRO werd op 26 november 2021 bekrachtigd met een toelatingsbrief van het comité van rectoren van deze alliantie. De universiteit is sinds begin 2022 actief lid van deze alliantie die bij de oproep van 2020 werd erkend als alliantie.

4.1 Totstandkoming van samenstelling van de allianties met Vlaamse universiteiten

Tabel 2 geeft een overzicht van (de geografische vertegenwoordiging van) de alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten. De initiële alliantiepartners van de pilootoproepen van 2019 en 2020 zijn weergegeven in zwart, de alliantiepartners die er bij de verlengingen van 2022 en 2023 zijn bijgekomen, zijn weergegeven in blauw. Tussen haakjes wordt voor elke alliantiepartner (indien van toepassing) de na(a)m(en) weergegeven van het (de) internationale netwerk(en) waarin de desbetreffende alliantiepartner en de Vlaamse universiteit uit de alliantie samen actief zijn. Figuur

²⁸ <https://eutopia-university.eu/>

²⁹ <https://www.una-europa.eu/>

³⁰ <https://www.yufe.eu/>

³¹ <https://enlight-eu.org/>

³² <https://www.eurecapro.eu/>

3 in bijlage F toont de geografische spreiding van de alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten op een kaart.

Een van de criteria voor het selecteren van een alliantie van Europese Universiteiten was dat de alliantiepartners uit ten minste drie verschillende landen moesten komen om de hogeronderwijsinstellingen van alle EU-lidstaten een eerlijke kans te geven om deel te nemen aan een alliantie én om voor een geografisch evenwicht te zorgen binnen de allianties met als doel het bevorderen van de Europese integratie. Tabel 2 toont dat – ondanks een duidelijk overwicht van alliantiepartners afkomstig uit West-Europa – ook hogeronderwijsinstellingen uit de andere Europese regio's zijn opgenomen in de allianties van Europese Universiteiten waartoe de Vlaamse universiteiten behoren. Enkel in de EURECA-PRO-alliantie waarvan UHasselt deel uitmaakt, is vandaag geen hogeronderwijsinstelling uit Noord-Europa opgenomen. Het ontbreken van een Noord-Europese partner in deze alliantie is mogelijks te wijten aan de manier waarop de alliantie werd samengesteld: alle EURECA-PRO-partners zijn gevestigd in een voormalig mijngebied met vergelijkbare socio-economische reconversie-uitdagingen. Tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten werd verduidelijkt dat bij de uitbreiding van de initiële allianties een (nog) betere geografische vertegenwoordiging werd beoogd. Zo werd de Una Europa-alliantie (KU Leuven) uitgebreid met een Noord-Europese universiteit, terwijl twee hogeronderwijsinstellingen uit Oost-Europa toetraden tot de YUFE-alliantie (UAntwerpen), vermits deze Europese regio's bij de pilootoproepen nog niet vertegenwoordigd waren in de desbetreffende allianties.

Aan de hand van een analyse van de eerste geselecteerde allianties van Europese Universiteiten (pilootoproepen 2019-2022) merkten Craciun et al. (2023)³³ op dat de eerste allianties voornamelijk bestonden uit grotere en oudere hogeronderwijsinstellingen met brede inhoudelijk insteek, aangezien deze hogeronderwijsinstellingen ervaring hadden met het opzetten en beheren van internationale samenwerkingsverbanden en voldeden aan de lijst van selectiecriteria en verwachte effecten zoals vooropgesteld door de Europese Commissie. De gegevens in Tabel 2 bevestigen dat KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB voor het opzetten van hun alliantie deels een beroep hebben gedaan op hun bestaande internationale netwerken. Bij de Una Europa-alliantie waartoe KU Leuven behoort, zijn de helft van de alliantiepartners – net zoals KU Leuven – lid van de League of European Research Universities (LERU). Bij de oprichting van de YUFE-alliantie waren zeven van de acht alliantiepartners – waaronder UAntwerpen – lid van het Young European Research Universities Network (YERUN).³⁴ Het merendeel van de ENLIGHT-alliantiepartners waren – net zoals UGent – reeds samen vertegenwoordigd in het netwerk The Guild. De samenstelling van de EUTOPIA-alliantie waartoe VUB behoort, lijkt minder gebaseerd te zijn op eerdere structurele samenwerking, al maakt VUB net zoals sommige van haar alliantiepartners deel uit van enkele thematische netwerken. UHasselt had voorafgaand aan haar deelname aan de EURECA-PRO-alliantie enkel sporadische, maar geen structurele samenwerking met haar alliantiepartners.

³³ Craciun, D., Kaiser, F., Kottmann, A. and Van der Meulen, B. (2023). Research for CULT Committee – The European Universities Initiative, first lessons, main challenges and perspectives. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2023\)733105](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2023)733105).

³⁴ Bepaalde YUFE-alliantiepartners werden na hun deelname aan de YUFE-alliantie van Europese Universiteiten lid van YERUN.

Tabel 2. Geografische vertegenwoordiging van de alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten

	KU Leuven (Una Europa)	UAntwerpen (YUFE)	UGent (ENLIGHT)	UHasselt (EURECA-PRO)	VUB (EUTOPIA)
West-Europa AT, DE, IE, FR, LU, NL, UK, CH	Free University of Berlin (CESAER, Europaeum) University of Edinburgh ^(c) (LERU, Coimbra Group, Universitas21) Sorbonne University (LERU) University College Dublin (CESAER, Universitas21) University of Zurich ^(c) (LERU, Universitas21) Leiden University ^(b) (LERU, Coimbra Group, Europaeum)	University of Bremen (YERUN) Maastricht University (YERUN) University of Essex ^(c) (YERUN) Sorbonne Nouvelle University	University of Göttingen (The Guild) University of Galway University of Bordeaux (EUF) University of Groningen (The Guild) University of Bern ^(c) (The Guild)	TU Bergakademie Freiberg Mittweida University of Applied Sciences Montanuniversität Leoben University of Lorraine	University of Warwick ^(c) CY Cergy Paris University Dresden University of Technology (T.I.M.E.)
Noord-Europa DK, EE, FI, LV, LT, SE	University of Helsinki (LERU, Europaeum)	University of Eastern Finland (YERUN)	University of Tartu (The Guild) Uppsala University (The Guild)		University of Gothenburg (IMISCOE)
Oost-Europa BG, HR, HU, PL, RO, SI, SK, CZ	Jagiellonian University (CELSA, Europaeum)	University of Rijeka (YERUN) Nicolaus Copernicus University Torun (YERUN)	Comenius University Bratislava	Silesian University of Technology University of Petrosani	University of Ljubljana (UNICA) Babes Bolyai University
Zuid-Europa CY, GR, IT, MT, PT, ES	University of Bologna (Coimbra Group, Europaeum) Complutense University of Madrid (Europaeum)	Carlos III University of Madrid (YERUN) University of Cyprus (YERUN) Tor Vergata University ^(a) (YERUN)	University of the Basque Country	Technical University of Crete University of León	Pompeu Fabra University (IMISCOE) NOVA University Lisbon (UNICA) Ca'Foscari University of Venice

Opmerkingen: De EU-lidstaten werden ingedeeld op basis van [EuroVoc](#). De HOI's aangeduid in **blauw** werden lid van de alliantie na de pilootoproepen van 2019 en 2020. De **onderlijnde HOI's** zijn gevestigd in een widening lidstaat. ³⁵ ^(a) Deze HOI is vandaag geen partner meer in deze alliantie. ^(b) Deze HOI was aanvankelijk partner van een andere alliantie. ^(c) Deze HOI is volgens de EC-website geen officieel lid (meer) van deze alliantie, maar wordt wel als partner vermeld op de website van de alliantie (bv. Britse HOI's na de Brexit, Zwitserse HOI's). CELSA (Central Europe Leuven Strategic Alliance), CESAER (Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research), EUF (European University Foundation), IMISCOE (International Migration, Integration & Social Cohesion), LERU (League of European Research Universities), T.I.M.E. (Top International Managers in Engineering), UNICA (Network of Universities from the Capitals of Europe), YERUN (Young European Research Universities Network).

³⁵ Volgende EU-lidstaten worden door de Europese Commissie bestempeld als widening lidstaten: Bulgarije (BG) Cyprus (CY), Tsjechië (CZ), Estland (EE), Griekenland (GR), Kroatië (HR), Hongarije (HU), Letland (LV), Litouwen (LT), Malta (MT), Polen (PL), Portugal (PT), Roemenië (RO), Slovenië (SI), Slowakije (SK).

Tot slot kwam tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten naar voren dat excellentie – en in het bijzonder onderzoeksexcellentie – een belangrijke rol speelde (en speelt) bij de selectie van de alliantiepartners, ondanks het feit dat het Europese Universiteiten-initiatief in eerste instantie opgezet werd met een onderwijsfocus. Zo werd tijdens een van de interviews aangehaald dat een alliantiepartner specifiek gevraagd was om toe te treden tot de alliantie, omdat deze hogeronderwijsinstelling in het verleden zeer succesvol was gebleken in het verwerven van Europese financiering voor onderzoek en innovatie.

4.2 (Financiële) Ondersteuning van de allianties met Vlaamse universiteiten

4.2.1 Europese (financiële) ondersteuning

De Erasmus⁺-financiering vormt de belangrijkste bron van financiële steun voor de allianties van Europese Universiteiten (zie sectie 3.2). Tabel 3 geeft een overzicht van de Erasmus⁺-financiering die de Vlaamse universiteiten hebben ontvangen voor hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten. De financiering die ter beschikking werd gesteld bij de pilootoproepen van 2019 en 2020 is niet opgenomen in deze tabel, omdat de financiering van deze projecten geen Europese Universiteiten-label heeft.

Tabel 3 toont dat KU Leuven en UGent optreden als coördinatoren voor de onderwijscomponent van hun alliantie van Europese Universiteiten, waarvoor beide universiteiten een bedrag van ongeveer 2,2 miljoen euro (of 15 tot 16% van de totale projectsubsidie) ontvangen uit het Erasmus⁺-financieringsprogramma. UAntwerpen ontvangt als partner binnen de YUFE-alliantie een bedrag van ongeveer 2,1 miljoen euro (of 15% van de totale projectsubsidie). UHasselt ontvangt als nieuw lid van de EURECA-PRO-alliantie een bedrag van bijna 1,5 miljoen euro (of 10% van de totale projectsubsidie) uit het Erasmus⁺-financieringsprogramma. VUB ontvangt van de vijf Vlaamse universiteiten het hoogste bedrag voor haar deelname aan de EUTOPIA-alliantie, met name bijna 2,6 miljoen euro (of 18% van de totale projectsubsidie).³⁶

Om de wisselwerking tussen de Europese Onderwijsruimte (EEA) en de Europese Onderzoeksruimte (ERA) te versterken, werd in 2020 een eenmalige competitieve SwafS-oproep gelanceerd binnen het Horizon 2020-financieringsprogramma voor onderzoek en innovatie. Tabel 4 toont aan dat de Vlaamse universiteiten – met uitzondering van UHasselt die op het moment van de projectoproep nog geen lid was van de EURECA-PRO-alliantie – dankzij de SwafS-oproep extra financiering hebben ontvangen voor het versterken van (de ontwikkeling van) de onderzoeks- en innovatiecomponent van hun alliantie in de rol van partner. UAntwerpen ontving het laagste bedrag van 206.383 euro (of 10% van de totale projectsubsidie), terwijl VUB (opnieuw) het hoogste bedrag van 348.337,50 euro (of 17% van de totale projectsubsidie) ontving. De onderlinge verschillen tussen de universiteiten zijn toe te schrijven aan het aantal begunstigden van de financiering per alliantie van Europese Universiteiten. Het verschil in de beschikbare budgetten voor de onderwijscomponent enerzijds en de onderzoeks- en innovatiecomponent anderzijds, illustreert dat het Europese Universiteiten-initiatief in eerste instantie een onderwijsinitiatief was. Deze vaststelling wordt bovendien versterkt door het feit dat de oproep ten behoeve van de ontwikkeling van de onderzoeks- en innovatie-agenda (tot dusver) eenmalig was.

³⁶ VUB ontvangt het hoogste bedrag van alle alliantiepartners in zijn alliantie, hoewel de universiteit geen coördinator is van het project. De hoogte van het bedrag valt te verklaren door het feit dat de kosten voor het centraal secretariaat van de EUTOPIA-alliantie – dat in Brussel is gevestigd – via VUB wordt verrekend.

Tabel 3. Erasmus⁺-financiering voor de Vlaamse universiteiten in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief

Alliantie	Call	Periode	Bedrag alliantie	Aantal partners	VL universiteit (rol)	Bedrag VL universiteit
Una Europa	ERASMUS-EDU-2022-EUR-UNIV	Start: 1/12/2022 Looptijd: 4 jaar	€ 14.399.993	10	KU Leuven (coordinator)	€ 2.241.857 (16%)
YUFE	ERASMUS-EDU-2022-EUR-UNIV	Start: 1/12/2022 Looptijd: 4 jaar	€ 14.400.000	9	UAntwerpen (partner)	€ 2.133.273 (15%)
ENLIGHT	ERASMUS-EDU-2023-EUR-UNIV	Start: 1/12/2023 Looptijd: 4 jaar	€ 14.400.000	9	UGent (coordinator)	€ 2.177.170 (15%)
EURECA-PRO	ERASMUS-EDU-2023-EUR-UNIV	Start: 1/12/2023 Looptijd: 4 jaar	€ 14.377.976	9	UHasselt (partner)	€ 1.483.346 (10%)
EUTOPIA	ERASMUS-EDU-2022-EUR-UNIV	Start: 1/12/2022 Looptijd: 4 jaar	€ 14.381.832	9	VUB (partner)	€ 2.572.820 (18%)

Tabel 4. Horizon 2020-financiering voor de Vlaamse universiteiten in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief

Alliantie	Call	Periode	Bedrag alliantie	Aantal partners	VL universiteit (rol)	Bedrag VL universiteit
Una Europa	SwafS-Support-1-2020	Start: 1/02/2021 Looptijd: 3 jaar	€ 1.999.764	8	KU Leuven (partner)	€ 262.563 (13%)
YUFE	SwafS-Support-1-2020	Start: 1/03/2021 Looptijd: 3 jaar	€ 1.999.998	10	UAntwerpen (partner)	€ 206.383 (10%)
ENLIGHT	SwafS-Support-2-2020	Start: 1/09/2021 Looptijd: 3 jaar	€ 2.487.074	9	UGent (partner)	€ 240.000 (10%)
EURECA-PRO	SwafS-Support-2-2020	Start: 1/09/2021 Looptijd: 3 jaar	€ 1.998.750	7	UHasselt (op dat moment nog geen lid van de EUROCPRO-alliantie)	
EUTOPIA	SwafS-Support-1-2020	Start: 1/01/2021 Looptijd: 3 jaar	€ 2.000.000	6	VUB (Partner)	€ 348.338 (17%)

4.2.2 Vlaamse (financiële en niet-financiële) ondersteuning

Naast de Erasmus⁺-financiering kunnen de hogeronderwijsinstellingen voor de financiering van hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten meestal ook een beroep doen op nationale/regionale financiering. De Vlaamse universiteiten ontvangen financiële ondersteuning van het (voormalige) Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) voor het versterken van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun allianties. Vanuit het Departement Onderwijs en Vorming wordt niet-financiële ondersteuning voorzien (zie sectie 4.2.2.2).

4.2.2.1 (Voormalig) Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)

Begin november 2021 werd bij de Inspectie van Financiën een eerste advies aangevraagd voor de toekenning van een projectsubsidie (via een besluit van de Vlaamse Regering) aan de universiteiten voor hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten. Vier van de vijf universiteiten –

met name KU Leuven (Una Europa-alliantie), UAntwerpen (YUFE-alliantie), UGent (ENLIGHT-alliantie) en VUB (EUTOPIA-alliantie) – maakten op dat ogenblik deel uit van een alliantie (zie Tabel 1 in hoofdstuk 4). In de aanvraag werd een projectsubsidie vooropgesteld voor een totaalbedrag van 4 miljoen euro, waarvan minstens 120.000 euro (per universiteit) geoormerkt zou worden voor de inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit van jonge onderzoekers (d.i. doctoraatsstudenten, postdocs en tenure-track-docenten) en van acceleratoren tussen de alliantiepartners. Voor UHasselt zou enkel een mobiliteitsbudget voorzien worden, aangezien de universiteit op dat ogenblik nog geen deel uitmaakte van een alliantie.

Na de ontvangst van een positief advies door de Inspectie van Financiën van eind november 2021, diende echter onmiddellijk een bijkomend advies aangevraagd te worden omwille van de bevestiging van de toekomstige deelname van UHasselt aan de EURECA-PRO-alliantie. Bijgevolg werd het initiële besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van hogervermelde projectsubsidie aangepast aan de nieuwe situatie door enerzijds bijkomende middelen uit te trekken en anderzijds een volwaardige subsidie te voorzien voor UHasselt voor de periode vanaf 1 januari 2022.

De Vlaamse Regering kende op 17 december 2021 een **(eerste) projectsubsidie** van 4,78 miljoen euro toe aan de Vlaamse universiteiten ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik binnen hun deelname aan een alliantie van de Europese Universiteiten.³⁷ Tabel 5 toont dat KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB een gelijke subsidie van 969.000 euro ontvingen voor de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 (d.i. 30 maanden).³⁸ De subsidie voorzien voor UHasselt werd verminderd met 2/30ste aangezien de bestedingsperiode twee maanden korter was dan voor de andere universiteiten. Concreet werd voor UHasselt een subsidie voorzien van 904.000 euro voor de periode van 1 januari 2022 tot en met 30 april 2024 (d.i. 28 maanden). De subsidie kan besteed worden aan personeels-, werkings- en investeringskosten enerzijds en centrale beheers- en algemene exploitatiekosten (max. 17%) anderzijds.

Tabel 5. Vlaamse financiering voor de Vlaamse universiteiten in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief

Periode	KU Leuven (Una Europa)	UAntwerpen (YUFE)	UGent (ENLIGHT)	UHasselt (EURECA- PRO)	VUB (EUTOPIA)
Start: 1/11/2021 Looptijd: 30 maanden	€ 969.000	€ 969.000	€ 969.000	/	€ 969.000
Start: 1/01/2022 Looptijd: 28 maanden	/	/	/	€ 904.000	/
Start: 1/05/2024 Looptijd: 12 maanden	€ 387.000	€ 387.000	€ 387.000	€ 387.000	€ 387.000
Totaalbedrag projectsubsidies	€ 1.356.000	€ 1.356.000	€ 1.356.000	€ 1.291.000	€ 1.356.000

Bron: Besluiten van de Vlaamse Regering (2022 en 2024)

Artikel 3 van het besluit van de Vlaamse Regering stelt dat de Vlaamse universiteiten de projectsubsidie ontvangen als cofinanciering voor hun activiteiten binnen het kader van de Europese Universiteiten met betrekking tot onderzoek, innovatie en valorisatie. Zij dienen de

³⁷ Een volledig overzicht van de artikelen opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van de projectsubsidie voor deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (VR 2021 1712 DOC.1501/2BIS) is beschikbaar in Tabel 8 in bijlage A.

³⁸ Of een bedrag van 387.600 euro per universiteit op jaarbasis.

projectsubsidie in te zetten voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten met betrekking tot volgende drie doelstellingen:

1. Het stimuleren van samenwerking in het kader van de Europese Universiteiten door de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de betrokken Europese Universiteiten verder vorm te geven, bijkomende middelen voor onderzoek en innovatie aan te trekken en nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen te realiseren.
2. Het delen van ervaringen en expertise in een Vlaams lerend netwerk.
3. De inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit binnen de Europese Universiteiten van jonge onderzoekers (doctoraatsstudenten, postdocs, tenure-track-docenten) en van acceleratoren tussen de partners van de Europese Universiteiten te vergroten.

KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB dienden minimaal 109.000 euro van de subsidie te besteden binnen de doelstelling inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit, voor UHasselt bedroeg dit geoormerkte mobiliteitsbudget minimaal 102.000 euro. De termijn voor de besteding van de mobiliteitsmiddelen kon mits een gegronde gemotiveerde aanvraag bij het (voormalig) Departement EWI eenmalig verlengd worden met zes maanden (d.i. tot en met 31 oktober 2024).

Op 17 mei 2024 kende de Vlaamse Regering een nieuwe **(tweede) projectsubsidie** toe aan de Vlaamse universiteiten voor een totaalbedrag van 1,938 miljoen euro voor de periode van 1 mei 2024 tot en met 30 april 2025 voor de verdere ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielukkig binnen hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten (VR 2024 1705 DOC.0688).³⁹ Concreet werd de verlenging van de projectsubsidie gevraagd door de universiteiten zodat de activiteiten die opgezet werden binnen hun allianties, konden blijven doorlopen gezien het belang ervan, de nood aan continuïteit, de onduidelijkheid over nieuwe middelen vanuit de Europese Commissie voor het onderzoeks- en innovatielukkig van het initiatief en het verwachte hefboomeffect van de projectsubsidie. De nieuwe projectsubsidie is met andere woorden een verderzetting van één jaar van de vorige projectsubsidie – die eind april 2024 afliep – om de huidige werking te verzekeren. Er werd beslist om zowel de drie doelstellingen – samenwerking, lerend netwerk en tijdelijke mobiliteit⁴⁰ – zoals vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering van 2021, als het subsidiebedrag te behouden. Concreet krijgt elke universiteit 387.600 euro (waarvan minstens 43.600 euro geïnvesteerd moet worden aan de doelstelling die betrekking heeft op de inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit), waardoor het totaalbedrag voor de verderzetting van de projectsubsidie met één jaar 1,938 miljoen euro bedraagt.

4.2.2.2 Departement Onderwijs en Vorming

Uit de interviews met enkele alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten blijkt dat de nationale/regionale financiering voor de deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten vaak afkomstig is van de overheidsdienst (bv. ministerie, departement, agentschap) bevoegd voor (hoger) onderwijs (zie hoofdstuk 7). In Vlaanderen wordt daarentegen geen geoormerkte financiële ondersteuning voorzien vanuit het Departement Onderwijs en Vorming (OV) voor de hogeronderwijsinstellingen in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief als aanvulling

³⁹ Een volledig overzicht van de artikelen opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van de projectsubsidie voor deelname aan Europese Universiteiten voor 2024 aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (VR 2024 1705 DOC.0688/2BIS) is beschikbaar in Tabel 8 in bijlage A.

⁴⁰ De samenwerking met en tijdelijke mobiliteit van en naar universiteiten binnen het Verenigd Koninkrijk omwille van de Brexit wordt niet meer expliciet vermeld in de (begeleidende) nota aan de Vlaamse Regering betreffende de verderzetting van de projectsubsidie voor deelname aan de Europese Universiteiten.

op de algemene eerste geldstroom.⁴¹ Deze eerste geldstroom bestaat uit toelagen van de Vlaamse overheid en vormt de basisfinanciering die moet bijdragen aan de basiswerking voor onderwijs, onderzoek, maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening en de financiering van investeringen en sociale voorzieningen. Binnen het onderzoeksbeleid van de universiteiten dient er ook aandacht te zijn voor internationale samenwerking (cf. artikel 23, §1, 8° van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfonds (BOF) aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap of kortweg BOF-besluit). Tijdens de interviews met vertegenwoordigers van de universiteiten wordt unaniem aangegeven dat wat het Europese Universiteiten-initiatief betreft, dit gelet op de (beperkte) omvang van de werkingsmiddelen evenwel niet mogelijk is.⁴²

Hoewel vanuit het Departement Onderwijs en Vorming geen geormerkte financiële ondersteuning wordt voorzien, wordt binnen het Vlaamse “netwerk Europese Universiteiten” van het departement wel samengewerkt met de hogeronderwijsinstellingen om knelpunten inzake regeling, procedures, enz. aan te pakken die voortvloeien uit verschillen in nationale/regionale regelgeving die betrekking hebben op de alliantiepartners van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen. In het verleden werd reeds succesvol samengewerkt om wettelijke belemmeringen weg te werken voor het opzetten van gezamenlijke opleidingen of doctoraatsprogramma's of om uitzonderingen voor de taalwetgeving te voorzien. Hoewel er bij de lancering van het Europese Universiteiten-initiatief op regelmatige basis overleg plaatsvond binnen hogervermeld informele netwerk, is dit overleg de laatste jaren stilgevallen door een verschuiving van prioriteiten en personeel binnen het Departement Onderwijs en Vorming.

⁴¹ In Tabel 10 in bijlage E wordt de lump-sum-bijdrage vanuit het Departement Onderwijs en Vorming ook vermeld als financiering voor het Europese Universiteiten-initiatief aangezien deze basisfinanciering o.a. wordt toegekend op basis van studentenaantallen. Eind 2024 zijn nog geen middelen vanuit het Departement Onderwijs en Vorming of Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS) naar de Vlaamse universiteiten gegaan die rechtstreeks gelinkt kunnen worden aan opleidingen die aangeboden worden in de schoot van het Europese Universiteiten-initiatief, aangezien de toekenning van de basisfinanciering met vertraging gebeurt. Concreet zijn de middelen voor begrotingsjaar 2024 gebaseerd op de gemiddelde onderwijsprestaties van de universiteiten in de periode 2017-2027 tot en met 2021-2022 (t-7/t-6 t/m t-3/t-2). Tot dusver is KU Leuven de enige universiteit in de Vlaamse Gemeenschap die een gezamenlijke bacheloropleiding (d.i. Una Europa Joint Bachelor of Arts in European Studies, [BAES](#)) aanbiedt binnen de Una Europa-alliantie en dat sinds academiejaar 2022-2023. De studentenaantallen zullen pas vanaf begrotingsjaar 2025 meegenomen worden in de basisfinanciering (en dat voor 1/5 van het vijfjarig gemiddelde).

⁴² Deze stelling wordt bevestigd in een recent evaluatierapport van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) van 2022 over de financiering van het hoger onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap. Concreet wordt in dit OESO-rapport de grote druk op de budgetten van de instellingen aangekaart, onder meer door het feit dat de financiering van de werkingsmiddelen geen volledig gelijke tred heeft gehouden met het toenemend aantal inschrijvingen in het afgelopen decennium. Een van de aanbevelingen uit het OESO-rapport is dan ook een verhoging van de totale omvang van de enveloppe voor de werkingsmiddelen van de instellingen voor hoger onderwijs – van zodra dat budgettair haalbaar is – waarbij in eerste instantie gestreefd moet worden naar het herstellen van het budget (in reële termen) zoals voorzien bij de invoering van het huidige model in 2013 (cf. Codex Hoger Onderwijs).

5 REALISATIE VAN DE DOELSTELLINGEN VAN DE PROJECTSUBSIDIE

Aan de projectsubsidie die de Vlaamse universiteiten ontvangen voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten binnen het kader van hun deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief zijn drie doelstellingen gekoppeld: het stimuleren van samenwerking, het delen van ervaringen en expertise in een Vlaams lerend netwerk en vergroten van inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit van jonge onderzoekers en acceleratoren (zie sectie 4.2.2.1 en Tabel 8 in bijlage A).

In wat volgt wordt ingegaan op de manier waarop en de mate waarin de Vlaamse universiteiten erin geslaagd zijn om deze doelstellingen te realiseren. De beschrijving hieronder is gebaseerd op de rapporteringen⁴³ die de universiteiten aangeleverd hebben naar aanleiding van het aflopen van de **eerste projectsubsidie** (d.i. de periode vanaf 1 november 2021 voor KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB en vanaf 1 januari 2022 voor UHasselt tot en met 30 april 2024) en de interviews met de vertegenwoordigers van de universiteiten die in het kader van deze evaluatie werden uitgevoerd. Merk op dat hoewel de verschillende realisaties hieronder aan een van de (sub)doelstellingen worden toegeschreven, deze vaak gelinkt kunnen worden aan meerdere (sub)doelstellingen.

5.1 Stimuleren van samenwerking

De doelstelling rond het stimuleren van samenwerking is opgedeeld in drie subdoelstellingen: het vormgeven van een onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda, het aantrekken van bijkomende O&I-middelen en het realiseren van nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen.⁴⁴

5.1.1 **Vormgeven onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda**

De projectsubsidie bood (en biedt) de Vlaamse universiteiten de mogelijkheid om te investeren in de uitbouw van strategische capaciteit voor hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten en deze zo (verder) vorm te geven. De kosten voor het opstarten en uitbouwen van een gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda (incl. bijhorende governancestructuren) op alliantieniveau zijn immers hoog omwille van organisatorische, regelgevende, culturele, enz. verschillen tussen de alliantiepartners. Deze problematiek wordt ook

⁴³ Het inhoudelijk eindverslag geeft inzicht in de werkzaamheden van de universiteiten in de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024. Hoewel de universiteiten over het algemeen vrij omstandig gerapporteerd hebben, is het - ondanks het gezamenlijke sjabloon - moeilijk om de realisaties (en hun impact) over de instellingen heen te vergelijken. Dit is te wijten aan de grote bestedingsautonomie van de universiteiten, waardoor elke instelling een eigen invulling heeft gegeven aan de besteding van de projectsubsidie. Het financieel eindverslag dat door elke universiteit werd opgeleverd, was telkens heel duidelijk.

De tussentijdse voorgangsrapporten die door de universiteiten werden opgeleverd na het eerste werkingsjaar, boden weinig inzicht in de voortgang en hadden dus weinig meerwaarde. De meeste initiatieven ter ondersteuning van (het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik van) het Europese Universiteiten-initiatief die tijdens het eerste werkingsjaar opgezet/uitgewerkt waren, bevonden zich op dat ogenblik immers nog in een opstartfase.

⁴⁴ Deze subdoelstellingen overlappen in grote mate met de beoogde doelstellingen van het Horizon 2020-Swafs-programma (zie voetnoot 19). Met het eenmalige Horizon 2020-Swafs-programma beoogde de Europese Commissie om de allianties van Europese Universiteiten te ondersteunen om de nodige infrastructuur en capaciteit te voorzien voor het opbouwen van kritische massa om gezamenlijke onderzoeks- en innovatieagenda's op te stellen (en uit te voeren) en om kennisvalorisatie en samenwerkingen met de niet-academische sector te bevorderen.

erkend in een recent rapport (2025) van de Europese Commissie over de resultaten en het transformatiepotentieel van het Europese Universiteiten-initiatief.⁴⁵

- KU Leuven heeft ervoor gekozen om een aanzienlijk deel van de Vlaamse projectsubsidie toe te wijzen aan het Una Europa Research Acceleration Fund dat de samenwerking binnen de Una Europa-alliantie wil stimuleren door de uitbouw van strategische capaciteit om de onderzoeks- en innovatiecapaciteit van KU Leuven en de alliantie te versterken én om de onderzoeks- en valorisatie-agenda van de alliantie verder vorm te geven met structurele verankering van de KU Leuven-interessedomeinen. Concreet werden in de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 vijf projecten geselecteerd via een interne competitieve oproep. De output van deze projecten omvat o.a. een lijst met publicaties, een overzicht van de ingediende (Vlaamse en internationale) financieringsaanvragen (zie sectie 5.1.2) en een olijsting van deelnames aan internationale congressen. Onder leiding van KU Leuven-onderzoekers werd eveneens een blauwdruk/langetermijnagenda uitgewerkt om gerichte ontwikkelingstrajecten voor duurzame, recurrente S(cience)T(echnology)E(engineering)A(rts)M(athematics)-praktijken binnen de Una Europa-alliantie vorm te geven.
- UAntwerpen zette de Vlaamse projectsubsidie in om activiteiten op te zetten om een platformwerking te creëren, om beloftevolle projectvoorstellen voor te bereiden en om innovatie en ondernemerschap te promoten binnen de YUFE-alliantie. Concreet beoogt UAntwerpen om via de platformwerking YUFE-alliantiepartners te connecteren rond onderzoek en innovatie in het domein van de levenswetenschappen met mogelijkheden voor opleidingen, onderzoeksmobiliteit en projectsamenwerking. De output van deze platformen omvat een reeks webinars, seminars, summer schools en andere opleidingsinitiatieven en daarnaast zijn ook fundamenteen gelegd voor gezamenlijke projectaanvragen, voor de organisatie van congressen en voor onderwijsamenwerking. Een deel van de Vlaamse projectsubsidie werd ook gebruikt voor het voorbereiden van beloftevolle projectvoorstellen met betrokkenheid van (een) YUFE-partner(s) met extra financiering (d.i. PROPREP-initiatief) via korte mobiliteitsbeurzen, toelagen voor loonkosten van onderzoekers of onderzoeksmanagers en/of voor het bekostigen van de inschakeling van consultants (zie sectie 5.1.2). De middelen kunnen daarnaast ook aangewend worden als cofinanciering van de verworven projecten.
- UGent heeft een deel van de Vlaamse projectsubsidie ingezet als cofinanciering voor het ondersteunen van vijf ENLIGHT-onderzoeksnetwerken gecoördineerd door UGent-promotoren. Binnen de ENLIGHT-focusgebieden werden netwerken van UGent-professoren en minstens drie alliantiepartners geïnstalleerd en financieel ondersteund met als doel samenwerkingen op het vlak van wetenschappelijk onderzoek binnen elk focusgebied tot stand te brengen. Wat de output van deze onderzoeksnetwerken betreft, wordt o.a. verwezen naar een publicatielijst, verschillende gezamenlijke projectaanvragen gecoördineerd en ingediend door UGent (zie sectie 5.1.2), de organisatie van workshops en summer/winter schools, de deelname aan conferenties, enz. Tijdens het interview met de ENLIGHT-alliantiepartner werd bovendien opgemerkt dat deze aanpak inmiddels is overgenomen door verschillende ENLIGHT-alliantiepartners die binnen hun universiteit gelijkaardige netwerken ingericht hebben en daarvoor ook zelf financiering voorzien. Verder

⁴⁵ European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Grumbainaité, I., Colus, F. and Buitrago Carvajal, H., (2025). Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative, Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/32313>.

neemt UGent het voortouw bij het uitwerken van initiatieven ter stimulering van open-access-praktijken binnen de ENLIGHT-alliantie en bij de ontwikkeling van praktische instrumenten voor maatschappelijke valorisatie die ter beschikking worden gesteld van de ENLIGHT-onderzoeksgemeenschap.

- UHasselt heeft de Vlaamse projectsubsidie ingezet om haar stempel te kunnen drukken op de onderzoeks-, innovatie en valorisatie-agenda van de EURECA-PRO-alliantie door het aanmoedigen van de participatie van UHasselt-onderzoekers aan de alliantie en het creëren van ontluikende onderzoeksnetwerken. Een deel van de Vlaamse projectsubsidie werd ingezet om onderzoekers te stimuleren om gezamenlijke projectvoorstellen uit te werken met EURECA-PRO-alliantiepartners door het ter beschikking stellen van consultancybudgetten voor het voorbereiden van aanvragen enerzijds en het belonen van succesvol verworven Horizon Europe-projecten anderzijds. Wat de output van deze inspanningen betreft, wordt o.a. verwezen naar gezamenlijke projectaanvragen (zie sectie 5.1.2), de organisatie van verschillende summer schools voor jonge onderzoekers, de organisatie van R&D-netwerkevents (zowel in Hasselt als op locatie bij de alliantiepartners), een grootschalige mapping van voor de alliantie relevant onderzoek binnen UHasselt, enz.
- VUB heeft de Vlaamse projectsubsidie ter beschikking gesteld van VUB-onderzoekers met als doel het bevorderen van onderzoekssamenwerkingen met een of meerdere EUTOPIA-partners waarbij VUB optreedt als coördinator of leidende partner van het project en dit voor zowel fundamenteel als toegepast onderzoek. Ten eerste werden dankzij de projectsubsidie door de onderzoeksraad beurzen voor fundamenteel onderzoek toegekend aan beloftevolle projecten waarvan verwacht wordt dat deze zullen bijdragen aan de uitbouw van een geconnecteerde onderzoeksgemeenschap binnen de EUTOPIA-alliantie en aan het indienen en verwerven van Europese financiering voor gezamenlijke projectvoorstellen. Een twintigtal projecten voor fundamenteel onderzoek werden in de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 geselecteerd en uitgevoerd met een tiental ingediende Europese onderzoeksprojecten (zie sectie 5.1.2), gezamenlijke publicaties en deelname aan EUTOPIA-congressen en -conferenties en de organisatie van symposia als belangrijkste output tot dusver. Ten tweede werden ook middelen vrijgemaakt om onderzoekers tijd te geven (en hen vrij te stellen van andere taken) om projectvoorstellen voor toegepast onderzoek mee uit te werken en/of te coördineren. De innovatie- en valorisatieraad keurde 23 dergelijke projecten goed waarvan inmiddels vijf projecten Europese financiering hebben verworven.

De Vlaamse universiteiten hebben er alle vijf voor geopteerd om een deel van de Vlaamse projectsubsidie in te zetten als financiële stimulans voor onderzoekers door het organiseren van (competitieve) oproepen voor gezamenlijke onderzoeksprojecten en/of netwerken met een of meerdere alliantiepartners. Deze aanpak werd gemotiveerd door het feit dat hoewel iedere Vlaamse universiteit wil wegen op de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun alliantie, hun onderzoekers – vaak diegenen met een zekere staat van dienst – initieel weinig interesse en betrokkenheid tonen bij de alliantie-activiteiten en bijgevolg (nog) niet samenwerken met onderzoekers binnen de alliantie. Het tekort aan interesse is vaak te wijten aan een gebrek aan bewustzijn over de mogelijkheden en voordelen die de alliantie biedt. Door het voorzien van financiële stimulansen en/of beloningen zijn de Vlaamse universiteiten erin geslaagd om hun onderzoekersgemeenschap warm te maken voor het Europese Universiteiten-initiatief. Deze werkwijze zorgde voor een vlotte implementatie in het beleid van de instelling en een vlotte ingang bij de onderzoekers zelf.

Een deel van de Vlaamse projectsubsidie werd ook ingezet voor het bekostigen van de personeelskosten van onderzoeksondersteunende medewerkers en profielen zoals bv. onderzoeksmanagers van de universiteiten.⁴⁶ De inzet van acceleratoren is immers cruciaal bij het uitwerken van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatiestrategie op alliantieniveau. Deze acceleratoren hebben de voorbije periode – samen met de acceleratoren van hun alliantiepartners – gewerkt aan het promoten van de alliantie binnen hun universiteit, het ontwerpen van relevante en efficiënte managementstructuren, het mappen van beschikbare expertise bij onderzoekers en acceleratoren en/of (fysieke en digitale) (onderzoeks)infrastructuren, het uitschrijven van werkplannen voor gezamenlijke activiteiten (o.a. onderzoeksprojecten, trainingsprogramma's voor (jonge) onderzoekers), enz.

- KU Leuven heeft 6% van de projectsubsidie gebruikt om de loonkosten van de Una Europa-SwafS-projectmanager en van een medewerker van de Dienst Onderzoekscoördinatie verantwoordelijk voor het beleid inzake Joint PhDs te bekostigen.⁴⁷
- UAntwerpen heeft 34% van de projectsubsidie besteed aan het vergoeden van onderzoeksondersteunende medewerkers die ingezet werden voor de uitvoering van de YUFE-werkpakketten onder leiding van UAntwerpen, voor het betalen van de projectmanager van het YUFE4Postdocs-project en voor de financiering van de toelages van enkele acceleratoren in het kader van het PROPREP-initiatief.
- UGent heeft 43% van de Vlaamse projectsubsidie besteed aan het financieren van (een deel van) de loonkosten van diverse onderzoeksondersteunende medewerkers. Van deze medewerkers wordt verwacht dat zij o.a. de promotoren van de vijf ENLIGHT-onderzoeksnetwerken ondersteunen bij de uitwerking van onderzoeksideeën tot concrete onderzoeksvoorstellen en tijdens de opstart, duur en afsluiting van de toegekende projectfinanciering. Deze onderzoeksondersteunende medewerkers worden daarnaast ook ingeschakeld om – elk vanuit hun eigen kennis en expertise – een actieve rol op te nemen om de onderzoekssamenwerking binnen de ENLIGHT-alliantie te stimuleren en te ondersteunen.
- UHasselt heeft in de periode van 1 januari 2022 tot en met 30 april 2024 53% van de Vlaamse projectsubsidie gebruikt om onderzoeksondersteunende medewerkers te vergoeden. Zo wordt de ondersteuning van de administratieve diensten voor de EURECA-PRO-doctoraatsschool die sinds eind 2023 getrokken wordt door UHasselt, vergoed met de Vlaamse middelen. Daarnaast neemt het UHasselt-TTO een zeer belangrijke rol op in de inventarisering en opkomende samenwerking van verschillende EURECA-PRO-living-labs.
- VUB heeft 12% van de Vlaamse projectsubsidie gebruikt voor het bekostigen van de personeelsinzet van onderzoeksondersteunende medewerkers. Twee VUB-acceleratoren werden ingeschakeld in een gemeenschappelijk Grants, Legal, and Innovation (GLENN) netwerk waarin alle GLENN-medewerkers van de EUTOPIA-alliantie vertegenwoordigd zijn. Deze gezamenlijke structuur moet leiden tot synergieën tussen de onderzoeksondersteunende diensten binnen de alliantie en tot het bevorderen van een

⁴⁶ De “onderzoeksondersteunende diensten” of het “onderzoeksondersteunend personeel” omvatten zowel onderzoeksondersteunende medewerkers als onderzoeksondersteunende profielen zoals (mogelijks decentraal ingebedde) onderzoeksmanagers, postdocs, enz. die instaan voor (de voorbereiding en ondersteuning van) de onderzoeks-, innovatie- en valorisatiestrategie van hun instelling.

⁴⁷ In het interview met de vertegenwoordiger van KU Leuven werd aangegeven dat het aandeel personeelskosten voor het ondersteunend personeel in de volgende periode van 1 mei 2024 tot en met 30 april 2025 aanzienlijk hoger zal liggen, onder andere omdat de kortere bestedingstermijn van 12 maanden langere onderzoekstrajecten bemoeilijkt.

gezamenlijk ondersteuningssysteem voor onderzoekers in de alliantie op het gebied van subsidievoorbereiding, innovatie en juridisch advies en subsidiebeheer. VUB neemt daarnaast ook de coleiding in een werkpakket rond gezondheid waarin voorzien wordt in een intensieve training voor het schrijven van Europese onderzoeksvoorstellen.

Hoewel de vijf universiteiten een gelijkaardige aanpak hebben gehanteerd om te investeren in de uitbouw van strategische capaciteit voor hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten, zijn duidelijke verschillen waar te nemen in de besteding van de projectsubsidie om deze subdoelstelling te realiseren.⁴⁸ UAntwerpen (34%), UGent (43%) en UHasselt (53%) hebben een aanzienlijk deel van hun projectsubsidie ingezet voor het bekostigen van de loonkosten van acceleratoren. KU Leuven (61%) en VUB (50%) hebben deze middelen voornamelijk ingezet voor het vergoeden van de loonkosten van onderzoekers die betrokken waren bij (de voorbereiding en/of uitvoering van gezamenlijke) onderzoeksprojecten met een of meerdere alliantiepartners.

5.1.2 Hefboomwerking

Ten tweede wordt van de projectsubsidie verwacht dat deze helpt bij het aantrekken van extra Europese en internationale financiering. Het succesvol verwerven van EU-onderzoeksfinanciering is bovendien sinds 2019 een van de parameters die meegenomen wordt in de berekening van zowel de BOF- als de IOF-verdeelsleutel.⁴⁹

Om deze subdoelstelling te realiseren, stelden de Vlaamse universiteiten een deel van de projectsubsidie via (competitieve) oproepen beschikbaar aan hun onderzoeksgemeenschap voor de voorbereiding en uitvoering van gezamenlijke onderzoeksprojecten met een of meerdere alliantiepartners (zie sectie 5.1.1). Het voorbereiden en/of indienen van een of meerdere kwalitatief hoogstaande projectaanvragen met een of meerdere alliantiepartners was meestal een voorwaarde voor de toekenning van onderzoeksmiddelen via deze interne oproepen. Tabel 6 toont dat deze aanpak in de periode tussen 1 november 2021 en 30 april 2024 resulteerde in verschillende financieringsaanvragen – zowel op regionaal, nationaal als Europees niveau – onder leiding van Vlaamse onderzoekers, waarvan een aantal inmiddels zijn toegekend. Concreet zijn onderzoekers aan KU Leuven, UGent, en UHasselt erin geslaagd om drie financieringsaanvragen te verzilveren.

⁴⁸ Onderstaande tabel geeft voor elke universiteit de aandelen weer van de loonkostenkosten voor acceleratoren, van de loonkosten voor onderzoekers en van de werkingsmiddelen in relatie tot de totale projectsubsidie (voor de bestedingstermijn van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 voor KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB en van 1 januari 2022 tot en met 30 april 2024 voor UHasselt). De personeelskosten gelinkt aan de mobiliteitsdoelstelling (zie sectie 5.3) zijn meegenomen in de loonkosten.

Universiteit	Loonkosten acceleratoren	Loonkosten onderzoekers	Werkingsmiddelen
KU Leuven	6%	61%	9%
UAntwerpen	34%	12%	35%
UGent	43%	21%	10%
UHasselt	53%	0%	28%
VUB	12%	50%	9%

⁴⁹ **BOF:** Hefboomparameter C4 (met een gewicht van 3,75%) meet het procentuele aandeel van iedere universiteit in het geheel van de verworven contractinkomsten uit het lopende kaderprogramma, aangevuld met de verworven contractinkomsten uit het laatst afgesloten Europese kaderprogramma (cf. artikel 40/5, §1, besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap). **IOF:** Parameter 4 (met een gewicht van 20%) meet het procentuele aandeel van de associatie in het geheel van de verworven contractinkomsten uit het lopende Europese Kaderprogramma en aangevuld met verworven contractinkomsten uit het laatst afgesloten Europese kaderprogramma (cf. artikel 10, §4, besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap).

UAntwerpen en VUB mogen respectievelijk vijf en zes succesvolle financieringsaanvragen op hun conto schrijven. Om de succesratio van (toekomstige) financieringsaanvragen verder te verhogen, werd binnen de allianties van Europese Universiteiten waartoe de Vlaamse universiteiten behoren, ook actief ingezet op het organiseren van workshops – vaak gericht op jonge onderzoekers – voor het schrijven van gezamenlijke financieringsaanvragen.

Tabel 6. Financieringsaanvragen (regionaal, nationaal en internationaal) gefaciliteerd door de Vlaamse projectsubsidie (situatie op 31 oktober 2024)

Universiteit	Goedgekeurd	Niet-goedgekeurd	In voorbereiding Resultaat niet gekend
KU Leuven (Una Europa)	3	7	9
UAntwerpen (YUFE)	5	3	N.B.
UGent (ENLIGHT)	3	3	4
UHasselt (EURECA-PRO)	3	4	N.B.
VUB ⁵⁰ (EUTOPIA)	6	22	4

Opmerking: N.B. staat voor niet bekend. De aantallen in bovenstaande tabel geven de resultaten weer op 31 oktober 2024 (d.i. datum van rapportering door de Vlaamse universiteiten over de besteding van de eerste projectsubsidie). Het is dus mogelijk dat de resultaten van een aantal aanvragen in de laatste kolom inmiddels bekend zijn (en dus eigenlijk aan de kolommen goedgekeurd en niet-goedgekeurd toegewezen zouden moeten worden). Een aantal van de niet-goedgekeurde projectvoorstellen werden ten tijde van de rapportering door de universiteiten ook herwerkt, maar zijn om dubbeltellingen te vermijden enkel opgenomen in de kolom niet-goedgekeurd.

In bijlage G is een beknopte analyse opgenomen van de succesvolle financieringsaanvragen via de EU-financieringsprogramma's voor onderzoek en innovatie Horizon 2020 (2014-2020) en Horizon Europe (2021-2027) van de Vlaamse universiteiten met minstens één alliantiepartner en dit op basis van gegevens uit de Europese CORDIS-databank. De analyse toont aan dat de meeste Vlaamse universiteiten reeds voor hun deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief samenwerkten met een deel van hun huidige alliantiepartners op het gebied van onderzoek en innovatie. Dit ligt in lijn met de verwachtingen aangezien vier van de vijf universiteiten reeds voor de oprichting van hun respectievelijke allianties structurele en/of thematische partnerschappen hadden met verschillende alliantiepartners (zie sectie 4.1).

De beknopte analyse in bijlage G toont aan dat de samenwerking van de Vlaamse universiteiten met hun alliantiepartners – gemeten aan de hand van het aantal succesvolle financieringsaanvragen in de kaderprogramma's Horizon 2020 en Horizon Europe – is toegenomen na de start van het Europese Universiteiten-initiatief. KU Leuven laat de grootste (absolute en procentuele) groei optekenen wat betreft het aantal succesvolle financieringsaanvragen met Una Europa-alliantiepartners sinds 2019 (d.i. 37 succesvolle projectaanvragen in de periode 2014-2018 versus 111 succesvolle projectaanvragen in de periode 2019-2025). Het aantal gehonoreerde projecten van UAntwerpen met minstens één alliantiepartner neemt toe van zeven succesvolle aanvragen in de periode 2014-2018 naar 24 succesvolle aanvragen in de periode 2019-2025. VUB ziet het aantal

⁵⁰ Projecten die geselecteerd werden voor financieringsprojecten binnen de EUTOPIA-alliantie zelf worden niet meegenomen in deze tabel. Zoals aangegeven in sectie 5.1.1 heeft VUB met de Vlaamse projectsubsidie ingezet op zowel fundamenteel als toegepast onderzoek. Voor fundamenteel onderzoek werd één project goedgekeurd, werden vier projecten niet goedgekeurd en zijn vier projecten in voorbereiding. Voor toegepast onderzoek werden vijf van de ingediende projecten goedgekeurd, terwijl 18 projecten niet werden goedgekeurd.

gehonoreerde projecten met minstens één alliantiepartners stijgen van negen in de periode 2014-2018 naar 20 in de periode 2019-2025. UGent realiseerde een toename van het aantal succesvolle aanvragen met ENLIGHT-alliantiepartners na 2020 (d.i. 31 succesvolle projectaanvragen in de periode 2014-2019 versus 53 succesvolle projectaanvragen in de periode 2020-2025). Voor de toetreding van UHasselt tot de EURECA-PRO-alliantie in 2022 werd één financieringsaanvraag goedgekeurd waarbij één van de huidige alliantiepartners betrokken was, terwijl na de toetreding één aanvraag werd gehonoreerd waarin zeven van de huidige acht EURECA-PRO-alliantiepartners betrokken zijn.

Merk op dat op basis van Tabel 6 en de beknopte analyse in bijlage G geen uitspraken gedaan kunnen worden over de (al dan niet) hogere slaagkansen van financieringsaanvragen met alliantiepartners in vergelijking met financieringsaanvragen zonder alliantiepartners, bv. als gevolg van de verschillende workshops en trainingen voor het schrijven van Europese onderzoeksvoorstellen die binnen de allianties van Europese Universiteiten werden (en worden) georganiseerd. Er zijn op het niveau van de Vlaamse universiteiten immers enkel cijfergegevens beschikbaar over het aantal succesvolle financieringsaanvragen en niet over het aantal ingediende, maar niet-gehonoreerde financieringsaanvragen.

5.1.3 Quadruple-helix-samenwerkingen

Van de Vlaamse universiteiten wordt verwacht dat er nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen worden opgezet om zo in te spelen op de beleidsprioriteiten van de Vlaamse Regering: excellentie, multidisciplinariteit, internationalisering en valorisatie. Deze doelstelling weerspiegelt de ambitie van de Europese Commissie dat hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van een alliantie niet alleen onderling samenwerken, maar ook de hand reiken naar partners buiten het onderwijsveld zoals kmo's, start-ups, lokale, regionale en nationale overheden, het maatschappelijk middenveld, enz., om oplossingen aan te reiken voor maatschappelijke uitdagingen (zie sectie 3.1). Uit een bevraging bij de allianties van Europese Universiteiten die geselecteerd werden bij de pilootoproepen van 2019 en 2020 blijkt dat 42% van de respondenten ten tijde van de bevraging quadruple-helix-samenwerkingen opgezet had en 29% gaf aan dat dergelijke samenwerkingen in voorbereiding waren.

- KU Leuven heeft het maatschappelijk middenveld betrokken bij twee projecten door de organisatie van debatten met wetenschappers, komieken, cartoonisten en journalisten rond het thema humor en conflict en van interactieve rondetafelgesprekken met ambtenaren en onderzoekers over circulaire bouwecosystemen. Binnen het focusgebied cultureel erfgoed is KU Leuven als Una Europa-alliantiepartner actief betrokken bij de Knowlegde and Innovation Community (KIC) EIT Culture & Creativity van het European Institute of Innovation and Technology (EIT). Het doel van deze KIC is om alle spelers in de Europese culturele en creatieve sectoren en industrieën te helpen om innovatie om te zetten in maatschappelijke impact.
- Tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van UAntwerpen en een YUFE-alliantiepartner, werd benadrukt dat bij YUFE-activiteiten gestreefd wordt naar samenwerking tussen universiteiten, overheden, maatschappelijke organisaties en/of het bedrijfsleven. Met de Vlaamse projectsubsidie organiseerde UAntwerpen samen met Voka – Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland een eerste editie van het YUFE-acceleratieprogramma waarin elf beloftevolle YUFE-startupteams opgeleid werden door ondernemerschapsexperten uit de verschillende YUFE-universiteiten en het lokale Antwerpse ecosysteem. Maatschappelijke actoren uit acht landen, waaronder de stad Antwerpen, waren betrokken bij de selectieprocedure van de postdoc-onderzoekers voor

het YUFE4-Postdoc-trainingsprogramma gezien de beoogde link tussen de academische wereld en de maatschappij.

UGent, UHasselt en VUB hebben de Vlaamse projectsubsidie voornamelijk ingezet om samenwerking met de academische partners binnen hun alliantie van Europese Universiteiten verder vorm te geven.

- UGent heeft onderzoekers binnen de ENLIGHT-alliantie met elkaar in contact gebracht via de vijf ENLIGHT-onderzoeksnetwerken. Daarnaast hebben twee TTO-adviseurs ingezet op het overtuigen van lokale bedrijven en sociale partners om actief deel te nemen aan ontmoetingen met ENLIGHT-onderzoekers en zo het economisch ecosysteem rond UGent open te stellen voor de alliantiepartners.
- Ook UHasselt heeft vooral ingezet op de activatie van de academische UHasselt-onderzoeks- en -innovatiegemeenschap, waardoor er in de periode tot eind april 2024 minder werd ingezet op de betrokkenheid van de andere quadruple-helix-actoren. Deze aanpak was volgens de vertegenwoordigers van UHasselt noodzakelijk, aangezien voor 2022 enkele sporadische samenwerkingen hadden plaatsgevonden met (een aantal van) de EURECA-PRO-alliantiepartners. De EURECA-PRO-alliantie werkt ook samen met een aantal internationale en Europese overheidsinstellingen om haar expertise op het gebied van duurzame consumptie en productie in lijn met de SDG-doelstelling 12⁵¹ verder uit te dragen.
- VUB-coördineert een EUTOPIA-MSCA-netwerk met o.a. (Vlaamse) bedrijven. Daarnaast werkten VUB-onderzoekers tijdens de voorbereiding van een project rond het digitaliseren van rechtbanken samen met een consortium van AI-specialisten, juristen en rechtbanken om use cases te implementeren samen met enkele EUTOPIA-partners.

Hoewel in de voorbije periode een aantal eerste stappen werden gezet om nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen te faciliteren binnen de allianties van Europese Universiteiten, wordt op basis van de rapporteringen de indruk gewekt dat de Vlaamse projectsubsidie slechts in (zeer) beperkte mate werd ingezet voor het realiseren van deze doelstelling. De rapporteringen tonen aan dat er verschillende vormen van samenwerking zijn opgezet in de voorbije periode, maar dat dit meestal samenwerking met slechts één van de quadruple-helix-actoren betrof. Tijdens enkele interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners kwam naar voren dat de allianties van Europese Universiteiten de mogelijkheid bieden om nieuwe, vaak experimentele vormen van samenwerking uit te testen die binnen de reeds bestaande internationale partnerschappen nooit uitgeprobeerd of gerealiseerd hadden kunnen worden. Verder werd tijdens deze interviews ook duidelijk dat deze doelstelling vaak indirect gerealiseerd werd (en wordt). Zo hebben de vijf Vlaamse universiteiten – samen met een of meerdere alliantiepartners – verschillende aanvragen ingediend bij het Marie Skłodowska-Curie-programma (MSCA) dat specifiek gericht is op het bevorderen van innovatie en samenwerkingen tussen onderzoekers en bedrijven. Daarnaast werd er tijdens de interviews met de alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten gewezen op het feit dat deze doelstelling – om de vier quadruple-helix-actoren te betrekken in één (onderzoeks)project – mogelijk te ambitieus was (en is) aangezien de allianties van Europese Universiteiten – en in het bijzonder de onderzoeks- en innovatiecomponent ervan – nog in de opstartfase zitten.

⁵¹ De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn 17 ambitieuze doelstellingen opgesteld door de Verenigde Naties om van de wereld een betere plek te maken tegen 2030. Het doel van SDG 12 is het verzekeren van duurzame consumptie- en productiepatronen.

5.2 Vlaams lerend netwerk

Van de Vlaamse universiteiten werd verwacht dat zij de projectsubsidie ook inzetten voor het delen van ervaringen en expertise binnen een Vlaams lerend netwerk. Tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van de universiteiten werd benadrukt dat het lerend netwerk behulpzaam is geweest – zeker bij de start van het Europese Universiteiten-initiatief – om ervaringen over de uitrol van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda binnen hun allianties te bespreken zoals bv. het uitwisselen van best practices over het opstellen van gezamenlijke agenda's en actieplannen. Binnen het lerend netwerk is ook gesproken over het gebruik van de Vlaamse projectsubsidie en werd een gezamenlijk sjabloon ontwikkeld voor de rapportering ter zake. Verder gaven de vertegenwoordigers van de universiteiten aan dat er ook op informele wijze onderlinge afstemming plaatsvond. Zo zochten de alliantiecoördinatoren van de Vlaamse universiteiten rechtstreeks contact met elkaar bij vragen, wat het delen van best practices en de samenwerking versterkte. Omdat het lerend netwerk onder de koepel van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) functioneerde, brachten deze activiteiten geen extra kosten met zich mee voor de universiteiten en werd de Vlaamse projectsubsidie hiervoor niet ingezet.

5.3 Tijdelijke mobiliteit

Het mobiliteitsluik waarbij zowel inkomende als uitgaande mobiliteit binnen de allianties van Europese Universiteiten wordt beoogd, vormt een belangrijk onderdeel van de Vlaamse projectsubsidie door de oormerking van een deel van de middelen (+/-11%). Tijdelijke mobiliteit draagt immers bij tot efficiënte kennisoverdracht, het creëren van nieuwe ideeën en het voortbouwen op elkaars ideeën, alsook het uitbouwen van een netwerk. Voor jonge onderzoekers die vaak een beperkte ervaring met en contacten voor internationale samenwerking hebben, bieden de allianties van Europese Universiteiten veel mogelijkheden en directe voordelen om hun samenwerkingsnetwerk uit te breiden, terwijl het (fysiek) met elkaar in contact brengen van acceleratoren wederzijds leren en kennisdeling in de hand werkt.

- In de marge van het Leuven Institute for Advanced Studies (LIAS) werd een competitief LIAS-Una-Europa-uitwisselingsprogramma opgezet voor jonge onderzoekers, waarbij de Vlaamse projectmiddelen ingezet werden om de reis- en verblijfskosten van deze jonge onderzoekers te bekostigen. Daarnaast was mobiliteit van jonge onderzoekers ook structureel ingebed (in de voorwaarden van) het Una Europa Research Acceleration Fund (zie sectie 5.1.1). De mobiliteitsmiddelen werden ook ingezet om de deelname van jonge KU Leuven-onderzoekers aan summer schools, workshops, enz. georganiseerd door Una Europa-alliantiepartners te bekostigen, alsook om de accommodatie van inkomende doctoraatsstudenten van Una Europa-partnerinstellingen aan een door KU Leuven georganiseerde Una Europa-summer school te financieren. Daarnaast konden acceleratoren ook een beroep doen op de mobiliteitsmiddelen voor het vergoeden van hun reis- en verblijfskosten voor deelnames aan meetings, workshops en conferenties.
- In het kader van het PROPREP-initiatief (zie sectie 5.1.1) konden korte mobiliteitsbeurzen aangevraagd worden voor inkomende postdocs afkomstig van een YUFE-partner of voor uitgaande UAntwerpen-onderzoekers ter voorbereiding van een projectvoorstel. Ook binnen de platformwerking werden mogelijkheden voor onderzoeksmobiliteit aangeboden, o.a. in het kader van de projectvoorbereiding. De mobiliteitsmiddelen werden ook ingezet voor het bekostigen van reis- en verblijfskosten van acceleratoren voor deelname aan vergaderingen en netwerkmomenten. Daarnaast werd ook een deel van de personeelskosten van twee vorsers die rechtstreeks bijgedragen hebben aan het bevorderen

van mobiliteit binnen de YUFE-alliantie (via het YUFE4Postdoc-trainingsprogramma (zie sectie 6.1) en de ontwikkeling van een app rond het delen van interculturele ervaringen), bekostigd met de mobiliteitsmiddelen.

- De mobiliteit van (jonge) onderzoekers binnen de ENLIGHT-alliantie werd door UGent gestimuleerd door middel van een permanent openstaande oproep. Hoewel de focus van deze oproep bij het ondersteunen van jonge onderzoekers lag, werden ook mogelijkheden voorzien voor de mobiliteit van senior onderzoekers naar ENLIGHT-partners, alsook voor het ondersteunen van onderzoeksgelateerde ENLIGHT-evenementen aan UGent zoals workshops, summer/winter schools, congressen, enz.). De mobiliteitsmiddelen van de Vlaamse projectsubsidie werden door UGent ook ingezet voor het bekostigen van reis- en verblijfskosten van acceleratoren om vergaderingen bij ENLIGHT-partners bij te wonen, om deel te nemen aan congressen en evenementen, enz.
- Vanuit UHasselt werd ingezet op het leren kennen van de EURECA-PRO-alliantiepartners en op de activatie van de gehele academische onderzoeks- en innovatiegemeenschap in de EURECA-PRO-alliantie door het aanbieden van laagdrempelige beurzen voor korte en langdurige verblijven en door het opzetten van en deelnemen aan gezamenlijke (strategische) netwerkevents met de alliantiepartners. De mobiliteitsmiddelen van de Vlaamse projectsubsidie werden gebruikt voor het vergoeden van reiskosten, verplaats- en verblijfskosten en dagvergoedingen voor (jonge) onderzoekers, terwijl de reiskredieten voor onderzoeksacceleratoren vergoed werden met werkingsmiddelen.
- VUB-onderzoekers konden een beroep doen op de mobiliteitsmiddelen om naar EUTOPIA-alliantiepartners te reizen ter voorbereiding van onderzoeksvoorstellen, voor het bijwonen van consortiummeetings als partner of voor het organiseren van consortiummeetings als coördinator. De mobiliteitsmiddelen werden ook gebruikt om de reis- en verblijfskosten te bekostigen van TTO-medewerkers die naar verschillende EUTOPIA-alliantiepartners zijn gereisd om de samenwerking binnen de alliantie te versterken en om een reeks workshops te verzorgen over matchmaking en het schrijven van Europese financieringsaanvragen.

De beschrijving van de inzet van de mobiliteitsmiddelen door de Vlaamse universiteiten toont aan dat de meeste instellingen de mobiliteitsdoelstelling zeer strikt hebben geïnterpreteerd, aangezien het merendeel van deze kosten reis- en verblijfskosten zijn.⁵² Dit werd reeds opgemerkt en aangekaart door de dossierbehandelaar bij het (voormalige) Departement EWI naar aanleiding van de tussentijdse rapportering door de universiteiten. Mobiliteitskosten kunnen naast reis- en verblijfskosten immers ook personeels- en/of andere types van kosten omvatten op voorwaarde dat de gemaakte kosten bijdragen tot de mobiliteitsdoelstelling.

Conform de doelstellingen van de projectsubsidie hebben de Vlaamse universiteiten de mobiliteitsmiddelen ingezet om de mobiliteit van zowel acceleratoren als (jonge) onderzoekers te faciliteren. De evaluator erkent de meerwaarde van het openstellen van deze mobiliteitsmiddelen voor onderzoeksondersteunend personeel, zodat deze acceleratoren mobiel kunnen zijn binnen hun alliantie. De nauwe betrokkenheid van onderzoeksondersteunend personeel bij de uitbouw van (het onderzoeks- en innovatielukkig van) een geïnstitutionaliseerde langetermijnsamenwerking zoals een alliantie van Europese Universiteiten is immers van cruciaal belang voor het succes ervan

⁵² Deze strikte interpretatie had als gevolg dat de universiteiten het eerst moeilijk hadden om aan het vooropgestelde mobiliteitsbedrag te komen.

(dit in tegenstelling tot bv. de eerder klassieke universitaire samenwerkingsverbanden die vaak geïnitieerd worden door individuele onderzoekers en/of onderzoeksgroepen).

Wat het ter beschikking stellen van mobiliteitsmiddelen voor (jonge) onderzoekers betreft, bestaat er een zekere mate van overlap met de middelen die bv. door FWO ter beschikking worden gesteld voor internationale mobiliteit. Zo ondersteunt FWO zowel inkomende als uitgaande internationale mobiliteit via permanente oproepen voor kredieten voor wetenschappelijke verblijven in Vlaanderen en voor deelname aan een congres of een workshop/cursus, en voor een kort studieverblijf of lang verblijf in het buitenland. Tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten werd wel gewezen op het feit dat onderzoekers door het werken met financieringsaanvragen voor mobiliteit via bv. het FWO aan flexibiliteit zullen moeten inboeten. Zo dient elk FWO-reiskrediet minstens drie maanden vóór de afreis aangevraagd te worden en worden voor bepaalde reiskredieten (bv. krediet voor deelname aan een congres in het buitenland) beperkingen opgelegd wat betreft het maximale aantal aanvragen en/of toekenningen per onderzoeker of onderzoekseenheid.

In de begeleidende nota bij het besluit van de Vlaamse Regering over de toekenning van de eerste projectsubsidie, werd duidelijk gemaakt dat de mobiliteitsmiddelen ook gebruikt konden worden om extra samenwerkingsmogelijkheden met en mobiliteit naar Britse universiteiten te creëren, iets wat door de Brexit niet langer mogelijk was. Hoewel de websites van de EUTOPIA- (VUB), Una Europa- (KU Leuven) en YUFE-allianties (UAntwerpen) een Britse universiteit vermelden als volwaardige partner, worden deze hogeronderwijsinstellingen sinds de oproep van 2022 niet meer erkend door de Europese Commissie als officiële partners. Deze Vlaamse universiteiten hebben over de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 geen *bijkomende* specifieke acties ondernomen om de tijdelijke mobiliteit naar Britse universiteiten te bevorderen dan wat verwacht mag worden binnen een alliantie van Europese Universiteiten met een Britse alliantiepartner. Deze specifieke bepaling werd ook niet meer opgenomen in de begeleidende nota bij de goedkeuring door de Vlaamse Regering van de toekenning van de tweede projectsubsidie.

6 BIJDRAGE TOT DE O&O&I-BELEIDSDOELSTELLINGEN

6.1 Europese beleidsdoelstellingen

De huidige Europese Onderzoeksruimte (ERA) beoogt om de coördinatie van de Europese onderzoeksinspanningen te verbeteren, het verkeer van onderzoekers en kennis te stimuleren en het opbouwen van kritische massa, en het bevorderen van excellentie. Hiertoe heeft de Raad van de Europese Unie in 2021 vier prioritaire doelstellingen vastgelegd in een pact voor onderzoek en innovatie in Europa die de basis moeten vormen voor de Europese Onderzoeksruimte:

1. Het verdiepen van een goed functionerende interne markt voor kennis.
2. Het samen aangaan van uitdagingen van de groene en digitale transitie en het vergroten van de deelname van de samenleving aan de Europese Onderzoeksruimte (ERA).
3. Het verbeteren van toponderzoek en -innovatie in de gehele Europese Unie.
4. Het bevorderen van gezamenlijke investeringen en hervormingen op het gebied van onderzoek en innovatie.

De ERA-beleidsagenda stelt (vrijwillige) ERA-acties voorop voor de periode 2022-2024 om invulling te geven aan deze vier prioritaire doelstellingen. Acht van deze ERA-acties kunnen rechtstreeks gelinkt worden aan de overkoepelende doelstellingen van het Europese Universiteiten-initiatief en de doelstellingen van de Vlaamse projectsubsidie (zie sectie 4.2.2.1) in het bijzonder. In wat volgt worden enkele best practices van de allianties waartoe de Vlaamse universiteiten behoren, opgelijst ter illustratie, zonder daarbij afbreuk te doen aan de vele andere initiatieven die in de voorbije periode opgestart en uitgevoerd werden binnen de ENLIGHT-, EURECA-PRO-, EUTOPIA-, Una Europa- en YUFE-allianties, maar hier niet expliciet vermeld worden.

- Het behoeft geen betoog dat de allianties van Europese Universiteiten waartoe de Vlaamse universiteiten behoren, bijdragen tot **het versterken van de hogeronderwijsinstellingen in Europa (ERA-actie 13), het opbouwen van ecosystemen voor onderzoek en innovatie om de excellentie en het concurrentievermogen te verbeteren (ERA-actie 15) en het verbeteren van de toegang tot excellentie in de hele Europese Unie (ERA-actie 16)**. Dankzij het Europese Universiteiten-initiatief kunnen hogeronderwijsinstellingen op een nieuwe en intensere manier samenwerken door het opbouwen van geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden en het tot stand brengen van gemeenschappelijke ondersteuningsstructuren op het niveau van de alliantie. Zoals een van de alliantiepartners tijdens een interview opmerkte, zijn de hogeronderwijsinstellingen *“het cement voor transnationale samenwerking in Europa”* in het algemeen en voor het versterken van de synergieën tussen de Europese Onderwijsruimte (EEA) en de Europese Onderzoeksruimte (ERA) in het bijzonder. Dankzij hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten krijgen hogeronderwijsinstellingen in de zogenaamde widening lidstaten⁵³ bv. gemakkelijker toegang tot hogeronderwijsinstellingen van topkwaliteit zoals de Vlaamse universiteiten.

Tijdens de vijf interviews met de alliantiepartners kwam naar voren dat de Vlaamse universiteiten in de voorbije periode een katalyserende rol hebben gespeeld binnen hun alliantie – en dit zowel voor de alliantie als geheel als voor de geïnterviewde alliantiepartners – door o.a. het delen van best practices wat betreft open science, onderzoeksinfrastructuur, citizen science, enz. Om de actieve betrokkenheid van de

⁵³ Zie voetnoot 35.

allianties bij Europese beleidsvormingsprocessen te faciliteren hebben sommige allianties van Europese Universiteiten – waaronder EUTOPIA (VUB), Una Europa (KU Leuven) en YUFE (UAntwerpen) – vzw's opgericht die in Brussel zijn gehuisvest zijn om dichterbij de Europese instellingen te zijn.

- Uit de interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten kwam naar voren dat hogeronderwijsinstellingen die behoren tot een alliantie van Europese Universiteiten **aantrekkelijke onderzoeksloopbanen, talentcirculatie en mobiliteit bevorderen (ERA-actie 4)**, waarbij vooral jonge onderzoekers zonder bestaande netwerken de meeste voordelen ervaren. De geïnstitutionaliseerde samenwerkingsrelaties tussen de alliantiepartners bieden jonge onderzoekers tal van voordelen op het vlak van onderwijs (o.a. gezamenlijke doctoraten, trainingsmogelijkheden, enz.) en onderzoek (o.a. (tijdelijke) mobiliteit, toegang tot onderzoeksinfrastructuur, enz.) en creëren gunstige omstandigheden om zich (sneller) als (internationale) onderzoeker te ontplooiën. Zo werd tijdens enkele interviews met vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners gewezen op het feit dat jonge onderzoekers dankzij de netwerk- en trainingsmogelijkheden binnen de alliantie sneller onderzoeksvoorstellen indienen met als doel het verwerven van regionale en/of Europese financiering.

UAntwerpen leidt het YUFE4Postdoc-trainingsprogramma om postdoc-onderzoekers te vormen tot toekomstbestendige onderzoekers en bruggenbouwers tussen de academische wereld en de maatschappij binnen de YUFE-focusgebieden (d.i. duurzaamheid, digitale samenleving, welzijn van burgers en Europese identiteit). Er werd ook een matchingtool ontwikkeld om individuele onderzoekers aan de verschillende partnerinstellingen met elkaar in contact te brengen. Het EUTOPIA-SIF-programma waarbij VUB als EUTOPIA-alliantiepartner betrokken is, beoogt om een cohorte van postdoc-onderzoekers op te leiden tot toekomstige onderzoeks- en innovatieleiders in Europa met een hoge mate van bewustzijn voor ondernemerschap en innovatie. Beide projecten ontvangen financiële steun via het Europese Marie Skłodowska-Curie-programma. De expertise die UHasselt heeft opgebouwd inzake het ondersteunen van jonge onderzoekers (dankzij de Vlaamse middelen voor de maatregelen voor de omkadering van jonge onderzoekers (OJO)) werd door haar alliantiepartners hoog aangeschreven, waardoor UHasselt sinds eind 2023 de EURECA-PRO-doctoraatsschool trekt. Binnen de ENLIGHT-alliantie wordt momenteel werk gemaakt van het opstellen van een onderzoeksexpertisedatabank en op de ENLIGHT-website is een zoekertjespagina uitgewerkt om het samenbrengen van onderzoekers te faciliteren. De Una Europa-website bevat een online databank met mobiliteitsopportuniteiten voor studenten en onderzoekers binnen de alliantie.

- In de voorbije periode hebben de vijf allianties waartoe de Vlaamse universiteiten behoren, de eerste stappen gezet om op alliantieniveau de bestaande (fysieke (middelzware en zware) en digitale) onderzoeksinfrastructuren in kaart te brengen en om blauwdrukken, charters en/of richtlijnen op te stellen met voorwaarden voor het delen van deze infrastructuur. Van deze acties wordt verwacht dat deze bijdragen aan **het versterken van de onderzoeksinfrastructuur (ERA-actie 8)**.

Tijdens fysieke bezoeken met de verschillende alliantiepartners werden bv. rondleidingen voorzien voor de alliantiepartners: de YUFE-alliantiepartners bezochten twee innovatiehubs in Antwerpen (Vaccinopolis en The Beacon) en de EURECA-PRO-alliantiepartners kregen een rondleiding in de UHasselt-ECOTRON. De EURECA-PRO-alliantie (met UHasselt als alliantiepartner) en YUFE-alliantie (met

UAntwerpen als partner) ontwikkelen momenteel online tools met een overzicht van alle beschikbare onderzoeksinfrastructuur. Deze platformen moeten onderzoekers actief binnen de alliantie toelaten om de inventaris van onderzoeksinfrastructuur gemakkelijk te kunnen raadplegen (en in een latere fase ook om toegangsaanvragen in te dienen). Dankzij de allianties zullen onderzoekers dus gebruik kunnen maken van gespecialiseerde infrastructuur in een van de partnerinstellingen, wat zonder het bestaan van de alliantie wellicht niet of veel moeilijker te bewerkstelligen zou zijn. Wat het opbouwen van gezamenlijke digitale infrastructuren betreft, werd dankzij de Vlaamse projectsubsidie een gezamenlijke databank gecreëerd door onderzoekers van KU Leuven en de Una Europa-alliantiepartners binnen het focusgebied Cultureel erfgoed. Binnen de EUTOPIA-alliantie (VUB) werd een open-access-metadatatopitaal gecreëerd om de onderzoeksresultaten van de alliantiepartners gemakkelijk vindbaar te maken voor onderzoekers door het verzamelen en delen van interoperabele metadata van onderzoeksoutput.

- De allianties van Europese Universiteiten dragen ook bij tot **het bevorderen van internationale samenwerking (ERA-actie 9)** voorbij de grenzen van de Europese Unie. De globale omgeving waarin internationale samenwerking vandaag plaatsvindt, is sterk veranderd door onder meer oplopende geopolitieke spanningen. Door globale partnerschappen aan te gaan, worden de Europese waarden – in het algemeen en ook specifiek wat onderzoek en innovatie betreft – uitgedragen naar de rest van de wereld. Zo werkt de EUTOPIA-alliantie (VUB) structureel samen met zes globale partners in Australië, Colombia, Marokko, Zuid-Afrika, Zuid-Korea en de Verenigde Staten. Het Una Europa-Afrika-partnerschap (met acht Afrikaanse universiteiten) beoogt om een gemeenschap van onderzoekers in Europa en Afrika op te bouwen om wereldwijde uitdagingen aan te pakken. Daarnaast wordt er binnen een van de zes focusgebieden van de Una Europa-alliantie (KU Leuven) specifiek onderzoek gedaan naar Europa en de wereld in reactie op de huidige mondiale trends van toenemende spanningen en de behoefte aan internationale samenwerking.
- De onderzoeksactiviteiten die binnen het Europese Universiteiten-initiatief worden opgezet, dragen bij tot **de Europese onderzoeks- en innovatiemissies en -partnerschappen (ERA-actie 10)**. De huidige EU-missies beogen om volgende vijf maatschappelijke uitdagingen op te lossen: het bestrijden van kanker, het aanpassen aan de klimaatverandering, het wonen in groenere steden, het zorgen voor gezonde bodems en het zuiveren en herstellen van oceanen, zeeën, kusten en rivieren. De huidige EU-partnerschappen focussen op volgende acht domeinen: klimaat, omgeving en energie, digitalisering en infrastructuur, gendergelijkheid, menselijk ontwikkeling (d.i. o.a. gezondheid en onderwijs), migratie, vrede en bestuur, duurzame groei en tewerkstelling en jeugd.

In de ENLIGHT-alliantie werden onder leiding van UGent vijf onderzoeksnetwerken opgezet onder de vorm van interdisciplinaire samenwerkingsnetwerken van academici van ten minste drie alliantiepartners die hun krachten bundelen rond een specifiek maatschappelijk relevant thema in een (of meer) van de zes ENLIGHT-focusgebieden die rechtstreeks gelinkt kunnen worden aan de EU-missies en -partnerschappen: gezondheid en welzijn, digitale revolutie en impact van digitalisering, klimaatverandering, energie en circulaire economie, cultuur en creativiteit en gelijkwaardigheid. De missie van de EURECA-PRO-alliantie (UHasselt) is gebouwd op samenwerking in onderwijs, onderzoek en innovatie met en voor burgers – zowel op Europees als globaal niveau – op het gebied van

duurzame consumptie en productie in lijn met de SDG-doelstelling 12 van de Verenigde Naties en sluit dus ook aan op de EU-missies en -partnerschappen.

- Een van de ambities van het Europese Universiteiten-initiatief is om het brede maatschappelijke veld/de Europese burgers te betrekken bij de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten van de allianties door kenniscreërende teams (zie sectie 3.1). Het betrekken van burgers bij wetenschappelijk onderzoek zorgt ervoor dat **wetenschappen dichter bij de burger gebracht worden (ERA-actie 14)**. In de schoot van de EUTOPIA-alliantie werkten VUB-onderzoekers een Engelstalige starterkit uit rond citizen science voor onderzoekers die (relatief) nieuw zijn met citizen science, nieuwsgierig zijn naar meer informatie over het onderwerp en/of van plan zijn om een citizen-science-project op te starten en op zoek zijn naar praktische tips & tricks. De YUFE-alliantie (UAntwerpen) zet binnen de alliantie ook actief in op het betrekken van burgers in de academische wereld en wil actieve participatie stimuleren door een scala aan activiteiten waaronder citizen-science-projecten.

6.2 Vlaamse beleidsdoelstellingen

De beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024⁵⁴ bevatte de grote strategische keuzes van de Vlaamse Regering op het vlak van economie, wetenschapsbeleid en innovatie, waarbij de beleidsnota de visie weergeeft van de functioneel bevoegd minister en dit uitgaande van het Vlaams regeerakkoord 2019-2024. Figuur 2 geeft de strategische doelstellingen die binnen de beleidsvelden Wetenschappelijk onderzoek, Innovatie en Wetenschapscommunicatie naar voren werden geschoven voor de periode 2019-2024.

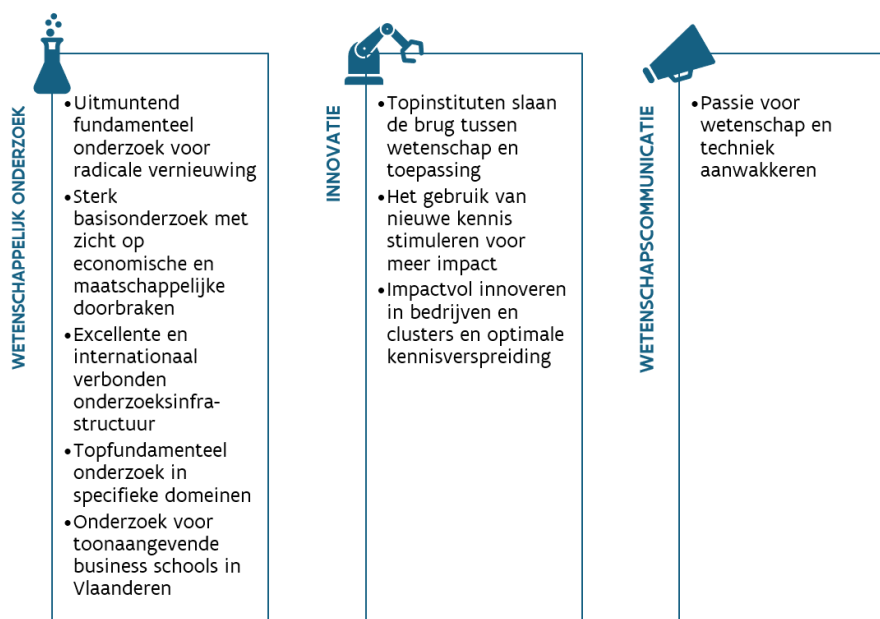
Samengevat is excellentie het uitgangspunt bij wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen, waarbij Vlaanderen de ambitie heeft om het meest excellente onderzoek – zowel **fundamenteel als strategisch basisonderzoek** – te financieren. Om alle Europese hogeronderwijsinstellingen een eerlijke kans te geven om te kunnen deelnemen aan een alliantie van Europese Universiteiten én om de Europese integratie te bevorderen, was inclusiviteit een belangrijke pushfactor (zie sectie 4.1). Er ontstaat bijgevolg een spanningsveld tussen twee doelstellingen van het Europese Universiteiten-initiatief, met name inclusie (wat vooral voor de onderwijscomponent belangrijk is) en excellentie (wat de sleutel is voor de onderzoeks- en innovatiecomponent). Anders gezegd is het mogelijk dat bij het voorbereiden en uitvoeren van gezamenlijk, transnationaal wetenschappelijk onderzoek met bevoorrechte alliantiepartners excellentie mogelijks niet het enige doorslaggevend criterium is.

Er zijn echter geen aanwijzingen dat het onderzoek dat op dit ogenblik binnen de allianties van Europese Universiteiten wordt uitgevoerd, niet uitmuntend zou zijn. De reeds toegekende regionale en Europese financieringsaanvragen gefaciliteerd dankzij de Vlaamse projectsubsidie zoals voorgesteld in Tabel 6 in sectie 5.1.2 enerzijds en de beknopte analyse van de succesvolle financieringsaanvragen van Vlaamse universiteiten met een of meerdere alliantiepartners opgenomen in bijlage G anderzijds, illustreren dat de onderzoeksvoorstellen die uit deze bevoorrechte samenwerkingsverbanden zijn voortgekomen, wel degelijk excellent zijn. Bovendien wordt in deze gehonoreerde onderzoeksprojecten zelden exclusief met alliantiepartners samengewerkt, maar worden ook onderzoekers van hogeronderwijsinstellingen betrokken die geen deel uitmaken van de alliantie in kwestie. Het valt bovendien te verwachten dat het excellentieniveau van de hogeronderwijsinstellingen in de widening EU-lidstaten verder zal toenemen dankzij het delen van good practices tussen acceleratoren en onderzoekers binnen de

⁵⁴ De beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 kan [hier](#) geraadpleegd worden.

allianties (zie ook ERA-acties 13, 15 en 16 in sectie 6.1). Tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten werd bovendien benadrukt dat samenwerking met niet-alliantie-onderzoekers zoals voor de opstart van het Europese Universiteiten-initiatief het geval was, ook nog steeds aangemoedigd wordt om excellentie voorop te plaatsen. De excellentie van wetenschappelijk onderzoek kan verder ook bevorderd worden door het versterken van de mobiliteit van onderzoekers zoals ook onderschreven wordt in ERA-actie 4. Enkele belangrijke realisaties van de Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners worden besproken in secties 5.3 en 6.1.

Figuur 2. Strategische doelstellingen binnen de beleidsvelden Wetenschappelijk onderzoek, Innovatie en Wetenschapscommunicatie (2019-2024)

Bron: Eigen voorstelling op basis van de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024.

Daarnaast kunnen geïnstitutionaliseerde partnerschappen zoals de allianties van Europese Universiteiten ook bijdragen aan een betere benutting en het vergemakkelijken van de toegang van Vlaamse onderzoekers (en bedrijven) tot buitenlandse **onderzoeksinfrastructuur**. In lijn met ERA-actie 8 (zie sectie 6.1.) hebben de Vlaamse universiteiten samen met hun alliantiepartners gewerkt aan het in kaart brengen van hun onderzoeksinfrastructuren en het voorbereiden van blauwdrukken, charters en/of richtlijnen voor het delen van deze infrastructuur. Wat de strategische doelstelling inzake het ondersteunen van **topfundamenteel onderzoek in specifieke domeinen** betreft, werd tijdens het interview met de vertegenwoordigers van UAntwerpen aangehaald dat de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde Antwerpen (KDMA) als academische partner van UAntwerpen ook betrokken is bij de YUFE-alliantie.

De strategische doelstellingen voor de beleidsvelden Wetenschappelijk onderzoek, Innovatie en Wetenschapscommunicatie zoals vermeld in de beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029⁵⁵ zijn een verderzetting van de strategische doelstellingen zoals omschreven in de beleidsnota 2019-2024 en voorgesteld in Figuur 2.

⁵⁵ De beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029 kan [hier](#) geraadpleegd worden.

7 **BENCHMARK**

Naast de Erasmus⁺-financiering kunnen de hogeronderwijsinstellingen voor de financiering van hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten meestal ook een beroep doen op nationale/regionale financiering (zie sectie 3.2). Een uitgebreid overzicht van de financiering die voorzien wordt door de nationale/regionale overheden voor de deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief is beschikbaar in Tabel 10 in bijlage E.

In wat volgt, wordt de financiering van de Vlaamse hogescholen voor hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten vanuit het Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO) toegelicht. Vervolgens wordt de regionale financiering die voorzien wordt door Federatie Wallonië-Brussel voor de deelname van de Franstalige hogeronderwijsinstellingen aan het Europese Universiteiten-initiatief onder de loep genomen. Tot slot wordt de financiële ondersteuning door de federale/nationale overheden van Duitsland (#1), Frankrijk (#2) en Italië (#4) besproken, drie landen die – samen met Spanje (#3) en Polen (#5) – tot de top 5 behoren van hoogste aantal deelnemende hogeronderwijsinstellingen aan een alliantie van Europese Universiteiten.

7.1 **Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO)**

Het Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO) stelt financiering ter beschikking voor de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap voor de versterking van de capaciteit tot internationalisering van onderzoek en innovatie. Concreet besliste de Vlaamse Regering op 9 december 2022 om voor het jaar 2023 een subsidie toe te kennen (via een besluit van de Vlaamse Regering) aan een proefproject van de Vlaamse Hogescholenraad van in totaal 2,88 miljoen euro voor de versterking van de capaciteit tot internationalisering van onderzoek en innovatie bij de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap. Voor het jaar 2023 is voor elke hogeschool is een bedrag van maximaal 210.000 euro (waarvan 50.000 euro mobiliteitsbudget) voorzien, alsook een budget van maximaal 70.000 euro werkingskosten en 80.000 euro personeelskosten voor de coördinatie van het project door de Vlaamse Hogescholenraad (zie Tabel 7). Met de toekenning van deze subsidie – die aangerekend wordt op de begroting van het Fonds Innoveren en Ondernemen bij VLAIO – wordt ingezet op het structureel internationaal uitbouwen van het (praktijkgericht) onderzoek, de innovatie en de potentiële economische en maatschappelijke valorisatie bij de 13 hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap. De hogescholen kunnen de subsidie aanwenden voor het uitbouwen/optimaliseren van hun interne internationaliseringscapaciteit (d.i. personeel en structuren) om hun internationaliseringsstrategie verder vorm te geven, alsook om hun deelname aan Europese projecten – waaronder een mogelijke deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten – te verhogen.⁵⁶

In lijn met de projectsubsidie die vanuit het (voormalige) Departement EWI ter beschikking wordt gesteld aan de Vlaamse universiteiten ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik van hun allianties (zie sectie 4.2.2.1), voorziet VLAIO ook bijkomende eenmalige cofinanciering voor de Vlaamse hogescholen die erin geslaagd zijn om lid te worden van een alliantie van Europese Universiteiten. Via een besluit van de Vlaamse Regering werd eind 2022 een

⁵⁶ Specifiek wat de aanwending van de middelen voor het Europese Universiteiten-initiatief betreft, stelt artikel 3 van het besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van een subsidie aan de Vlaamse Hogescholenraad voor de versterking van de capaciteit tot internationalisering van onderzoek en innovatie bij de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap dat de subsidie ingezet kan worden om (1°) via personeelsinzet en structuren, de interne internationaliseringscapaciteit voor onderzoek en innovatie te optimaliseren om de kans op slagen in deelname aan een Europese Universiteit en andere Europese projecten te verhogen en om (6°) samen met de mogelijke partners, een sterk projectvoorstel voor een Europese Universiteit uitwerken en indienen.

subsidie van in totaal 1,1 miljoen euro toegekend aan UC Leuven-Limburg (UCLL) en LUCA School of Arts voor hun succesvolle toetreding tot een alliantie van Europese Universiteiten, respectievelijk E³UDRES² en FilmEU, zodat deze hogescholen als volwaardige onderzoekspartners kunnen functioneren binnen de alliantie waartoe ze behoren. Voor UCLL werd een eenmalige subsidie voorzien van maximaal 545.940 euro (d.i. 390.000 euro projectsubsidie/*success fee*⁵⁷ en maximaal 155.940 euro cofinanciering), terwijl de subsidie voor Luca School of Arts maximaal 555.020 euro bedroeg (d.i. 390.000 euro projectsubsidie/*success fee* en maximaal 165.020 euro cofinanciering). De bestedingstermijn voor beide subsidies is de periode vanaf de deelname aan de alliantie tot en met 30 april 2024.⁵⁸ De doelstellingen die aan deze subsidie gekoppeld zijn, zijn dezelfde als deze voor de universiteiten (zie sectie 4.2.2.1 en Tabel 8 in bijlage A). In lijn met de projectsubsidie die de universiteiten ontvangen, dient een deel van de projectsubsidie – met name 70.000 euro (of 18%) – besteed te worden aan de doelstelling betreffende inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit.

Na een positieve beoordeling van het hogervermelde proefproject besliste de Vlaamse Regering op 1 maart 2024 om opnieuw een subsidie van in totaal 2,88 miljoen euro toe te kennen (via een besluit van de Vlaamse Regering) aan de Vlaamse Hogescholenraad voor de versterking van de internationalisering van (praktijkgericht) onderzoek en innovatie bij de 13 hogescholen. De bedragen die aan elke hogeschool en de Vlaamse Hogescholenraad worden toegekend, bleven ongewijzigd ten opzichte van 2023 (d.i. 210.000 euro per hogeschool en 150.000 euro voor de Vlaamse Hogescholenraad voor de coördinatie). Wat de besteding van de middelen betreft, wordt in het besluit van de Vlaamse Regering niet langer geëxpliciteerd dat deze middelen aangewend kunnen worden voor het Europese Universiteiten-initiatief. Daarnaast ontvingen Hogeschool Gent (HOGENT, U!REKA-alliantie) en Hogeschool West-Vlaanderen (Howest, Run-EU 2.0-alliantie) een eenmalige subsidie van respectievelijk 551.867,25 en 590.000 euro voor de periode 2024-2027 voor hun succesvolle toetreding tot een alliantie van Europese Universiteiten bij de oproep van 2023. Opnieuw is de subsidie opgebouwd uit twee componenten; een projectsubsidie/*success fee* van 390.00 euro en een cofinancieringsbijdrage die maximaal de helft van de totale cofinanciering en niet meer dan 200.000 euro bedraagt (d.i. maximaal 161.867,25 euro voor HOGENT en maximaal 200.00 euro voor Howest).

Tot slot besliste de Vlaamse Regering op 21 februari 2025 om opnieuw een subsidie van in totaal 2,88 miljoen euro toe te kennen (via een besluit van de Vlaamse Regering) aan de Vlaamse Hogescholenraad voor de versterking van de internationalisering van onderzoek en innovatie bij de 13 hogescholen. De modaliteiten voor de toekenning en besteding van de subsidie bleven ongewijzigd ten opzichte van 2024. Daarnaast worden op dit ogenblik nog gesprekken gevoerd met het kabinet van de minister bevoegd voor Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie over het toekennen van een eenmalige projectsubsidie/*success fee* voor de hogescholen VIVES (ARTEMIS-alliantie) en Thomas More (HEROES-alliantie) van wie hun lidmaatschap aan een alliantie van Europese Universiteiten in 2024 positief werd beoordeeld door de Europese Commissie.

⁵⁷ Merk op dat het bedrag van de eenmalige *success fee* die de hogescholen ontvangen, quasi overeenstemt met het jaarlijkse bedrag dat de universiteiten ontvangen voor hun deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten (zie voetnoot 38).

⁵⁸ Dit betreft de periode vanaf 9 juli 2020 (d.i. bekendmaking van de selectie van de E³UDRES²- en FilmEU-allianties door de Europese Commissie) tot en met 30 april 2024 of een bestedingstermijn van 46 maanden.

Tabel 7. Vlaamse financiering voor de Vlaamse hogescholen ter versterking van de capaciteit tot internationalisering en voor het deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief (2023-2025)

Hogeschool	Internationalisering van onderzoek en innovatie			Success fee	Totaalbedrag
	2023	2024	2025		
AP Hogeschool Antwerpen	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Arteveldehogeschool	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Erasmushogeschool Brussel	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Hogere Zeevaartschool	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Hogeschool Gent	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000	€ 551.867 ^(b)	€ 1.181.867
Hogeschool PXL	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Hogeschool West-Vlaanderen	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000	€ 590.000 ^(b)	€ 1.220.000
Karel de Grote Hogeschool	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
LUCA School of Arts	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000	€ 555.020 ^(a)	€ 1.185.020
Odisee	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Thomas More	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
UCLL	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000	€ 545.940 ^(a)	€ 1.175.940
VIVES	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000		€ 630.000
Vlaamse Hogescholenraad	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000		€ 450.000

Opmerkingen: ^(a) Toegekend in 2022 met een bestedingstermijn van 21 maanden (d.i. periode van 9 juli 2020 t.e.m. 30 april 2024). ^(b) Toegekend in 2024 met een bestedingstermijn van 48 maanden (d.i. periode van 1 januari 2024 t.e.m. 31 december 2027).

Bron: Besluiten van de Vlaamse Regering (2022, 2024 en 2025)

7.2 Federatie Wallonië-Brussel

Sinds 2019 heeft de Federatie Wallonië-Brussel het Europese Universiteiten-initiatief gesteund door jaarlijks een budget vrij te maken voor de Franstalige hogeronderwijsinstellingen. De eerste subsidie van maximaal 100.000 euro per instelling was bedoeld om ondersteuning te bieden bij zowel de voorbereiding van de aanvraag (pilootoproepen van 2019 en 2020) als de uitvoering van het ingediende project – ongeacht of de alliantie werd geselecteerd door de Europese Commissie. Vier universiteiten slaagden erin om partner te worden van een alliantie van Europese Universiteiten: Université libre de Bruxelles (CIVIS-alliantie), Université de Liège (UNIC-alliantie), Université catholique de Louvain (CIRCLE U.-alliantie) en Université de Mons (EUNICE-alliantie). De subsidie voor de ondersteuning van het Europese Universiteiten-initiatief werd verdergezet in 2020 en 2021 met een subsidiebedrag van 500.000 euro per jaar. De vier geselecteerde universiteiten ontvingen elk 125.000 euro en dit in zowel 2020 als 2021. Ook in 2023 werd een subsidie voorzien voor een totaalbedrag van 500.000 euro, waarbij elke instelling 100.000 euro ontving, aangezien de Haute École de la Province de Liège (UNIGreen-alliantie) ondertussen als vijfde hogeronderwijsinstelling was toegetreden tot een alliantie van Europese Universiteiten.

In 2023 werd de noodzaak onderkend voor structurele meerjarenfinanciering om de deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief te bekostigen. In december 2023 keurde het parlement van de Federatie Wallonië-Brussel een meerjarige subsidie goed ter ondersteuning van het initiatief, waarbij jaarlijks een totaalbedrag van 534.000 euro ter beschikking werd (en wordt) gesteld en dit

tot en met 2027. Het programmabesluit⁵⁹ stelt dat de subsidie bedoeld is om de hogeronderwijsinstellingen te ondersteunen die deelnemen aan een alliantie van Europese Universiteiten die geselecteerd werden in 2022, 2023 en 2024. De middelen kunnen ingezet worden voor personeels-, algemene organisatie-, exploitatie- en infrastructuurkosten. Wat de verdeling van de subsidie tussen de hogeronderwijsinstelling betreft, worden deze middelen sindsdien verdeeld op basis van hun jaarlijkse cofinancieringsbijdrage.⁶⁰

Dankzij de subsidie kunnen de geselecteerde hogeronderwijsinstellingen hun betrokkenheid en zichtbaarheid in hun alliantie bestendigen, coördinatie-activiteiten en acties organiseren binnen hun alliantie, en bijdragen tot de internationalisering van het hoger onderwijs in de Franse Gemeenschap. De doelstellingen van de subsidie zijn:

1. Het organiseren en deelnemen aan activiteiten voor de uitwisseling van best practices tussen hogeronderwijsinstellingen de Franse Gemeenschap;
2. Het organiseren van activiteiten om informatie te verspreiden over het werk van de alliantie in de Franse Gemeenschap;
3. Het vergemakkelijken van de deelname aan en ondersteuning van het project door andere lokale actoren in ruime zin buiten het hoger onderwijs om.

De eerste doelstelling betreffende de uitwisseling van best practices sluit nauw aan bij de tweede doelstelling van de Vlaamse projectsubsidie, zijnde het delen van ervaringen en expertise in een Vlaams lerend netwerk, terwijl de derde doelstelling gelinkt kan worden aan de eerste doelstelling van de Vlaamse projectsubsidie inzake het realiseren van nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen.

Om de implementatie van de door de subsidie geboden ondersteuning en verwezenlijkingen op te volgen en te bespreken, werd in 2019 een begeleidingscomité opgericht dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Académie de Recherche et d'Enseignement Supérieur (ARES)⁶¹, het Agence francophone pour l'éducation et la formation tout au long de la vie (AEF-Europe), het Direction générale de l'Enseignement supérieur, de l'Enseignement tout au long de la vie et la Recherche scientifique (DGESVR) en het kabinet van de minister bevoegd voor hoger onderwijs in de rol van waarnemer. Vanuit deze hoedanigheid maakt het comité jaarlijkse analyses van de output, impact, eventuele obstakels en toekomstige behoeften van het Europese Universiteiten-initiatief en dit op basis van de ingediende activiteitenverslagen van de hogeronderwijsinstellingen die een subsidie hebben ontvangen. Het begeleidingscomité dient ook als spreekbuis voor de hogeronderwijsinstellingen en geeft de noden van de allianties door aan de politieke wereld. Het comité heeft zich in de voorbije periode o.a. ingezet voor het wegwerken van wettelijke

⁵⁹ Het volledige programmabesluit (CHAPITRE 6. - Dispositions relatives à l'enseignement supérieur) van 20 december 2023 is [hier](#) beschikbaar.

⁶⁰ Artikel 20 van het programmabesluit stelt dat het bedrag – 534.000 euro – jaarlijks verdeeld wordt onder de geselecteerde hogeronderwijsinstellingen en dit bedrag komt overeen met de cofinanciering van 20% van de totale subsidiabele kosten die de Europese Commissie van elke alliantie vraagt, gedeeld door het aantal partnerinstellingen uit het hoger onderwijs dat binnen de alliantie wordt gefinancierd en door het aantal jaren waarop de Europese subsidie betrekking. Er wordt dus abstractie gemaakt van het feit dat de verschillende alliantiepartners mogelijk een verschillend bedrag ontvangen van totale projectsubsidie.

⁶¹ ARES is de federatie van hogeronderwijsinstellingen van de Federatie Wallonië-Brussel. Haar missie omvat het waarborgen van de opdracht van maatschappelijke dienstverlening in het hoger onderwijs, het ondersteunen van en zorgen voor de algemene coördinatie van de opdrachten van de hogeronderwijsinstellingen op het vlak van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening en de onderlinge samenwerking tussen de hogeronderwijsinstellingen aanmoedigen (met respect voor hun autonomie. Meer informatie over ARES is [hier](#) beschikbaar.

belemmeringen zoals bv. voor gezamenlijke diploma's of accreditatieprocessen, alsook voor het vereenvoudigen van administratieve procedures om deze eenvoudiger, efficiënter en minder belastend te maken voor de alliantiepartners.

7.3 Duitsland

Duitsland is de koploper binnen het initiatief van de Europese Universiteiten: 67 Duitse hogeronderwijsinstellingen zijn betrokken bij 59 allianties (zie sectie 3.3). Duitsland voorziet structurele, geoormerkte steun voor de hogeronderwijsinstellingen via een vast subsidiebedrag om de allianties duurzaam te verankeren in (de werking van) de Duitse instellingen. De Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD, Duitse Academische Uitwisselingsdienst) – een nationale organisatie die zich inzet voor het bevorderen van academische uitwisselingen tussen Duitse universiteiten en universiteiten in andere landen – staat in voor de begeleiding van het European University Networks (EUN)-programma, terwijl de financiering afkomstig is van het Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF, Federaal Ministerie voor Onderwijs en Onderzoek). Naast financiële ondersteuning voorziet het EUN-programma ook in een reeks flankerende maatregelen zoals uitwisselings- en netwerkmogelijkheden voor hogeronderwijsinstellingen, publieke actoren en het brede publiek.

Het EUN-programma ondersteunt publieke Duitse hogeronderwijsinstellingen om de allianties waarvan zij deel uitmaken (verder) vorm te geven en uit te breiden op het gebied van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Hiertoe zijn tien programmadoelstellingen vooropgesteld, waarvan zes doelstellingen enigszins overlappen met de doelstellingen van de Vlaamse projectsubsidie (zie sectie 4.2.2.1):⁶²

- Uitbreiden van de Europese universitaire netwerken op het gebied van onderwijs, onderzoek, administratie en maatschappelijke dienstverlening.
- Versterken van de Europese dimensie van Duitse universiteiten in multilaterale Europese netwerken.
- Verwerven van interculturele vaardigheden door studenten, academici en administratief personeel door hun mobiliteit in het buitenland te vergroten.
- Uitbreiden van informatie- en adviesdiensten aan Duitse universiteiten.
- Versterken van onderzoeks- en innovatiekracht van de deelnemende Duitse universiteiten.
- Bevorderen van de maatschappelijke dienstverlening door de universiteiten door samenwerking met belanghebbenden uit de samenleving, het bedrijfsleven en de politiek.

De financiering werd en wordt ter beschikking gesteld in verschillende financieringsrondes. In de eerste financieringsronde die betrekking had op de periode 2021-2023 (d.i. pilootoproepen 2019 en 2020) werden twee programmalijnen voorzien; een eerste programmalijn voor hogeronderwijsinstellingen die succesvol zijn toegetreden tot een alliantie en een tweede

⁶² De overige vier doelstellingen zijn:

- De deelnemende universiteiten zijn in staat om hoogwaardige studie- en kwalificatieprogramma's met digitale componenten aan te bieden op basis van een interuniversitaire Europese campus.
- De erkenning van studiepunten behaald tijdens verblijven in het buitenland wordt vergemakkelijkt en de erkenningsprocessen worden geoptimaliseerd.
- De deelnemende universiteiten scherpen hun profiel aan door meertaligheid.
- Versterken van de reputatie van de deelnemende Duitse universiteiten in de Europese ruimte voor hoger onderwijs en daarbuiten.

programmalijs voor hogeronderwijsinstellingen waarvan de aanvraag subsidiabel werd geacht, maar die geen Erasmus+-financiering ontvingen omwille van de EU-selectierangschikking en de beperkte beschikbare Europese middelen. De subsidie voor hogeronderwijsinstellingen in de eerste programmalijs bedroeg maximaal 750.000 euro per instelling⁶³ (d.i. 250.000 euro per begrotingsjaar), terwijl de subsidie voor de hogeronderwijsinstellingen in de tweede programmalijs beperkt was tot maximaal 450.000 euro (d.i. 150.000 euro per begrotingsjaar). Bij de tweede financieringsronde (oproep 2022) werd enkel de eerste programmalijs verdergezet. Voor de periode 2023-2026 (oproep 2023) kon een subsidie van maximaal 725.000 euro worden aangevraagd (verdeeld als volgt: 2023: 200.000 euro; 2024: 175.000 euro; 2025: 175.000 euro; 2026: 175.000 euro). Het maximale subsidiebedrag dat aangevraagd kon worden voor de periode 2024-2027, bedroeg 700.000 euro (d.i. 175.000 euro per begrotingsjaar). Bij de laatste financieringsronde (oproep 2024) voor de periode 2025-2028 kan maximaal 600.000 euro (150.000 euro per begrotingsjaar) aangevraagd worden. Tijdens het interview met de vertegenwoordiger van TU Dresden kwam naar voren dat deze middelen voornamelijk gebruikt worden voor personeel.

7.4 Frankrijk

In navolging van de toespraak van Frans president Macron waarin het initiatief werd gelanceerd (zie Box 1 in hoofdstuk 3), werden in de periode 2019-2024 verschillende initiatieven genomen om (de deelname van de Franse hogeronderwijsinstellingen aan) het Europese Universiteiten-initiatief in de kijker te plaatsen. Zo stond het Europese Universiteiten-initiatief tijdens het Franse voorzitterschap van de Europese Unie (januari-juni 2022) centraal in het hogeronderwijsprogramma en heeft men geprobeerd om de synergieën tussen de Europese Onderwijsruimte (EEA) en de Europese Onderzoeksruimte (ERA) te versterken. Frankrijk hecht met andere woorden veel belang aan het ondersteunen van de projecten die door de 64 Franse hogeronderwijsinstellingen die actief zijn in een alliantie van Europese Universiteiten, worden uitgevoerd.

Het ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche (ministerie voor Hoger Onderwijs en Onderzoek) biedt ondersteuning aan hogeronderwijsinstellingen die deelnemen aan het Europese Universiteiten-initiatief. Zo wordt op regelmatige basis overleg gepleegd tussen het ministerie en een transversale groep over de Europese Hogeronderwijsruimte (afgekort als EHEA in het Engels). Via het (derde en vierde) Programme des Investissements d'Avenir⁶⁴ (PIA, Investeringsprogramma voor de Toekomst) dat een langetermijnstrategie voor het bieden van nieuwe leer-, onderzoeks- en innovatiemogelijkheden vooropstelt, wordt financiering voorzien voor de hogeronderwijsinstellingen die lid zijn van een alliantie van Europese Universiteiten. Concreet wordt voor een periode van 10 jaar 100 miljoen euro beschikbaar gesteld ter ondersteuning van Franse hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van het Europese Universiteiten-initiatief om de samenwerkingsactiviteiten binnen hun allianties (verder) uit te breiden – in het bijzonder via de ontwikkeling van de onderzoeks- en innovatiedimensie van de alliantie. De voortgang van de universiteiten die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten wordt ook opgevolgd door het ministerie.

Voor het Europese Universiteiten-initiatief werd in de periode 2020-2024 reeds een totaalbudget van 65,2 miljoen euro vastgelegd voor 55 projecten (waarvan 50 actieve projecten), waarbij het

⁶³ Voor Duitse hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van eenzelfde alliantie van Europese Universiteiten zijn aangepaste subsidiebedragen van toepassing.

⁶⁴ De *Programmes des Investissements d'Avenir* (PIA) werden in 2010 in het leven geroepen om de werkgelegenheid te stimuleren, de productiviteit te bevorderen en het concurrentievermogen van Franse bedrijven te vergroten door investeringen en innovatie in prioritaire sectoren aan te moedigen om de groei te bevorderen.

bedrag per instelling verschillend is. De hogeronderwijsinstellingen kunnen daarnaast ook nog middelen van andere door de overheid gefinancierde programma's inzetten voor het uitbouwen van de alliantie van Europese Universiteiten waartoe ze behoren.

7.5 Italië

Vandaag maken 46 hogeronderwijsinstellingen in Italië deel uit van een alliantie van Europese Universiteiten. Via het Ministero dell'Università e della Ricerca (Ministerie voor Universiteit en Onderzoek) kunnen universiteiten – met uitzondering van privé-universiteiten – die deel uitmaken van een alliantie, bijkomende nationale financiering verkrijgen. Het bedrag voor deze financiering wordt bepaald op basis van de cofinancieringsbijdragen van de Italiaanse universiteiten aan het Erasmus+-programma. De universiteiten kunnen deze middelen vrij besteden.

In de eerste financieringsronde (pilootoproepen 2019 en 2020) ontvingen de Italiaanse universiteiten (minstens) het volledige cofinancieringsbedrag als subsidie. Bij de tweede financieringsronde (oproep van 2022) werd door het ministerie een totaalbudget van 1 miljoen euro ter beschikking gesteld voor de ondersteuning van de deelname van de Italiaanse universiteiten aan de allianties van Europese Universiteiten. In tegenstelling tot de eerste financieringsronde ontvingen de universiteiten niet langer het volledige cofinancieringsbedrag als subsidie, maar werd de subsidie beperkt tot 30% van de cofinanciering.

Voor de jaren 2025 en 2026 voorziet het ministerie opnieuw middelen voor de ondersteuning van de deelname van de Italiaanse universiteiten aan de allianties, maar op dit ogenblik is het nog onduidelijk welke instellingen in aanmerking zullen komen voor deze extra financiering en hoe deze middelen verdeeld zullen worden. Een mogelijkheid is dat enkel universiteiten die in de tweede ronde nog niets ontvangen hebben (d.i. universiteiten waarvan de deelname aan een alliantie bekrachtigd/verlengd werd bij de oproepen van 2023 en 2024) middelen zullen ontvangen. Een tweede mogelijkheid is dat universiteiten die in de tweede ronde al middelen ontvangen hebben (oproep van 2022) bijkomende middelen zullen ontvangen vermits de eerdere subsidie slechts 30% van de eigen bijdragen van de universiteiten bedroeg.

7.6 Andere EU-lidstaten

Tijdens de gesprekken met de universiteiten kwam de regionale/nationale financiering door andere lidstaten ook kort aan bod. Een volledig overzicht van de financiering die verschaft wordt door (de regio's van) de EU-lidstaten is beschikbaar in Tabel 10 in bijlage E.

- Via het ministerie bevoegd voor Onderwijs, Sport en Jeugd ontvangen zeven hogeronderwijsinstellingen in **Cyprus** een jaarlijkse subsidie van ongeveer 100.000 euro voor hun deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief. Daarnaast kunnen de hogeronderwijsinstellingen die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten ook een deel van hun basisfinanciering besteden aan het Europese Universiteiten-initiatief op voorwaarde dat de regering dit goedkeurt.
- Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in **Nederland** verschaft tijdelijke nationale financiering aan Nederlandse universiteiten die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten, waarbij iedere deelnemende instelling aan een alliantie jaarlijks een bedrag van 250.000 euro ontvangt en dit voor een periode van vier jaar vanaf 2023. Geïnteresseerde instellingen die nog geen partner zijn in een alliantie, worden eenmalig financieel ondersteund (50.000 euro) voor voorbereidende activiteiten.

- Het Department of Further and Higher Education, Research, Innovation and Science (Departement voor Verdergezet en Hoger Onderwijs, Onderzoek, Innovatie en Wetenschap) in **Ierland** voorziet een nationale financiële bijdrage voor elke deelnemende instelling aan een alliantie om haar rol in de alliantie te versterken en om mobiliteit, onderzoek en innovatie te ondersteunen. Tijdens de eerste financieringsronde van begin 2022 bedroeg de subsidie 442.000 euro per hogeronderwijsinstelling, terwijl het subsidiebedrag van de tweede ronde van eind 2024 vastgelegd werd op 391.300 euro per hogeronderwijsinstelling. *Informatie over de looptijd van deze subsidies is niet beschikbaar.*
- Het Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades (Ministerie voor Wetenschap, Innovatie en Universiteiten) in **Spanje** keurde eind 2019 een nationale subsidie goed van drie miljoen euro voor de Spaanse universiteiten die deel uitmaken van een alliantie van Europese Universiteiten om de kosten van hun deelname aan deze allianties te dekken. Het toegekende budget is afhankelijk van de rol die de universiteit opneemt in de alliantie: universiteiten die een coördinerende rol opnemen, ontvangen 278.571 euro, terwijl de andere partneruniversiteiten 223.660 euro ontvangen. Universiteiten die deel uitmaken van een alliantie die (nog) niet geselecteerd werd, maar wel een zeer hoge beoordeling kregen van de Europese Commissie krijgen een subsidie van 125.000 euro. *Informatie over de looptijd van deze subsidies is niet beschikbaar.*

8 VERWACHTINGEN VOOR DE TOEKOMST

8.1 Verwachtingen op Europees niveau

Het intensiveren van de verbinding tussen onderwijs, onderzoek en ondernemerschap en dit zowel binnen als buiten de allianties van Europese Universiteiten, is belangrijk om onderzoek en innovatie centraal te plaatsen in de Europese economie van morgen. Met dit doel voor ogen erkennen verschillende Europese experts en beleidsmakers het toekomstig strategisch belang van de allianties van Europese Universiteiten en pleiten dan ook voor het versterken van (de financiering van) deze allianties. Daarnaast worden op het Europese niveau ook de eerste stappen gezet voor (de voorbereiding van) een investeringstraject voor het Europese Universiteiten-initiatief voor de periode 2028-2034.

In zijn rapport over de Europese interne markt van 2024 benadrukt voormalig Italiaans premier **Enrico Letta** het belang van de allianties van Europese Universiteiten om de “vijfde vrijheid” van de interne markt te realiseren.⁶⁵ Naast het vrije verkeer van goederen, diensten, kapitaal en arbeid is ook de vijfde vrijheid – onderzoek, innovatie, gegevens- en kennisuitwisseling – een drijvende kracht geworden voor (de groei van) moderne economieën. Concreet pleit Letta in zijn rapport voor een gepaste financiële ondersteuning van de allianties van Europese Universiteiten, waarbij het belangrijk is dat de omvang van de middelen overeenstemt met de essentiële rol die deze allianties kunnen opnemen in de transformatie van de Europese Onderwijsruimte (EEA). Concreet wordt een financiering voorgesteld van 10 miljoen euro per jaar voor elke alliantie, een grote budgettoename in vergelijking met de Erasmus+-financiering van maximaal 14,4 miljoen euro die de allianties vandaag ontvangen voor een periode van vier jaar. Een dergelijke grootschalige investering – waarbij het Erasmus+-programma twee derde van de bijkomende financiering voor zijn rekening zou moeten nemen, aangevuld met financiering uit andere EU-programma's – belichaamt volgens Letta een strategische integratie van Europese en nationale/regionale middelen. Voor de toekomstige (bijkomende) financiering van de allianties van Europese Universiteiten kijkt Letta met andere woorden zowel naar Europa als naar de EU-lidstaten.

In september 2024 publiceerde de voormalige voorzitter van de Europese Centrale Bank **Mario Draghi** – op vraag van commissievoorzitter Ursula von der Leyen en naar aanleiding van de stagnerende Europese groei en dalende productiviteit – een rapport over de toekomst van het Europese concurrentievermogen.⁶⁶ In het rapport worden drie belangrijke actiegebieden geïdentificeerd om duurzame groei (weer) op gang te brengen: het dichteren van de innovatiekloof, het opstellen van een gemeenschappelijk plan voor decarbonisatie en concurrentievermogen en het verhogen van de veiligheid enerzijds en het verminderen van afhankelijkheden anderzijds. Hoewel de allianties van Europese Universiteiten niet genoemd worden in de strategie voor het concurrentievermogen van Europa (deel A), wordt het initiatief wel vernoemd in de diepgaande analyse en aanbevelingen (deel B). Zo merkt Draghi in zijn deelrapport op dat het heel wat hogeronderwijs- en onderzoeksinstituten in Europa vandaag ontbreekt aan kritische massa om van de middenmoot door te stoten tot de hoogste regionen van toonaangevende kennisinstellingen. Voor het bevorderen van academische excellentie en innovatie op Europees niveau kan volgens Draghi een beroep gedaan worden op de allianties van Europese Universiteiten.

⁶⁵ Letta, E. (2024). Much more than a market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens. <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

⁶⁶ Draghi, M. (2024). The future of European competitiveness: Part B | In-depth analysis and recommendations. Europese Commissie. https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en.

In deze context merkt Draghi ook nog op dat aangezien dergelijke geïnstitutionaliseerde, transnationale samenwerkingsverbanden langzaam vooruitgang boeken, de financiering ervan voor een relatief lange termijn moet worden vastgelegd.

Voorzitter van de Europese Commissie, **Ursula von der Leyen**, benadrukt in de politieke beleidslijnen voor de Europese Commissie voor de periode 2024-2026 eveneens het belang van de allianties van Europese Universiteiten. Om onderzoek en innovatie, wetenschap en technologie een prominente rol te laten spelen in de Europese economie, is het immers belangrijk dat er nieuw talent aangetrokken wordt en dat de knapste koppen in Europa gekoesterd worden. Hiertoe wil von der Leyen de samenwerking tussen onderzoeksafdelingen, hoger onderwijs en het bedrijfsleven intensiveren, met name door het versterken van de allianties van Europese Universiteiten.

Een onafhankelijk expertenpanel dat van het directoraat-generaal Onderzoek en Innovatie van de Europese Commissie de opdracht had gekregen om concrete aanbevelingen te doen over de toekomst van Horizon Europe, beveelt aan om de allianties van Europese Universiteiten te versterken om de aantrekkelijkheid en inclusiviteit van het Europese O&O-ecosysteem te bevorderen. Het expertenrapport – dat gepubliceerd werd in september 2024 en dat gebaseerd is op een brede raadpleging van belanghebbenden en een uitgebreide documentenstudie van voorlopige resultaten en data van het Horizon Europe-programma – richt zich op de effectiviteit, efficiëntie, relevantie, coherentie en Europese toegevoegde waarde van het kaderprogramma en bevat een reeks aanbevelingen die gericht zijn op het verbeteren van de resterende jaren van het Horizon Europe-programma.⁶⁷ Net zoals in het Letta-rapport, benadrukken de experts de cruciale rol van het Europese Universiteiten-initiatief om de vijfde vrijheid te promoten door o.a. het faciliteren van mobiliteit van studenten en onderzoekers, het bevorderen van nauwe institutionele samenwerking en ontwikkeling over de grenzen heen en het delen van kennis en middelen (bv. onderzoeksinfrastructuur) om gemeenschappelijke doelen te bereiken. Het verzekeren van duurzame financiële ondersteuning is hierbij essentieel om het transformatieve potentieel van de allianties van Europese Universiteiten te ontsluiten.

Wat de praktische invulling van het Europese Universiteiten-initiatief betreft, zijn op de website van de Europese Commissie alvast enkele krijtlijnen uitgezet voor de verdere ontwikkeling en ondersteuning van de allianties van Europese Universiteiten. Eind januari 2025 publiceerde de Europese Commissie een rapport over de voortgang, resultaten en het transformatiepotentieel van het Europese Universiteiten-initiatief wat betreft de transnationale institutionele samenwerking en gedeelde governancestructuren, het gezamenlijk onderwijsaanbod en mobiliteit, de samenwerking en synergieën met de maatschappij en economie en de geïnstitutionaliseerde samenwerking wat betreft onderzoek en innovatie.⁶⁸ Het rapport bevatte daarnaast ook een overzicht van de resterende uitdagingen en een reeks aanbevelingen om het succes van het Europese Universiteiten-initiatief op lange termijn financieel te ondersteunen.

In 2025 zal vanuit Erasmus⁺ een (experimenteel) beleidsproject opgestart worden dat gericht is op het verbeteren van de samenwerking tussen de nationale en regionale autoriteiten op het gebied van het creëren van een ondersteunde administratieve en regelgevende omgeving voor de allianties van Europese universiteiten en op het financieren van de allianties van Europese Universiteiten op nationaal of regionaal niveau als aanvulling op de subsidies die reeds op Europees niveau worden voorzien. Op dit ogenblik zijn echter nog geen details publiek beschikbaar over de concrete

⁶⁷ European Commission: Directorate-General for Research and Innovation (2024). Align, act, accelerate. Research, technology and innovation to boost European competitiveness. Publications Office of the European Union, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f9fc221-86bb-11ef-a67d-01aa75ed71a1/language-en>.

⁶⁸ Zie voetnoot 45.

invulling van dit beleidsproject. Verder voorziet de Europese Commissie om in de periode 2026-2027 – afhankelijk van de goedkeuring van het Erasmus+-werkprogramma – opnieuw een oproep te publiceren voor allianties van Europese Universiteiten, waarbij de belangrijkste doelgroep de reeds bestaande allianties zullen zijn. Deze oproep zal voornamelijk dienen als overbruggingsfinanciering voor de bestaande allianties, zodat de reeds opgebouwde institutionele en transnationale samenwerkingen gewaarborgd blijven tot de volgende Europese begrotingsperiode die van start gaat in 2028.

Verder werkt de Europese Commissie op dit ogenblik samen met de allianties van Europese Universiteiten, andere organisaties en belanghebbenden op het gebied van hoger onderwijs en de EU-lidstaten aan (de voorbereiding van) een investeringstraject voor het Europese Universiteiten-initiatief voor de periode 2028-2034 om de ambitieuze doelstellingen van het initiatief (duurzaam) te ondersteunen en om de nodige synergieën te bewerkstelligen. Deze voorbereidende werkzaamheden zijn erop gericht om een alomvattende financieringsaanpak te faciliteren, waarbij de onderwijsmissie wordt aangevuld met steun voor de andere missies van de allianties waaronder onderzoek en innovatie ten behoeve van de maatschappij. Daarnaast zal er ook gestreefd worden naar synergieën met nationale en regionale financiering. Voor de toekomstige financiering van de allianties van Europese Universiteiten wordt dus zowel naar Europa als naar de EU-lidstaten/regio's gekeken, een aanpak die ook in het Letta-rapport (2024) naar voren werd geschoven (zie sectie 8.1).

8.2 Verwachtingen van de Vlaamse universiteiten

De Vlaamse universiteiten hebben de voorbije periode verschillende initiatieven opgezet om de alliantie van Europese Universiteiten waartoe ze behoren te verankeren in het DNA van hun instelling (zie hoofdstuk 5 voor de realisaties met de Vlaamse projectsubsidie en hoofdstuk 6 voor de bijdrages tot het bredere O&O&I-beleid). Tijdens de interviews gaven de vertegenwoordigers van de vijf universiteiten ook aan om in de toekomst hierop blijvend te zullen inzetten. Dit engagement van de Vlaamse universiteiten komt onder andere tot uiting op hun websites waar de allianties van Europese Universiteiten een prominente plek innemen bij de toelichtingen over de belangrijkste internationale partnerschappen en/of netwerken.

Tijdens de interviews met de vertegenwoordigers van de Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners werd gewezen op de ondermaatse financiering die vanuit Europa wordt voorzien voor het Europese Universiteiten-initiatief en voor de onderzoeks- en innovatiecomponent in het bijzonder. Deze tekortkoming van het initiatief werd inmiddels ook in verschillende beleidsrapporten (bv. Craciun et al., 2023⁶⁹, Europese Commissie, 2025⁷⁰) en internationale adviezen (bv. LERU, 2024⁷¹) erkend. Verder werd tijdens deze interviews ook opgemerkt dat de combinatie van ontoereikende financiering op Europees niveau en (grote) verschillen in financiële ondersteuning op regionaal/nationaal niveau de ambitie om gezamenlijke (onderzoeks- en andere) fondsen op het niveau van de alliantie aan te leggen, aanzienlijk bemoeilijkt.

De universiteiten vragen dan ook om de huidige Vlaamse financiering voor de deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief – en in het bijzonder voor de ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik – verder te zetten. De universiteiten zijn geen vragende partij om de modaliteiten voor de toekenning van de Vlaamse projectsubsidie aan te passen: de vijf universiteiten zijn tevreden met het toegekende subsidiebedrag en de gelijke verdeling ervan

⁶⁹ Zie voetnoot 33.

⁷⁰ Zie voetnoot 45.

⁷¹ LERU (2024, November). Maximizing the impact of European Universities alliances. LERU Advice Paper no. 35. <https://www.leru.org/files/European-Universities-alliances-LERU-Paper.pdf>.

tussen de universiteiten, alsook met de doelstellingen die met de middelen dienen te worden nagestreefd. Vanuit de universiteiten wordt wel gevraagd om de financiering voor een langere periode te voorzien – idealiter drie tot vijf jaar – zodat men binnen de eigen alliantie engagementen kan aangaan en uitvoeren.

De vertegenwoordigers van de universiteiten benadrukten tijdens de interviews dat zij dankzij de Vlaamse projectsubsidie erin geslaagd zijn om een voortrekkersrol op te nemen binnen hun alliantie en in het bijzonder voor wat betreft het vormgeven van het onderzoeksluik. Deze voortrekkers- en katalyserende rol van de Vlaamse universiteiten in uiteenlopende expertisegebieden werd ook tijdens de interviews met de alliantiepartners bevestigd en gewaardeerd. In lijn met de Europese Commissie hebben de Vlaamse universiteiten grote ambities voor de toekomst van hun allianties, maar zoals ook opgemerkt door Draghi (2024) vraagt het tijd en geduld om dergelijke grootschalige geïstitutionaliseerde, transnationale samenwerkingsverbanden te realiseren.

De voorbije periode werden onder leiding van of in samenwerking met de Vlaamse universiteiten verschillende initiatieven genomen die deel uitmaken van een langetermijnstrategie. Zo hebben de universiteiten de voorbije periode actief bijgedragen tot het opzetten van gezamenlijke doctoraatsscholen en/of trainingsprogramma's voor (jonge) onderzoekers (o.a. workshops, summers/winter schools, postdoc-netwerken, enz.), het mappen van de expertise en onderzoeksinfrastructuur binnen de alliantie, het ontwikkelen van online platformen en/of tools om onderzoekers, bedrijven en/of de maatschappij met elkaar in contact te brengen, enz. Een goede opvolging en eventuele bijsturing van deze initiatieven vragen consistente inspanningen van de universiteiten en de acceleratoren in het bijzonder, zodat deze "zaadjes" succesvol kunnen uitgroeien en op termijn de vruchten van deze inspanningen geplukt kunnen worden.

De vertegenwoordigers van de universiteiten vrezen echter dat als de Vlaamse projectsubsidie zou worden stopgezet, het minder vanzelfsprekend zal zijn om deze voortrekkersrol te blijven opnemen. Veel van de reeds genoemde initiatieven gebeuren vandaag nog op het initiatief (en bijgevolg ook op de kosten) van een of enkele alliantiepartners omwille van hun expertise enerzijds en de ontoereikende Europese financiering en de grote verschillen in financiële ondersteuning vanuit de EU-lidstaten/regio's anderzijds.⁷² Het ontbreken van financiële ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid – vooral voor de onderzoeksondersteunende diensten – zal er toe leiden dat de Vlaamse universiteiten beperkt zullen worden om de rol en/of engagementen op te nemen die ze willen of moeten opnemen (bv. omwille van hun expertise) en dat ze niet langer actief zullen kunnen deelnemen aan projecten en/of initiatieven binnen hun alliantie. Bijgevolg zullen de Vlaamse universiteiten meer afhankelijk zijn van wat door andere alliantiepartners wordt opgezet, wat mogelijks tot vertragingen kan leiden voor het gehele integratieproces van de allianties van Europese Universiteiten waaraan ze deelnemen.

⁷² Tijdens de interviews met zowel de Vlaamse universiteiten als hun alliantiepartners werd gewezen op het feit dat de allianties wel de ambitie hebben om de organisatie van dergelijke initiatieven in de toekomst op een hoger niveau te organiseren, al zal (een verhoging van) de toekomstige financiële ondersteuning vanuit Europa hiervoor een bepalende factor zijn.

9 SWOT

In wat volgt worden de belangrijkste sterktes, zwaktes van en opportuniteiten en bedreigingen/uitdagingen voor de Vlaamse (projectsubsidies voor de) deelname aan het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluik van het Europese Universiteiten-initiatief besproken. Het spreekt voor zich dat de bredere Europese context hier ook belangrijk is.

9.1 Sterktes

- **Voortrekkersrol van de Vlaamse universiteiten binnen hun allianties.** Dankzij de projectsubsidie konden de Vlaamse universiteiten capaciteit opbouwen en vrijmaken binnen hun onderzoeksondersteunende diensten, zodat hun acceleratoren hun schouders konden (en kunnen) zetten onder het Europese Universiteiten-initiatief. Bijgevolg nemen de Vlaamse universiteiten in heel wat werkpakketten van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun allianties een voortrekkers- en katalyserende rol op wat ook benadrukt wordt door de alliantiepartners. De nauwe betrokkenheid van deze acceleratoren is bovendien belangrijk om de allianties duurzaam te verankeren in (de werking van) de Vlaamse universiteiten.
- **Grote bestedingsautonomie van de projectsubsidie.** De beoogde doelstellingen van de projectsubsidie waren algemeen en eerder ruim geformuleerd – weliswaar met duidelijke linken naar de Vlaamse en Europese O&O&I-beleidsdoelstellingen – waardoor de universiteiten een eigen invulling konden geven aan de besteding van de projectsubsidie. Elke universiteit heeft een eigen aanpak uitgewerkt die het best aansloot bij de noden van en dus de grootste meerwaarde kon creëren voor hun alliantie. De gelijke verdeling van de projectsubsidie over de universiteiten heen wordt door de universiteiten als positief beoordeeld, aangezien de omvang en de uitdagingen voor het uitbouwen van een alliantie van Europese Universiteiten vergelijkbaar zijn (en dus niet in verhouding staan tot de grootte van de Vlaamse universiteit).
- **Carrière mogelijkheden voor jonge onderzoekers.** Dankzij de geïnstitutionaliseerde samenwerkingsrelaties tussen de alliantiepartners kunnen jonge onderzoekers gebruik maken van tal van voordelen op het vlak van onderwijs (o.a. gezamenlijke doctoraten, trainingsmogelijkheden, enz.) en onderzoek (o.a. (tijdelijke) mobiliteit, toegang tot onderzoeksinfrastructuur, enz.). Deze gunstige carrière mogelijkheden stimuleren jonge onderzoekers bovendien ook om zich sneller te ontplooien als (internationale) onderzoeker door bv. vlugger Europese onderzoekersfinanciering aan te vragen dankzij initiatieven binnen hun alliantie van Europese Universiteiten (bv. workshops of intensieve training voor het schrijven van Europese onderzoeksvoorstellen).
- **Versterkte reputatie van de Vlaamse universiteiten in Europa in het algemeen en in de Europese Onderzoeksruijme (ERA) in het bijzonder.** De Vlaamse universiteiten konden dankzij de Vlaamse projectsubsidie hun leiderschap, expertise en best practices op het vlak van het voeren van onderzoeksbeleid met betrekking tot hun fundamenteel onderzoek (dankzij de BOF-financiering), het valoriseren van onderzoek en uitbouwen van samenwerkingen met ondernemingen (dankzij de IOF-financiering en werking van de TTO's) en het ondersteunen van jonge onderzoekers (dankzij de OJO-financiering) uitdragen naar hun alliantiepartners. De vertegenwoordigers van de alliantiepartners waardeerden de kennisdeling van best practices (o.a. op het vlak van open science,

onderzoeksinfrastructuur, citizen science, enz.) door de Vlaamse universiteiten binnen hun alliantie.

9.2 Zwaktes

- **Onvoldoende financiering vanuit Europa voor (de ontwikkeling van) de onderzoeks- en innovatiecomponent van het Europese Universiteiten-initiatief.** De budgetten die voorzien worden vanuit het Erasmus⁺-programma voor (de werking van) de allianties van Europese Universiteiten zijn in eerste instantie bedoeld voor de onderwijscomponent van de allianties en dekken volgens de hogeronderwijsinstellingen slechts een fractie van de kosten. Via de competitieve Horizon 2020-Swafs-oproep konden allianties geselecteerd bij de pilootoproepen van 2019 en 2020 van het Europese Universiteiten-initiatief eenmalig extra financiering aanvragen voor het versterken van de wisselwerking tussen de onderwijs- en onderzoeks- en innovatiecomponent van hun alliantie. Allianties van Europese Universiteiten dienen echter in te zetten op beide componenten: onderwijs kan niet zonder onderzoek en innovatie (en omgekeerd) in de academische wereld.
- **Overlap (hoewel beperkt) met (de doelstellingen van) andere Vlaamse (O&O&I-) financieringsinstrumenten (basisfinanciering, BOF, IOF, OJO) en met de FWO-reiskredieten.** Hoewel de projectsubsidie specifiek werd ingezet ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielook voor de deelname van de Vlaamse universiteiten aan een alliantie van Europese Universiteiten, bestaat er toch een beperkte mate van overlap met de doelstellingen van andere (O&O&I-) financieringsinstrumenten, weliswaar zonder expliciete linken naar het Europese Universiteiten-initiatief. Zowel de projectsubsidie als de BOF en de IOF (via de (hefboom)parameter betreffende de verworven contractinkomsten uit de Europese kaderprogramma's) hebben als (sub)doelstelling het aantrekken van bijkomende middelen voor onderzoek en innovatie (d.i. hefboomeffect). Deze overlap in doelstellingen hoeft in principe geen zwakte te zijn, want overlappende doelstellingen kunnen elkaar ook onderling versterken.

Overlappende doelstellingen kunnen wel als een zwakte beschouwd worden indien ad-hoc-financieringsinstrumenten zoals projectsubsidies, hetzelfde type van activiteiten financieren als andere bestaande instrumenten zoals basisfinanciering, BOF, FWO en in sommige gevallen ook OJO. De rapporteringen tonen aan dat de universiteiten een deel van hun projectsubsidie ingezet hebben om activiteiten te bekostigen die in principe met werkingsmiddelen gefinancierd kunnen worden, maar wat gezien de beperkte omvang van deze werkingsmiddelen volgens de universiteiten niet mogelijk is. De universiteiten hadden – in beperkte mate – ook andere financieringskanalen (bv. BOF, OJO) kunnen inzetten voor het financieren van de alliantie-activiteiten. Specifiek wat het ter beschikking stellen van mobiliteitsmiddelen voor (jonge) onderzoekers betreft, kunnen er gelijkenissen vastgesteld worden met de kredieten die het FWO ter beschikking stelt voor internationale mobiliteit. De mobiliteitsmiddelen voor acceleratoren zijn daarentegen wel uniek.

De veelheid van financieringsinstrumenten voor het realiseren van dezelfde doelstellingen en/of activiteiten verhoogt de complexiteit van het O&O&I-financieringslandschap.

- **Ongelijke financiering vanuit de EU-lidstaten.** De EU-lidstaten/regio's worden aangemoedigd door de Europese Commissie om een deel van de kosten verbonden aan het Europese Universiteiten-initiatief te dragen. Elke EU-lidstaat/regio beslist echter zelf of en indien ja, hoeveel, welk type (d.i. geoormerkte financiering of basisfinanciering), voor welke doelstellingen en onder welke voorwaarden ze financiering voorziet voor de deelname aan

het Europese Universiteiten-initiatief, alsook waaraan de middelen gespendeerd mogen worden. Een internationale vergelijking toont aan dat bijna alle EU-lidstaten/regio's hun hogeronderwijsinstellingen financieel ondersteunen, maar de onderlinge verschillen (in budget en tijdslijnen) zijn groot wat resulteert in een ongelijk speelveld tussen de hogeronderwijsinstellingen binnen een alliantie en het afstemmen van gezamenlijke initiatieven bemoeilijkt.

De Vlaamse universiteiten konden dankzij hun expertise en de projectsubsidie hun stempel drukken op de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun alliantie wat zonder de financiële ondersteuning vanuit het (voormalige) Departement EWI veel minder vanzelfsprekend geweest zou zijn. Dit ongelijke speelveld bemoeilijkt bovendien de ambitie die een aantal allianties koesteren om gezamenlijke (onderzoeks- en andere) fondsen op het niveau van de alliantie aan te leggen.

- **Moeilijk om (senior) onderzoekers te overtuigen van de meerwaarde van de alliantie van Europese Universiteiten.** Onderzoekers – vaak diegenen met een zekere staat van dienst – beschikken reeds over een eigen internationaal onderzoeksnetwerk, waardoor de voordelen van een alliantie van Europese Universiteiten voor hen minder evident is. Hierdoor tonen deze onderzoekers vaak minder interesse in en betrokkenheid bij de alliantie-activiteiten. Dankzij de projectsubsidie konden de Vlaamse universiteiten financiële stimulansen en/of beloningen voorzien voor hun onderzoekersgemeenschap, waarbij de samenwerking met een of meerdere alliantiepartners als voorwaarde werd opgelegd door de toekenning van financiering. Het is echter niet duurzaam om dergelijke financiële stimulansen te blijven voorzien om (senior) onderzoekers ervan te overtuigen om samenwerkingen op te zetten met partijen binnen hun alliantie van Europese Universiteiten in plaats van binnen hun eigen onderzoeksnetwerk. Bovendien blijkt uit de analyse van de gehonoreerde financieringsvragen via de kaderprogramma's dat onderzoekers van de Vlaamse universiteiten ook zonder financiële stimulansen samenwerken met onderzoekers van de alliantiepartners.

9.3 Opportunities

- **Delen van onderzoeksdiensten en -faciliteiten op alliantieniveau.** De voorbije periode hebben de Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners inspanningen geleverd om de beschikbare expertise – zowel bij de onderzoekers als bij de acceleratoren – in kaart te brengen en uit te wisselen tijdens matchmakingevenementen, trainingsprogramma's en (fysieke en online) overlegmomenten of via online tools/platformen. Daarnaast werd binnen de allianties – vaak onder leiding van de Vlaamse universiteiten – ook werk gemaakt van het mappen van de beschikbare (fysieke en digitale) onderzoeksinfrastructuur, waarbij eveneens samengewerkt werd om gemeenschappelijke blauwdrukken, charters en/of richtlijnen op te stellen voor het delen van deze onderzoeksinfrastructuur. Het onderling delen van deze afsprakenkaders tussen de Vlaamse universiteiten is een opportuniteit voor het Vlaams lerend netwerk. De Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners verwachten dat deze inspanningen in de toekomst een positief effect zullen hebben op de kwaliteit van het gevoerde onderzoek binnen de alliantie.

De mapping van de beschikbare onderzoeksinfrastructuur bij de Vlaamse universiteiten is tevens een zinvolle oefening voor de ontsluiting van de (internationale) onderzoeksinfrastructuren via FRIS zoals vermeld in de beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029, waardoor deze inspanningen een impact hebben die verder reikt dan de allianties waartoe de Vlaamse universiteiten behoren.

- **Allianties van Europese Universiteiten als experts voor de Europese instellingen voor concrete maatschappelijke problemen.** De Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners dragen actief bij aan de Europese onderzoeks- en innovatiemissies en – partnerschappen van de Europese Onderzoeksruimte (ERA-actie 10). De multidisciplinaire en internationale expertise die beschikbaar en verbonden is binnen een alliantie van Europese Universiteiten vormt een belangrijke meerwaarde voor het oplossen van concrete maatschappelijke problemen. Zo doen o.a. de Joint Research Centre (JRC) van de Europese Commissie en de European Institute of Innovation & Technology (EIT) een beroep op de expertise van de allianties.
- **Van samenwerken binnen allianties van Europese Universiteiten naar samenwerken tussen allianties.** De voorbije periode hebben de Vlaamse universiteiten de projectsubsidie ingezet om de samenwerking binnen de alliantie te versterken door het opzetten van gezamenlijke onderzoeksprojecten en door het delen van expertise en best practices. Tijdens de interviews met de Vlaamse universiteiten en hun alliantiepartners kwam naar voren dat men verwacht dat in de komende periode niet alleen de samenwerking tussen (de onderzoekers van) de hogeronderwijsinstellingen binnen de eigen alliantie verder versterkt zal worden, maar dat ook de samenwerking tussen de verschillende allianties van Europese Universiteiten een ambitie moet zijn voor de toekomst gezien hun gedeelde uitdagingen en focus op maatschappelijke thema's zoals duurzaamheid, gezondheid, digitalisering, migratie, enz. Het recent opgerichte lerend netwerk FOR-EU4All moet hierin ook een (faciliterende) rol spelen.

9.4 Bedreigingen/Uitdagingen

- **Spanningsveld tussen inclusiviteit en excellentie.** Het principe van de allianties van Europese Universiteiten plaatst twee basisprincipes van de EU tegenover elkaar: inclusiviteit versus (academische) excellentie, waarbij inclusiviteit lijkt door te wegen bij de onderwijscomponent – en tot op vandaag de belangrijkste focus van het Europese Universiteiten-initiatief – en excellentie doorslaggevend is voor de onderzoeks- en innovatiecomponent. Het stimuleren van onderzoekssamenwerkingen met voorrechte samenwerkingspartners in plaats van de meest excellente partners, kan het principe van enkel te streven naar excellentie zonder rekening te houden met andere aspecten, in het gedrang brengen.⁷³
- **Onzekerheid over duurzame Europese financiering.** Het verzekeren van stabiele en duurzame financiering voor de allianties van Europese Universiteiten is een van de grootste uitdagingen voor de bestendiging en verdere uitbouw ervan. Hoewel het strategisch belang van de allianties van Europese Universiteiten onderschreven wordt door verschillende Europese experts en beleidsmakers, blijven concrete engagementen voorlopig nog uit. Recent werden op de website van de Europese Commissie enkele krijtlijnen uitgezet voor de verdere ontwikkeling en ondersteuning van de allianties van Europese Universiteiten. Op korte termijn zal een (experimenteel) beleidsproject worden opgezet om samenwerking en financiering vanuit de nationale en regionale autoriteiten te verbeteren en wordt normaal gezien overbruggingsfinanciering voorzien voor de bestaande allianties. Op de middellange termijn wordt werk gemaakt van een investeringstraject voor het Europese-initiatief voor de (volgende begrotings)periode 2028-2034.

⁷³ Bemerk dat er tijdens deze evaluatie geen aanwijzingen werden gevonden dat het onderzoek dat wordt uitgevoerd binnen de allianties van Europese Universiteiten waarvan de Vlaamse universiteiten deel uitmaken, niet excellent zou zijn (zie sectie 6.2).

10 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

10.1 Conclusies

Het Europese Universiteiten-initiatief werd gelanceerd om transnationale samenwerkingsverbanden tussen hogeronderwijsinstellingen (HOI's) in de Europese Unie en ruimer te bevorderen. Het doel is om de mobiliteit van studenten en (academisch) personeel te verbeteren, de kwaliteit van het onderwijs te verhogen en de Europese waarden en identiteit te promoten. Bij de pilootoproep van 2019 werden drie allianties geselecteerd met een Vlaamse universiteit als partner: KU Leuven als lid van de Una Europa-alliantie, UAntwerpen als lid van de YUFE-alliantie en VUB als lid van de EUTOPIA-alliantie. In 2020 werd UGent lid van de ENLIGHT-alliantie en in 2022 trad UHasselt toe tot de EURECA-PRO-alliantie.

Voor hun deelname aan het Europese Universiteiten-initiatief ontvangen de Vlaamse universiteiten financiering via het Erasmus⁺-programma (via competitieve oproepen) die eenmalig werd aangevuld met financiering via de (competitieve) Horizon 2020-SwafS-oproep voor het versterken van de link tussen de onderwijs- en onderzoeks- en innovatiecomponent van hun alliantie. Naast deze Europese financiering ontvangen de Vlaamse universiteiten ook projectsubsidies van het (voormalige) Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) voor de uitbouw van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda's van hun allianties. In 2021 werd een projectsubsidie van in totaal 4,78 miljoen euro toegekend aan de Vlaamse universiteiten voor de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024, en in 2024 werd een nieuwe projectsubsidie van in totaal 1,938 miljoen euro toegekend voor de periode van 1 mei 2024 tot en met 30 april 2025. Een internationale vergelijking van de nationale/regionale financiering die de andere EU-lidstaten/regio's voor dit initiatief ter beschikking stellen, leert dat de financiële ondersteuning die de universiteiten van de Vlaamse overheid ontvingen als cofinanciering ter ondersteuning van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielook binnen hun deelname aan het initiatief van de Europese Universiteiten, in verhouding vrij hoog was.

De universiteiten hebben de Vlaamse projectsubsidie geïnvesteerd in het opbouwen van de strategische capaciteit van hun onderzoeksondersteunende diensten en in het opzetten van gezamenlijke onderzoeksprojecten met alliantiepartners. De projectsubsidie heeft geholpen bij het aantrekken van extra regionale en Europese financiering en heeft – zij het vaak eerder indirect – geleid tot nieuwe vormen van samenwerking met (één van de) quadruple-helix-actoren, voornamelijk binnen onderzoeksprojecten. De projectsubsidie heeft ook de mobiliteit van (jonge) onderzoekers en acceleratoren bevorderd. Er bestaat echter een beperkte mate van overlap tussen de doelstellingen van de projectsubsidie (d.i. hefboomeffect en mobiliteit van onderzoekers) en de doelstellingen van de BOF-/IOF-financieringsprogramma's enerzijds en de FWO-reiskredieten voor internationale mobiliteit anderzijds. Op Europees niveau heeft het Europese Universiteiten-initiatief bijgedragen aan de versterking van de Europese Onderzoeksruimte (ERA). Op Vlaams niveau heeft de deelname van de Vlaamse universiteiten aan het Europese Universiteiten-initiatief bijgedragen tot succesvolle financieringsaanvragen met alliantiepartners onder leiding van Vlaamse onderzoekers en wordt verwacht dat het de toegang tot buitenlandse onderzoeksinfrastructuur zal vergemakkelijken.

Dankzij de projectsubsidie konden de Vlaamse universiteiten een voortrekkers- en katalyserende rol opnemen bij het vormgeven van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun allianties wat ook benadrukt wordt door de alliantiepartners. De universiteiten hebben de voorbije periode hun leiderschap, expertise en best practices op het vlak van het voeren van onderzoeksbeleid, het valoriseren van onderzoek, het uitbouwen van samenwerkingen met

ondernemingen en het ondersteunen van jonge onderzoekers uitgedragen naar hun alliantiepartners.

Gezien het blijvend strategisch belang van het Europese Universiteiten-initiatief in de toekomst, pleiten verschillende Europese experts en beleidsmakers, alsook de hogeronderwijsinstellingen zelf voor een versterking van de allianties van Europese Universiteiten door een continuering en verhoging van de Europese financiering ter zake. Op Vlaams niveau vragen de universiteiten een continuering van de huidige projectsubsidie en dit voor een langere periode van drie tot vijf jaar, zodat zij kunnen blijven inzetten op het verankeren van de allianties in het DNA van hun instellingen en hun voortrekkers- en katalyserende rol in heel wat werkpakketten van de gezamenlijke onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun allianties kunnen blijven opnemen.

10.2 Aanbevelingen

Gezien het blijvend strategisch belang van de allianties van Europese Universiteiten op Europees niveau en de voortrekkersrol die de Vlaamse universiteiten opnemen binnen hun allianties, valt het aan te bevelen om verdere financiële ondersteuning te voorzien voor het Europese Universiteiten-initiatief en dit voor een langere periode, zodat de Vlaamse universiteiten kunnen blijven investeren in de uitbouw van strategische capaciteit. Om de weliswaar beperkte mate van overlap tussen een aantal (sub)doelstellingen van de projectsubsidie en de doelstellingen van reeds bestaande (O&O&I-) financieringsinstrumenten in de toekomst te vermijden, valt het aan te bevelen om bij een verderzetting van de projectsubsidie de bestaande doelstellingen tegen het licht te houden.

- **Voorzie een jaarlijkse projectsubsidie van minimaal 210.000 euro per universiteit voor een periode van drie jaar (d.i. bestedingstermijn van 1 mei 2025 tot en met 30 april 2028).** Het voorgestelde minimale subsidiebedrag is gelijk aan de jaarlijkse financiering die de Vlaamse hogescholen vandaag ontvangen voor de versterking van hun capaciteit tot internationalisering van onderzoek en innovatie en moet de universiteiten in staat stellen om minstens de opgebouwde capaciteit binnen de onderzoeksondersteunende diensten – die nodig is voor de aansturing, uitvoering en opvolging van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van hun alliantie – te bestendigen.⁷⁴ Aangezien de omvang van de uitdagingen voor de verschillende allianties van Europese Universiteiten vergelijkbaar zijn, is het behoud van een gelijke verdeling van de middelen over de universiteiten heen voorlopig het meest aangewezen.⁷⁵ Het voorgestelde budget is in vergelijking met de andere EU-lidstaten/regio's nog steeds substantieel.

Op basis van de resultaten van het Europese investeringstraject over de toekomst van het Europese Universiteiten-initiatief voor de periode 2028-2034 enerzijds en de conclusies en aanbevelingen van de in de eerste helft van 2028 geplande evaluaties van FWO, BOF, IOF en de interfaceactiviteiten en OJO anderzijds, kan vervolgens een onderbouwde beslissing

⁷⁴ De keuze voor het minimumbedrag van 210.000 wordt als volgt gemotiveerd. In de periode van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 hebben UAntwerpen (34%), UGent (43%), UHasselt (52%) en VUB (12%) op jaarbasis gemiddeld 139.536 euro (36%) van de projectsubsidie aangewend voor het bekostigen van de loonkost van de acceleratoren werkzaam binnen hun onderzoeksondersteunende diensten. Het lage aandeel van KU Leuven (6%) werd niet meegenomen in deze berekening, aangezien KU Leuven tijdens het interview alvast aangaf dat bij de besteding van de tweede projectsubsidie een groter aandeel naar dergelijke personeelskosten zal gaan. Bij een projectsubsidie van 210.000 euro betekent dat gemiddeld 66% toegewezen wordt aan de (sub)doelstelling betreffende het vormgeven van de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de alliantie, 11% aan de mobiliteitsdoelstelling voor acceleratoren, 6% werkingsmiddelen en 17% aan overhead.

⁷⁵ Zie voetnoot 76.

genomen worden over het al dan niet verder structureel ondersteunen van het Europese Universiteiten-initiatief met Vlaamse middelen via geoormerkte middelen of via een integratie in de basisfinanciering of een bestaand O&O&I-financieringsinstrument, waarbij rekening gehouden zal moeten worden met de gehanteerde verdeelsleutels. Het valt echter te verwachten dat ook na 2027 Europa zal blijven aansturen op cofinanciering door de EU-lidstaten/regio's van het Europese Universiteiten-initiatief.

- **Scherp de bestaande doelstellingen aan.** Het bijdragen tot de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de allianties van Europese Universiteiten zou de hoofddoelstelling van de projectsubsidie moeten zijn, waarbij de hoofdrol is weggelegd voor de onderzoeksondersteunende diensten van de Vlaamse universiteiten. De inzet en betrokkenheid van acceleratoren bij het Europese Universiteiten-initiatief is belangrijk voor het verankeren van de alliantie in het DNA van de instelling met hefboomeffecten en quadruple-helix-samenwerkingen als resultaat. Verder zal de inzet van deze acceleratoren ervoor zorgen dat de samenwerking en synergieën op het niveau van de alliantie verder versterkt kunnen worden. Om toekomstige discrepanties te vermijden bij de interpretatie van het begrip accelerator, valt aan te bevelen om dit begrip goed te definiëren voor de toekenning van een volgende projectsubsidie.⁷⁶
- **Behoud het Vlaams lerend netwerk** als informeel overlegplatform voor informatie-uitwisseling en het delen van best practices (bv. rond onderzoeksinfrastructuur) tussen de Vlaamse universiteiten.
- **Overweeg om de geoormerkte mobiliteitsmiddelen enkel in te zetten voor de mobiliteit van acceleratoren** bij de verderzetting van de projectsubsidie, aangezien anders een overlap met de FWO-reiskredieten voor internationale mobiliteit voor (jonge) onderzoekers lijkt te bestaan.⁷⁷ Ook hier valt aan te bevelen om het begrip mobiliteit goed te definiëren voor de toekenning van een volgende projectsubsidie.
- Merk op dat bij de verdere beleidsontwikkeling op het vlak van hoger onderwijs het van belang is dat **het Europese Universiteiten-initiatief wordt meegenomen als onderdeel van het internationaliseringsbeleid van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen**. Het is immers belangrijk dat de realisaties en inspanningen die plaatsvinden in de schoot van de allianties van Europese Universiteiten ook in Vlaanderen verder gevaloriseerd worden (o.a. het inventariseren van onderzoeksinfrastructuur, het opzetten van quadruple-helix-samenwerkingen, het stimuleren van open science, enz.). Gezien de wisselwerking tussen onderwijs en onderzoek, valt het aan te bevelen om een algemene dialoog op te starten en een concreet kader uit te werken dat inzichtelijk maakt hoe en met welke middelen (d.i. basisfinanciering en/of andere (O&O&I-) financieringsinstrumenten) de realisaties en

⁷⁶ Het definiëren van het concept “accelerator” en in het bijzonder van het vastleggen van het takenpakket van deze acceleratoren kunnen echter een impact hebben op de eerdere aanbeveling om het subsidiebedrag voor de vijf universiteiten gelijk te houden. Tot op heden worden de acceleratoren voornamelijk ingeschakeld bij het voorbereiden en uitvoeren van het onderzoeks-, innovatie- en valorisatiebeleid op het niveau van de alliantie waarbij de omvang van de uitdagingen vergelijkbaar zijn over allianties heen. Indien de acceleratoren ook ingeschakeld kunnen worden om actief bij te dragen aan het begeleiden van onderzoekers bij het voorbereiden en indienen van onderzoeksvoorstellen, dient overwogen te worden om een deel van de projectsubsidie grootte-afhankelijk te maken, zodat universiteiten met een grotere onderzoeksgemeenschap hiervoor meer middelen ter beschikking hebben.

⁷⁷ Dit is geenszins een pleidooi voor het schrappen van de mogelijkheid om de projectsubsidie in te zetten voor de ondersteuning van jonge onderzoekers in het kader van het Europese Universiteiten-initiatief. Via de inzet van de acceleratoren kunnen initiatieven gericht op jonge onderzoekers (bv. administratieve ondersteuning bij en/of organisatie van summer/winter schools, workshops, congressen, enz.) nog steeds ondersteund worden via de projectsubsidie.

inspanningen van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen binnen het Europese Universiteiten-initiatief gefinancierd kunnen/moeten worden en welke financiële basis hiervoor minstens nodig is.

Hoewel het monitoren van (de voortgang) van de allianties van Europese Universiteiten in eerste instantie lijkt weggelegd voor de Europese Commissie, valt het aan te bevelen om op Vlaams niveau ook een aantal (kwantitatieve en kwalitatieve) monitoringindicatoren bij te houden die direct of mogelijk eerder indirect gelinkt kunnen worden aan de Vlaamse cofinanciering voor de deelname aan een alliantie van Europese Universiteiten, waarbij rekening wordt gehouden met de eigenheid van de allianties.

- **Overweeg om in de rapportering over de besteding van de Vlaamse projectsubsidie een aantal kwantitatieve monitoringsindicatoren op te nemen.** Mogelijke indicatoren zijn het aantal ingediende en succesvolle financieringsaanvragen met een of meerdere alliantiepartners, de verworven financiering (d.i. hefboomeffect), het aantal organiseerde evenementen (incl. deelnemersaantallen), het aantal uitwisselingen van (jonge) onderzoekers en acceleratoren, enz. Bemerkt dat heel wat van deze monitoringsindicatoren vandaag al opgenomen zijn in de rapporteringen van de Vlaamse universiteiten ter verantwoording van de inzet van de projectsubsidies. Gezien de eigenheid van de Vlaamse universiteiten en de allianties waartoe ze behoren, is het belangrijk om hierbij in eerste instantie de evolutie binnen de eigen alliantie na te gaan in plaats van de universiteiten onderling te vergelijken.
- **Overweeg om de rapportering over de besteding van de Vlaamse projectsubsidie te verrijken met een uitgebreidere narratieve rapportering over de prestaties die ook de context weergeven waarin de kwantitatieve monitoringsindicatoren geïnterpreteerd moeten worden.** Een gelijkaardige aanpak is vandaag al opgenomen in het convenant van VITO voor de periode 2024-2028. Concreet zou elke Vlaamse universiteit in zijn (jaarlijkse) rapportering een aantal cases die plaatsvonden of gestart werden in het afgelopen jaar en waarvan de universiteit vindt dat die de meeste directe impact hebben gehad of zullen hebben op het onderzoeks-, innovatie- en valorisatieluw van de alliantie, toelichten. De daaropvolgende jaren wordt dan verder gerapporteerd over de evolutie en impact van deze cases doorheen de tijd.

A. INHOUD BESLUITEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Tabel 8. Besluiten van de Vlaamse Regering 2021 en 2024

VR 2021 1712 DOC.1501 Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van de projectsubsidie voor deelname aan Europese Universiteiten aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap	VR 2024 1705 DOC.0688 Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van de projectsubsidie voor deelname aan Europese Universiteiten voor 2024 aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap
Artikel 1 Aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap worden ten laste van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2021 [...] een totale subsidie toegekend van maximaal 4.780.000 euro [...].	Artikel 1 Aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap worden ten laste van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 [...] een totale subsidie toegekend van maximaal 1.938.000 euro [...].
Artikel 2 De in artikel 1 vermelde subsidie wordt toegekend aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en wordt als volgt verdeeld over de universiteiten: • Katholieke Universiteit Leuven: 969.000 euro • Universiteit Antwerpen: 969.000 euro • Universiteit Gent: 969.000 euro • Vrije Universiteit Brussel: 969.000 euro • Universiteit Hasselt 904.000 euro	Artikel 2 De in artikel 1 vermelde subsidie wordt toegekend aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en wordt gelijk verdeeld over de universiteiten. • Katholieke Universiteit Leuven: 387.000 euro • Universiteit Antwerpen: 387.000 euro • Universiteit Gent: 387.000 euro • Vrije Universiteit Brussel: 387.000 euro • Universiteit Hasselt: 387.000 euro
Artikel 3 De universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap ontvangen deze subsidie als cofinanciering voor hun activiteiten binnen het kader van de Europese Universiteiten met betrekking tot onderzoek, innovatie en valorisatie. Zij dienen hun subsidie in te zetten voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten met betrekking tot de volgende doelstellingen: • Het stimuleren van samenwerking in het kader van de Europese Universiteiten door de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de betrokken Europese Universiteiten verder vorm te geven, bijkomende middelen voor onderzoek en innovatie aan te trekken en nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerkingen te realiseren; • Het delen van ervaringen en expertise in een Vlaams lerend netwerk; • De inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit binnen de Europese Universiteiten van jonge onderzoekers (doctoraatsstudenten, postdocs, tenure-	Artikel 3 De universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap ontvangen deze subsidie als verdere cofinanciering voor hun activiteiten binnen het kader van de Europese Universiteiten met betrekking tot onderzoek, innovatie en valorisatie. Zij dienen hun subsidie in te zetten voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten met betrekking tot de volgende doelstellingen: • Het stimuleren van samenwerking in het kader van de Europese Universiteiten door de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda van de betrokken Europese Universiteiten verder vorm te geven, bijkomende middelen voor onderzoek en innovatie aan te trekken en nieuwe vormen van quadruple-helix-samenwerking te realiseren; • Het delen van ervaringen en expertise inzake Europese Universiteiten in een Vlaams lerend netwerk; • De inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit binnen de Europese Universiteiten van jonge onderzoekers

track-docenten) en van acceleratoren tussen de partners van de Europese universiteiten te vergroten.	(doctoraatsstudenten, postdocs, tenure-track-docenten) en van acceleratoren tussen de partners van de Europese Universiteiten vergroten.
Artikel 4 De bestedingstermijn van deze middelen loopt van 1 november 2021 tot en met 30 april 2024 of sinds deelname aan de Europese Universiteit.	Artikel 4 De bestedingstermijn van deze middelen loopt van 1 mei 2024 tot en met 30 april 2025 of sinds deelname aan de Europese Universiteit.
Artikel 5 De subsidie kan besteed worden aan personeels-, werkings- en investeringskosten en centrale beheers- en algemene exploitatiekosten. Iedere begunstigde mag maximaal 17% van de subsidie besteden aan beheers- en algemene exploitatiekosten. De Katholieke Universiteit Leuven, Universiteit Antwerpen, Universiteit Gent en Vrije Universiteit Brussel dienen minimaal 109.000 euro van de subsidie te besteden binnen de doelstelling inkomende en uitgaande mobiliteit binnen de Europese Universiteiten. De Universiteit Hasselt dient 102.000 euro van de subsidie te besteden binnen de doelstelling inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit binnen de Europese Universiteiten. Indien deze 109.00 euro of 102.00 euro voor de Universiteit Hasselt niet binnen de bestedingstermijn, zoals vermeld in artikel 4, besteed kan worden, kan deze bestedingstermijn door het Departement EWI eenmalig verlengd worden met een termijn van zes maanden. De begunstigde dient hiervoor een gegronde gemotiveerde aanvraag in te dienen bij het Departement EWI en dit voor het verstrijken van de bestedingstermijn vermeld in artikel 4.	Artikel 5 De subsidie kan besteed worden aan personeels-, werkings- en investeringskosten en centrale beheers- en algemene exploitatiekosten. Iedere begunstigde mag maximaal 17% van de subsidie besteden aan beheers- en algemene exploitatiekosten. Iedere universiteit dient minimaal 43.600 euro van subsidie te besteden binnen de doelstelling inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit binnen de Europese Universiteiten.
Artikel 6 De in artikel 1 vermelde subsidie zal per begunstigde uitbetaald worden rekening houdend met volgende betalingsmodaliteiten: - Een eerste onvoorwaardelijk schijf van 40% zal uitbetaald worden binnen de 30 kalenderdagen na de ondertekening van het besluit Vlaamse Regering; - Een tweede schijf van 40% is opvraagbaar vanaf 1 november 2022 na ontvangst en goedkeuring door het Departement EWI van het in artikel 7 beschreven voorgangsverslag; - Een laatste schijf, een saldoshijf van 20% zal uitbetaald worden na ontvangst en goedkeuring door het Departement EWI van	Artikel 6 De in artikel 1 vermelde subsidie zal per begunstigde uitbetaald worden rekening houdend met volgende betalingsmodaliteiten: - Een eerste onvoorwaardelijke schijf van 80% zal uitbetaald worden binnen de 30 kalenderdagen na ondertekening van het besluit Vlaamse Regering; - Een laatste schijf, een saldoshijf van 20% zal uitbetaald worden na ontvangst en goedkeuring door het Departement EWI van de volledige rapportering, zoals verder omschreven in artikel 7.

de volledige rapportering zoals verder omschreven in artikel 7.	
Artikel 7 Ter verantwoording van de subsidie bezorgt iedere begunstigde aan het Departement EWI na het eerste werkingsjaar een tussentijds voortgangsrapport en op het einde van de projectsubsidie een eindrapport. Het tussentijdse voortgangsverslag wordt uiterlijk 30 kalenderdagen na het einde van het eerste werkjaar ingediend en dient minstens volgende onderdelen te bevatten: • Beknopte status van de uitvoering, met een overzicht van de reeds behaalde resultaten; • Beknopt financieel verslag met overzicht van de kosten in het eerste werkingsjaar. Het eindrapport wordt uiterlijk vier maanden na de einddatum van het project ingediend en dient minstens de volgende onderdelen te bevatten: • Inhoudelijk eindverslag geeft inzicht in de werkzaamheden en de doelmatigheid en doeltreffendheid ervan in de afgelopen bestedingstermijn. Hieronder wordt minstens kwalitatieve en kwantitatieve omschrijving van de output, outcome en (verwachte) impact van de verschillende onderdelen van het project verstaan. Het gaat hier zowel over opgestarte projectaanvragen, pilootprojecten, mobiliteit, Vlaams lerend netwerk, als algemene beleidsaanpassingen voortvloeiend uit de samenwerking binnen Europese Universiteiten. Er dient hierbij steeds een vermelding gemaakt te worden van de verschillende partners. • Gedetailleerd financieel eindeverslag waarbij een getrouw beeld wordt geschetst van de uitgaven binnen de bestedingstermijn met verantwoordingsstukken inclusief de oplijsting van ter beschikking zijnde bijhorende verantwoordingsstukken. Binnen een periode van vijf jaar na de einddatum van het project, kan het Departement EWI nog een bijkomend verslag opvragen m.b.t. de outcome en impact.	Artikel 7 Ter verantwoording van de subsidie bezorgt iedere begunstigde aan het Departement EWI op het einde van de projectsubsidie een eindrapport. Het eindrapport wordt uiterlijk vier maanden na de einddatum van het project ingediend en dient minstens de volgende onderdelen te bevatten: • Inhoudelijk eindverslag geeft inzicht in de werkzaamheden en de doelmatigheid en doeltreffendheid ervan in de afgelopen bestedingstermijn. Hieronder wordt minstens kwalitatieve en kwantitatieve omschrijving van de output, outcome en (verwachte) impact van de verschillende onderdelen van het project verstaan. Het gaat hier zowel over opgestarte projectaanvragen, pilootprojecten, mobiliteit, Vlaams lerend netwerk als algemene beleidsaanpassingen voortvloeiend uit de samenwerking binnen Europese Universiteiten. Er dient hierbij steeds een vermelding gemaakt te worden van de verschillende partners. • Gedetailleerd financieel eindverslag waarbij een getrouw beeld wordt geschetst van de uitgaven binnen de beleidstermijn met verantwoordingsstukken inclusief de oplijsting van ter beschikking zijnde bijhorende verantwoordingsstukken. Binnen een periode van vijf jaar na de einddatum van het project, kan het Departement EWI nog een bijkomend verslag opvragen m.b.t. de outcome en impact.
Artikel 8 De subsidieschijven worden uitbetaald op de rekeningnummers van de Vlaamse universiteiten [...].	Artikel 8 De subsidieschijven worden uitbetaald op de rekeningnummers van de Vlaamse universiteiten [...].

Artikel 9 Het Departement EWI wordt belast met de controles van de financiële en inhoudelijke rapporteringen. Personeelsleden van het beleidsdomein EWI en/of door het beleidsdomein EWI aangestelde personen kunnen ter plaatse controle uitoefenen op de aanwending van de subsidie. Het Departement EWI verifieert de werkelijkheid, de regelmatigheid en de redelijkheid van de aangerekende kosten en stelt het definitief bedrag van de aanvaarde kosten en indien van toepassing personeelsinzet vast, onverminderd een eventuele controle van het Rekenhof.	Artikel 9 Het Departement EWI wordt belast met de controles van de financiële en inhoudelijke rapporteringen. Personeelsleden van het Departement EWI en/of door het Departement EWI aangestelde personen kunnen ter plaatse controle uitoefenen op de aanwending van de subsidie. Het Departement EWI verifieert de werkelijkheid, de regelmatigheid en de redelijkheid van de aangerekende kosten en stelt het definitief bedrag van de aanvaarde kosten en indien van toepassing personeelsinzet vast, onverminderd een eventuele controle van het Rekenhof.
Artikel 10 De verleende subsidie zal worden teruggevorderd indien wordt vastgesteld dat de toekenningsvoorwaarden niet werden nageleefd of indien er dubbelfinanciering wordt vastgesteld of indien de subsidie voor andere doeleinden werd gebruikt. Indien de begunstigde geen verantwoording verstrekt over de gehele subsidie zal het gedeelte dat niet werd verantwoord, worden teruggevorderd.	Artikel 10 De verleende subsidie zal worden teruggevorderd indien wordt vastgesteld dat de toekenningsvoorwaarden niet werden nageleefd of indien er dubbelfinanciering wordt vastgesteld of indien de subsidie voor ander doeleinde werd gebruikt. Indien de begunstigde geen verantwoording verstrekt over de gehele subsidie, zal het gedeelte dat niet werd verantwoord, worden teruggevorderd.
Artikel 11 De Vlaamse minister bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek is belast met de uitvoering van dit besluit.	Artikel 11 De Vlaamse minister bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek is belast met de uitvoering van dit besluit.

Opmerking: De verschillen tussen beide besluiten van de Vlaamse Regering zijn aangeduid in **vet** (BVR 2021) en in **blauw** (BVR 2024).

B. LIJST VAN EVALUATIEVRAGEN

Ex-postluik van de evaluatie

1. In welke mate sloten de beoogde doelstellingen van de projectsubsidies aan bij de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid met betrekking tot het O&I-beleid?
 - a. In welke mate waren de beoogde doelstellingen voldoende afgebakend, relevant, duidelijk?
2. In welke mate werden de beoogde doelstellingen van de projectsubsidies behaald of zullen deze behaald worden tegen 30 april 2025?

In welke mate hebben de projectsubsidies geleid tot:

- a. Samenwerking tussen de leden van de Europese Universiteit (door de onderzoeks-, innovatie- en valorisatie-agenda verder vorm te geven)?
 - b. Het aantrekken van bijkomende middelen voor onderzoek en innovatie (d.i. hefboomwerking)?
 - c. (Nieuwe vormen van) Samenwerking tussen de quadruple-helix-actoren?
 - d. Het opzetten van een Vlaams lerend netwerk en het delen van ervaringen en expertise tussen de Vlaamse universiteiten?
 - e. Het bevorderen van inkomende en uitgaande tijdelijke mobiliteit⁷⁸ van
 - i. Jonge onderzoekers (doctoraatsstudenten, postdocs, tenure-track-docenten)?
 - ii. Acceleratoren tussen de partners van de Europese Universiteiten?
3. Hoe werd het bedrag voor de projectfinanciering bepaald?
 - a. Hoe werd de omvang van de (totale) projectsubsidies bepaald?
 - i. Was dit bedrag toereikend om de beoogde doelstellingen te bereiken?
 - ii. Indien niet, welk bedrag is vereist om de beoogde doelstellingen te bereiken?
 - b. In tegenstelling tot andere financieringsinstrumenten (zoals bv. BOF, OJO) werd aan elke universiteit een gelijk deel van de projectsubsidies toegekend.
 - i. Waarom werd voor deze aanpak gekozen?
 - ii. Welke zijn volgens de universiteiten de voor- en/of nadelen van deze aanpak?
 - c. Hoeveel bedroeg de eigen bijdrage/cofinanciering vanuit de universiteiten?
 - d. Hoeveel bedroeg(en) de bijdrage(s) vanuit Erasmus⁺ en/of de alliantiepartners?

⁷⁸ Hierbij dient een onderscheid gemaakt te worden tussen mobiliteit tussen (academische) alliantiepartners enerzijds en intersectorale mobiliteit (d.i. met bedrijven, ngo's, overheden) anderzijds.

4. Voldeden de tussentijdse voortgangsrapporten en de eindrapporten (incl. financiële rapporteringen) aan de verwachtingen van het (voormalige) Departement EWI?
 - a. In welke mate kon een goed beeld gevormd worden van de tussentijdse voortgang op basis van het tussentijdse voortgangsrapport (incl. financiële rapportering)?
 - b. In welke mate kon een goed beeld gevormd worden van de verwezenlijkingen (d.i. bijdrage aan de doelstellingen van de projectsubsidies) van de universiteiten aan de hand van het inhoudelijk eindrapport?
 - c. In welke mate kon een goed beeld gevormd worden van de uitgaven van de universiteiten in het kader van hun deelname aan de Europese Universiteiten aan de hand van het financieel eindverslag?
5. Waarvoor hebben de universiteiten de middelen van de projectsubsidies ingezet?

Inhoudelijk:

- a. Hebben de projectsubsidies geleid tot nieuw beleid/een aanpassing van het bestaande beleid betreffende de (Europese/internationale) onderzoeks-, innovatie- en valoratie-agenda van de universiteiten?
- b. Is dit beleid duurzaam (m.a.w. kan dit beleid – al dan niet in gewijzigde vorm – verdergezet worden zonder de projectsubsidies)?

Financieel:

- c. Werden de middelen op een verantwoorde, efficiënte, effectieve en duurzame manier ingezet?
 - d. Was het voldoende duidelijk voor de universiteiten waaraan de middelen van de projectsubsidies besteed konden worden?
 - e. Werd het oormerken van een deel van de projectsubsidies (11%) voor de doelstelling (inkomende en uitgaande) mobiliteit als een meerwaarde of een belemmering gezien?
 - f. Wat is de verhouding tussen de verschillende uitgavecategorieën, nl. personeel, werking, mobiliteit, investeringskosten en overhead?
6. In welke mate vullen (de doelstellingen van) de projectsubsidies voor deelname aan de Europese Universiteiten en andere instrumenten van de Vlaamse overheid/het Departement EWI (bv. OJO, FWO, enz.) voor de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap elkaar aan of overlappen deze?
- Hierbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de doelstelling betreffende de mobiliteit van (jonge) onderzoekers.
7. Op welke vlakken heeft de deelname aan de Europese Universiteiten meerwaarde gecreëerd voor de universiteiten?

Hierbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan nieuwe (vormen van) samenwerkingen, (succesvolle) financieringsaanvragen, (het delen van) onderzoeksinfrastructuur, (verder) uitbouwen van netwerken, enz.

8. Hoe gebeurt de financiering van (het onderzoeks-, innovatie- en valorisatielook van) de deelname aan de Europese Universiteiten door
 - a. Andere entiteiten binnen de Vlaamse overheid?
 - b. De Franse Gemeenschap?
 - c. In de andere EU-lidstaten?
9. Totstandkoming alliantie
 - a. **KU Leuven, UGent, UAntwerpen en VUB:** Hoe zijn de allianties van Europese Universiteiten tot stand gekomen?
 - i. Hoe werd de alliantie samengesteld?
 - ii. Hoe werden de nieuwe alliantiepartners geselecteerd bij de verlenging van de alliantie?
 - iii. Hoe werden de rollen binnen de alliantie bepaald? Neemt de universiteit hierin een voortrekkersrol op?
 - b. **UHasselt:** Hoe is de keuze tot stand gekomen om toe te treden tot een reeds bestaande alliantie van Europese Universiteiten?
 - i. Hoe werden de rollen binnen de alliantie bepaald? Neemt de universiteit hierin een voortrekkersrol op?
 - ii. In welke mate hebben de projectsubsidies geleid tot samenwerking met universiteiten in het Verenigd Koninkrijk?
 - iii. In hoeverre verschilt het beleid met betrekking tot deelname aan Europese Universiteiten voor de universiteiten en de hogescholen (o.a. regelgeving, doelstellingen, budget, enz.)?

Ex-antelook van de evaluatie

10. Hoe ziet/zien de Vlaamse overheid/de universiteiten de deelname aan de Europese Universiteiten verder evolueren?
 - a. In welke mate is een verdere ondersteuning van de universiteiten voor de deelname aan de Europese Universiteiten aangewezen? Hoe kan deze ondersteuning het best vormgegeven worden?
 - b. Welke doelstellingen zijn noodzakelijk/aangewezen voor een verdere ondersteuning van de universiteiten voor de deelname van de universiteiten aan de Europese Universiteiten? In welke mate wijken deze eventueel af van de huidige doelstellingen?
11. Hoe kan een eventuele verderzetting van de ondersteuning het best gerealiseerd worden?
 Hierbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan
 - a. De duurzaamheid van de ondersteuning.
 - b. Het permanente of tijdelijke karakter van de ondersteuning.

- c. Het al dan niet onderbrengen van de middelen in bestaande instrumenten rekening houdend met efficiëntie en effectiviteit (bv. versnippering van de middelen, verdeelsleutel, enz.).

Indien de ondersteuning wordt verdergezet – al dan niet in gewijzigde vorm:

12. Wat zijn de noden (in termen van budget, regelgeving, enz.) van de universiteiten om de deelname aan de Europese Universiteiten verder te zetten en optimaal te laten functioneren?
 - a. Welke eigen bijdrages mogen verwacht worden van de universiteiten (d.i. cofinanciering) enerzijds en vanuit Erasmus⁺ en/of de alliantiepartners anderzijds?
 - b. Welke aanpassing(en) is (zijn) eventueel nodig om de beschikbare middelen tussen de instellingen te verdelen?
 - c. Is er nood aan een meer concrete afbakening van de verschillende uitgavencategorieën, nl. personeel, werking, mobiliteit, investeringskosten en overhead?
 - d. Moet de oormerking van middelen voor een of meerdere doelstellingen behouden blijven?
13. Op welke vlakken wordt verwacht dat de deelname aan de Europese Universiteiten in de toekomst meerwaarde zal creëren voor de universiteiten?

Hierbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan nieuwe (vormen van) samenwerkingen, (succesvolle) financieringsaanvragen, (het delen van) onderzoeksinfrastructuur, (verder) uitbouwen van netwerken, enz.
14. Welke aanpassing(en) is (zijn) eventueel nodig om het beleid met betrekking tot deelname aan Europese Universiteiten voor de universiteiten en de hogescholen te aligneren?
15. Is er nood aan een toekomstige monitoring van de output, outcome en impact van de deelname aan de Europese Universiteiten en indien ja, hoe moet dit dan gemeten worden rekening houdend met het beperken van de administratieve lasten?

C. LIJST VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN

Beleidsdocumenten

- Craciun, D., Kaiser, F., Kottmann, A. and Van der Meulen, B. (2023). *Research for CULT Committee – The European Universities Initiative, first lessons, main challenges and perspectives*. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2023\)733105](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2023)733105).
- Draghi, M. (2024). *The future of European competitiveness: Part B | In-depth analysis and recommendations*. Europese Commissie. https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en.
- European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Jongbloed, B. McGrath, C. De Boer, H. de Gayardon, A., (2023). *Final report of the study on the state and effectiveness of national funding systems of higher education to support the European Universities initiative*, Publications Office of the European Union, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dfd61c3c-c79c-11ed-a05c-01aa75ed71a1/language-en>.
- European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Grumbinaite, I., Colus, F. and Buitrago Carvajal, H., (2025). *Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative*, Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/32313>.
- European Commission: Directorate-General for Research and Innovation. (2021). *European Research Area Policy Agenda: Overview of actions for the period 2022-2024*. https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf.
- European Education and Culture Executive Agency: Eurydice, *The European higher education area in 2024 – Bologna process implementation report*, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/483185>.
- European Research Executive Agency (2023). *Progress of University Alliance Projects: Projects funded under Horizon 2020 IBA-SwafS-Support-1-2020 Call - Pilot I*. European Commission. https://rea.ec.europa.eu/publications/progress-university-alliance-projects_en.
- European Research Executive Agency (2024). *Report on good practice from European University Alliances Projects (Pilot II). Projects funded under Horizon 2020 IBA-SwafS-SUPPORT-2-2020 CALL*. European Commission. https://rea.ec.europa.eu/publications/report-good-practices-european-university-alliances-projects-pilot-ii_en.
- LERU (2024, November). *Maximizing the impact of European Universities alliances*. LERU Advice Paper no. 35. https://www.leru.org/files/European-Universities-alliances_LERU-Paper.pdf.
- Letta, E. (2024). *Much more than a market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens*. <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

- Organisatie voor Economische Samenwerking (2022). Financiering van het hoger onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap van België (beknopte samenvatting OESO-rapport). <https://www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/financiering-van-het-hoger-onderwijs-oeso-rapport>.
- Von Der Leyen, U. (2024). *De keuze van Europa: Politieke beleidslijnen voor de volgende Europese Commissie 2024-2029*. Europese Commissie. https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_nl.
- European Commission: Directorate-General for Research and Innovation (2024). *Align, act, accelerate. Research, technology and innovation to boost European competitiveness*. Publications Office of the European Union, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f9fc221-86bb-11ef-a67d-01aa75ed71a1/language-en>.

Websites

- Agence nationale de la recherche [ANR]. (2023). *France2030-Projets* [Dataset]. In Plateforme des données ouvertes de l'ANR. https://dataanr.opendatasoft.com/explore/dataset/ods_france2030-projets/table/?disjunctive.pia&refine.cd_action_historique=GURE.
- Department of Further and Higher Education, Research, Innovation and Science (2024, 19 december). *Minister O'Donovan announces additional funding for universities to support their participation in EU alliances*. gov.ie. <https://www.gov.ie/en/press-release/fb121-minister-odonovan-announces-additional-funding-for-universities-to-support-their-participation-in-eu-alliances/>.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (z.d.). European University Networks (EUN) – National Initiative. <https://www.daad.de/en/information-services-for-higher-education-institutions/further-information-on-daad-programmes/eun/>.
- Élysée. (2017, 26 september). *President Macron gives speech on new initiative for Europe* [Persbericht]. elysee.fr. <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-new-initiative-for-europe>.
- ENLIGHT. (z.d.). About Us. <https://enlight-eu.org/university-about-us/about-enlight>.
- EURECA-PRO (z.d.). About EURECA-PRO. <https://www.eurecapro.eu/about-eureca-pro/>.
- European Commission. (2024, 28 juni). New funding for additional European universities alliances will boost cooperation in higher education [Persbericht]. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3542.
- European Commission. (z.d.). *European Universities initiative: Transnational alliances of higher education institutions, paving the way towards the universities of the future*. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>.
- European Commission. (z.d.). *European Universities initiative. European Education Area: Quality education and training for all*. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>.
- EUTOPIA (z.d.) About Us. <https://eutopia-university.eu/english-version/about-us>.

- Ministère chargé de l'enseignement supérieur et de la recherche. (2022, 13 juli). *Les Universités européennes*. <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/les-universites-europeennes-46476>.
- Ministère chargé de l'enseignement supérieur et de la recherche. (2023, 3 februari). *Universités européennes: Sylvie Retailleau salue l'engagement des établissements d'enseignement supérieur français dans l'expérimentation sur le label européen de diplômes conjoints et les statuts de coopération*. <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/universites-europeennes-sylvie-retailleau-salue-l-engagement-des-etablissements-d-enseignement-89322>.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022, 1 november). Beslisnota bij Ondersteuning voor de Nederlandse deelnemers aan het Europese Universiteiten Initiatief. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2022/08/09/beslisnota-bij-ondersteuning-voor-de-nederlandse-deelnemers-aan-het-europese-universiteiten-initiatief>.
- Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades (2019, 25 oktober). *El Gobierno concede 3 M€ para reforzar el papel de España en las Universidades Europeas*. <https://www.ciencia.gob.es/en/Noticias/2019/Octubre/El-Gobierno-concede-3-millones-de-euros-para-reforzar-el-papel-de-Espana-en-las-Universidades-Europeas.html>.
- Nationaal Agentschap Erasmus+ (z.d.). *Ondersteuning voor Nederlandse deelnemers van Europese Universiteiten Initiatief*. <https://www.erasmusplus.nl/actueel/nieuws/ondersteuning-voor-nederlandse-deelnemers-van-europese-universiteiten-initiatief>.
- O'Shea, M. (2022, 4 februari). *Minister Harris welcomes €3.1 million funding for Irish higher education institutions participating in European university alliances*. Higher Education Authority. <https://hea.ie/2022/02/04/minister-harris-welcomes-e3-1-million-funding-for-irish-higher-education-institutions-participating-in-european-university-alliances/>.
- Una Europa (z.d.) Over ons. <https://www.una-europa.eu/about/over-ons>.
- Vlaamse overheid. (z.d.). Besluit van de Vlaamse Regering tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs (citeeropschrift: "Codex Hoger Onderwijs"). <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14650>.
- YUFE (z.d.). Young Universities for the Future of Europe. About. <https://www.yufe.eu/about/>.

D. LIJST VAN INTERVIEWPARTNERS

De interviews (13 in totaal) werden afgenomen tussen 18 december 2024 en 5 februari 2025. De geïnterviewden ontvingen op voorhand een (gepersonaliseerde) vragenlijst die als leidraad gebruikt werd voor het interview.

Tabel 9. Lijst van interviewpartners

Instelling	Naam	Functie
Departement WEWIS Afdeling Wetenschapsbeleid	Philip Van Avermaet	Afdelingshoofd
	Els Vermander	Beleidsadviseur
Departement Onderwijs en Vorming	Liesbeth Hens	Teamcoördinator Beleid
Fédération Wallonie-Bruxelles, Administration générale de l'Enseignement	Stella Matterazzo	Directrice générale adjointe f.f.
	Cécile Dewart	Centre d'expertise financière et du contrôle budgétaire
	Caroline Hollela	Conseillère, Relations internationales, cabinet de la Ministre-Présidente Degryse
Universiteit Antwerpen	Tim Engels	Departementshoofd Departement Onderzoek, Innovatie en Valorisatie
	Anne Adams	Diensthooft Grants Office
KU Leuven	Wannes Ribbens	Beleidsadviseur vicerector Onderzoeksbeleid
Vrije Universiteit Brussel	Mieke Gijsemans	Directeur R&D
	Tania Van Loon	Coördinator Research Funding Europe
Universiteit Gent	Dirk De Craemer	Hoofd Onderzoeks- en Onderwijsprojecten
	Ignace Lemahieu	Directeur Onderzoeksangelegenheden
Universiteit Hasselt	Sadia Vancauwenbergh	Directeur Onderzoek, Bibliotheek en Internationalisering
	Elke Piessens	Directeur Tech Transfer Office
Technical University of Dresden	Katrin Jordan	Head Directorate Research
University of Bologna	Alessia Franchini	Head Research Development Sector (social sciences and humanities) & Excellent Science (Research Services Coordination Unit)
University of Bordeaux	Laurent Servant	Vice-président délégué aux relations internationales
	Camille Le Borgne	Head EU Grants Office (R&I EU-funded projects)
University of Cyprus	Marios Demetriades	Director Research and Innovation Support Service
University of Lorraine	Benoit Grasser	Vice-président adjoint à la politique scientifique

E. ONDERSTEUNING AAN DE ALLIANTIES VAN EUROPESE UNIVERSITEITEN DOOR DE EU-LIDSTATEN

Tabel 10 geeft een overzicht van de cofinancieringsregelingen, andere ondersteunde maatregelen en beleids- en of wetswijzigingen als gevolg van het Europese Universiteiten-initiatief, waaruit een grote verscheidenheid tussen de EU-lidstaten blijkt. Deze bevindingen zijn gebaseerd op twee rapporten van de Europese Commissie (European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2023, 2025). Het merendeel van de vertegenwoordigers van de lidstaten werd geïnterviewd in de periode lente-herfst 2021, waardoor de informatie die in de tabel wordt weergegeven mogelijk is verouderd.

In hoofdstuk 7 komen de meest recente financieringsregelingen en eventuele andere ondersteunende maatregelen van volgende regio's/landen uitgebreid aan bod: Federatie Wallonië-Brussel, Duitsland, Frankrijk en Italië. De cofinanciering die voorzien wordt door Cyprus, Ierland, Nederland en Spanje komt ook kort aan bod.

Tabel 10. Nationale/Regionale steun aan de allianties van Europese Universiteiten per EU-lidstaat

Land/ Regio	Cofinanciering	Andere ondersteunende maatregelen	Veranderingen in beleid/wetgeving
AT	Aanvankelijk ad-hoc-financiering in 2021: € 375.000 voor coördinator-HOI en € 225.000 voor partner-HOI in alliantie Aanvullende financiering d.m.v. prestatieovereenkomsten voor periode 2022-2024: € 200.000 voor coördinator-HOI; € 150.000 voor partner-HOI	Werkgroep opgericht door federaal ministerie bevoegd voor onderwijs met o.a. EHEA-vertegenwoordigers, wetenschapsattaché in Brussel en vertegenwoordigers hoger onderwijs Ondersteuning bij verspreiding en bewustmaking tijdens jaarlijkse nationale evenementen	Wijziging van universiteitswet om flexibeler om te gaan met programma's voor gezamenlijke en dubbele graden.
BE-FWB	€ 500.000 per jaar voor alle deelnemende HOI's (€ 100.000 – € 125.000 per instelling) Aanvragende en niet-geselecteerde HOI's worden ook ondersteund	Werkgroep met HOI's en ministerie bevoegd voor onderwijs (zie sectie 7.2) Infosessies	Geen informatie beschikbaar
BE-VL	€ 4,8 miljoen voor 5 HOI's voor periode 2021-2024 Lump-sum-bijdragen die gedeeltelijk worden toegekend op basis van studentenaantallen die beschikbaar worden gesteld aan HIO's	Werkgroep met HOI's en departement bevoegd voor onderwijs Infosessies	Initiatief Europese Universiteiten ingebed in internationaliseringsstrategie hoger onderwijs Meer flexibiliteit bij onderwijstaal en toelating van studenten
BG	€ 480.000 voor 3 geselecteerde HOI's in 2020	Regelmatige uitwisselingen en infosessies Ondersteuning bij voorbereiding aanvragen voor niet-deelnemende HOI's	Geen informatie beschikbaar
CY	€ 100.000 voor deelname in 2022	Werkgroep met deelnemende HOI's en ministerie bevoegd voor onderwijs Informatiesessies over aanvraagprocedure	Wijzigingen in nationale kwalificatiekader die drie- in plaats van vierjarige bachelorsdiploma's mogelijk maken via allianties Meer flexibiliteit voor onderwijstaal

Land/ Regio	Cofinanciering	Andere ondersteunende maatregelen	Veranderingen in beleid/wetgeving
CZ	75% van HOI-cofinancieringsbijdrage van deelnemende HOI's Financiering voor HOI's die <i>Seal of Excellence</i> ontvangen hebben, maar niet geselecteerd/gefinancierd werden	Promotie, informatie en ondersteuning bij voorbereiding aanvragen	Initiatief Europese Universiteiten ingebed in nationale internationaliseringsstrategie hoger onderwijs
DE	Tot € 750.000 per deelnemende HOI tot 2023, tot € 725.000 voor 2023-2027 Tot 2023 werd € 450.000 toegewezen aan HOI's die <i>Seal of Excellence</i> ontvangen hebben, maar niet geselecteerd/gefinancierd werden en van plan zijn om nieuwe aanvraag in te dienen Aanvullende financiering is mogelijk op federaal niveau	Werkgroep met deelnemende HOI's, regelmatige rondetafelgesprekken georganiseerd bij DAAD (zie sectie 7.3) met ministeries op federale en regionale niveau en deelnemende HOI's over administratieve en wetgevende knelpunten Ondersteuning bij bewustmaking via DAAD	Wijzigingen op federaal niveau om erkenning van kortetermijn- en virtuele mobiliteit te vergemakkelijken Wetswijzigingen die accreditatie van gezamenlijke graden moeten vergemakkelijken, worden momenteel besproken
DK	Aanvankelijk geen gerichte financiering voorzien; HOI's gebruikten hun internationaliseringsbudget € 535.000 toegewezen in 2024 aan deelnemende HOI's om hun onderzoek te versterken	Dialogo tussen ministerie bevoegd voor onderwijs en HOI's Infosessies voorafgaand aan aanvragen	Wijzigingen om virtuele mobiliteit te erkennen
EE	Geen gerichte nationale cofinanciering	Dialogo tussen ministerie bevoegd voor onderwijs en HOI's	Initiatief Europese Universiteiten ingebed in nationale internationaliseringsstrategie hoger onderwijs
GR	€ 110.000 voor een periode van 3 jaar om de cofinancieringsbijdrage te dekken	Ondersteuning bij administratieve zaken bij voorbereiding financieringsaanvragen	Wijzigingen die alliantiepartners meer flexibiliteit geven om gezamenlijk onderwijsprogramma's uit te voeren
ES	€280.000 voor coördinator HOI, €255.000 voor partner HOI €125.000 voor niet-geselecteerde HOI Toegekend samen met Erasmus+-financiering	Werkgroep met deelnemende HOI's Regelmatige communicatie en informatiesessies	Wijzigingen om erkenning en accreditatie van gezamenlijke programma's (3- in plaats van 4-jarige bachelorsdiploma's mogelijk maken via allianties) en afgifte van gezamenlijke diploma's te vergemakkelijken Vergroten van flexibiliteit bij opzetten van internationale studieprogramma's
FI	Eenmalige bijdrage van € 150.000 voor elke HOI in 2019	Informatiesessies	Bottom-up: meer HOI's zijn begonnen met toepassen van Europese aanpak voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's HOI's zetten zich in voor wijziging regelgeving op gebied van taalbeleid voor diploma's en inschrijvingsgelden

Land/ Regio	Cofinanciering	Andere ondersteunende maatregelen	Veranderingen in beleid/wetgeving
FR	Hetzelfde bedrag als toegekend door Erasmus ⁺ (max. € 1 miljoen per alliantie) € 100 miljoen voorzien in nationale budget voor hoger onderwijs voor komende 10 jaar voor alle Franse HOI's die deelnemen in alliantie Financiering toegewezen aan HOI's die Seal of Excellence ontvangen hebben, maar niet geselecteerd/gefinancierd werden Aanvullende financiering is mogelijk op regionaal niveau	Bottom-up-ondersteuning op vraag en ad-hoc-overleg met Franse vertegenwoordigers in allianties van Europese Universiteiten	Uitzonderingen om accreditatie van gezamenlijke diploma's en afgifte van diploma's met gezamenlijke graden te vergemakkelijken
HR	€ 110.000 voor deelnemende HOI's voor een periode van 3 jaar in pilootfase, daarna € 33.000 per jaar	Werkgroep met deelnemende HOI's Regelmatig overleg met HOI's	Wijzigingen om accreditatie van gezamenlijke graden te vergemakkelijken Initiatief Europese Universiteiten ingebed in nationale internationaliseringsstrategie hoger onderwijs Opstellen nationaal plan om belemmeringen voor allianties tussen universiteiten weg te werken
HU	20% van cofinancieringsbijdrage van deelnemende HOI's (10 HOI's deelden € 12 miljoen euro voor een periode van 3 jaar)	Werkgroep voor wetgevende knelpunten Evenementen rond kennisuitwisseling, consultaties en wetgevende ondersteuning	Initiatief Europese Universiteiten ingebed in nationale internationaliseringsstrategie hoger onderwijs Wijzigingen om accreditatie van gezamenlijke graden te vergemakkelijken
IE	Cofinanciering van € 3,1 miljoen of € 445.000 per alliantie in 2022 Cofinanciering van € 2,7 miljoen toegewezen in 2024	Ondersteuning bij aanvragen Ministerie bevoegd voor onderwijs en agentschap voor Erasmus ⁺ nemen deel aan nationaal netwerk	Initiatief Europese Universiteiten ingebed in nationale internationaliseringsstrategie hoger onderwijs
IT	€ 225.000 voor deelnemende HOI's om personeels- en reis- en ander kosten te dekken Ondersteuning voor aanvragende HOI's	Nationale steun gecoördineerd door ministerie bevoegd voor universiteiten en onderzoek	Discussies over noodzaak accreditatie van programma's naar accreditatie van instellingen en over verandering nationale wetgevingen die fysieke aanwezigheid bij examens vereist
LV	20% van cofinancieringsbijdrage van deelnemende HOI's	Regelmatig overleg, raadplegingen, wetgevende bijstand	Wijziging voor opzetten van gezamenlijke studieprogramma's te vergemakkelijken

Land/ Regio	Cofinanciering	Andere ondersteunende maatregelen	Veranderingen in beleid/wetgeving
LT	€500.000 toegewezen aan eerste 3 geselecteerde HOI's uit oproep van 2019, €1,9 tot €3 miljoen toegewezen aan 5 geselecteerde HOI's uit oproep 2020 (via RRF-financiering) €13,5 miljoen via RRF-financiering voor huidige en toekomstige geselecteerde HOI's in 2022	Werkgroep opgericht door ministerie bevoegd voor onderwijs, ministerie neemt deel aan bewustmakings-evenementen	Initiatief Europese Universiteiten opgenomen in regeringsprogramma en internationaliseringsprioriteiten hoger onderwijs Toepassen van Europese aanpak voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's Discussies over micro-certificaten en regulering van gezamenlijke programma's
LU	Geen gerichte cofinanciering voorzien; maakt deel uit van internationaliserings-budget van de enige publieke universiteit	Regelmatige communicatie en advies	Geen informatie beschikbaar
MT	Geen gerichte cofinanciering voorzien	Raadplegingen	Geen informatie beschikbaar
NL	€ 250.000 per jaar voor een periode van 4 jaar vanaf 2022 voor deelnemende HOI's € 50.000 financiering voor de ondersteuning van nieuwe aanvragen	Geen specifieke acties	Wijzigingen in nationale accreditatieproces om accreditatie van gezamenlijke graden te vergemakkelijken
PL	€ 150.000 per HOI om 20% cofinancieringsbijdrage van deelnemende HOI's te dekken Financiering toegewezen aan HOI's die Seal of Excellence ontvangen hebben, maar niet geselecteerd/gefinancierd werden	Steun gecoördineerd door het ministerie bevoegd voor onderwijs in samenwerking met het nationale agentschap Erasmus+ Steunbrieven voor HOI's die een aanvraag indienen	Geen informatie beschikbaar
PT	€14.750 per jaar voor 4 jaar voor deelnemende HOI's in de vorm van doctoraatsbeurzen	Wetgevende en administratieve ondersteuning Steun bij bewustmaking	Geen informatie beschikbaar
RO	Lump-sum-bijdragen van € 200.000 in 2019 en € 100.000 in 2020 en een extra variabel bedrag per HOI € 709.000 toegewezen aan deelnemende HOI's in 2021, € 746.000 in 2022 en € 1.146.486 in 2023 Plannen om RRF-financiering te gebruiken	Steun gecoördineerd door het directoraat bevoegd voor de financiering van HOI's Steun bij bewustmaking	Betere integratie van normen van Europese aanpak in wetgeving over accreditatie van gezamenlijke programma's en graden Europese Universiteiten-initiatief en micro-certificaten opgenomen in nieuwe onderwijswet
SE	Lump-sum-bijdragen van €43.000 in 2019 en 2020	Ondersteund netwerk gecoördineerd door de raad voor hoger onderwijs	Wijzigingen in regelgeving voor betalende studenten die deelnamen aan micro-certificaten
SI	Financiering geïntegreerd in ontwikkelingspijler van HOI-financiering, kan ingezet worden voor aanvraag tot en effectieve deelname aan een alliantie	Informeel overleg Ondersteuning bij aanvraagprocedure	Discussies over nationale hervormingen in kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's en graden, micro-certificaten en online-leren

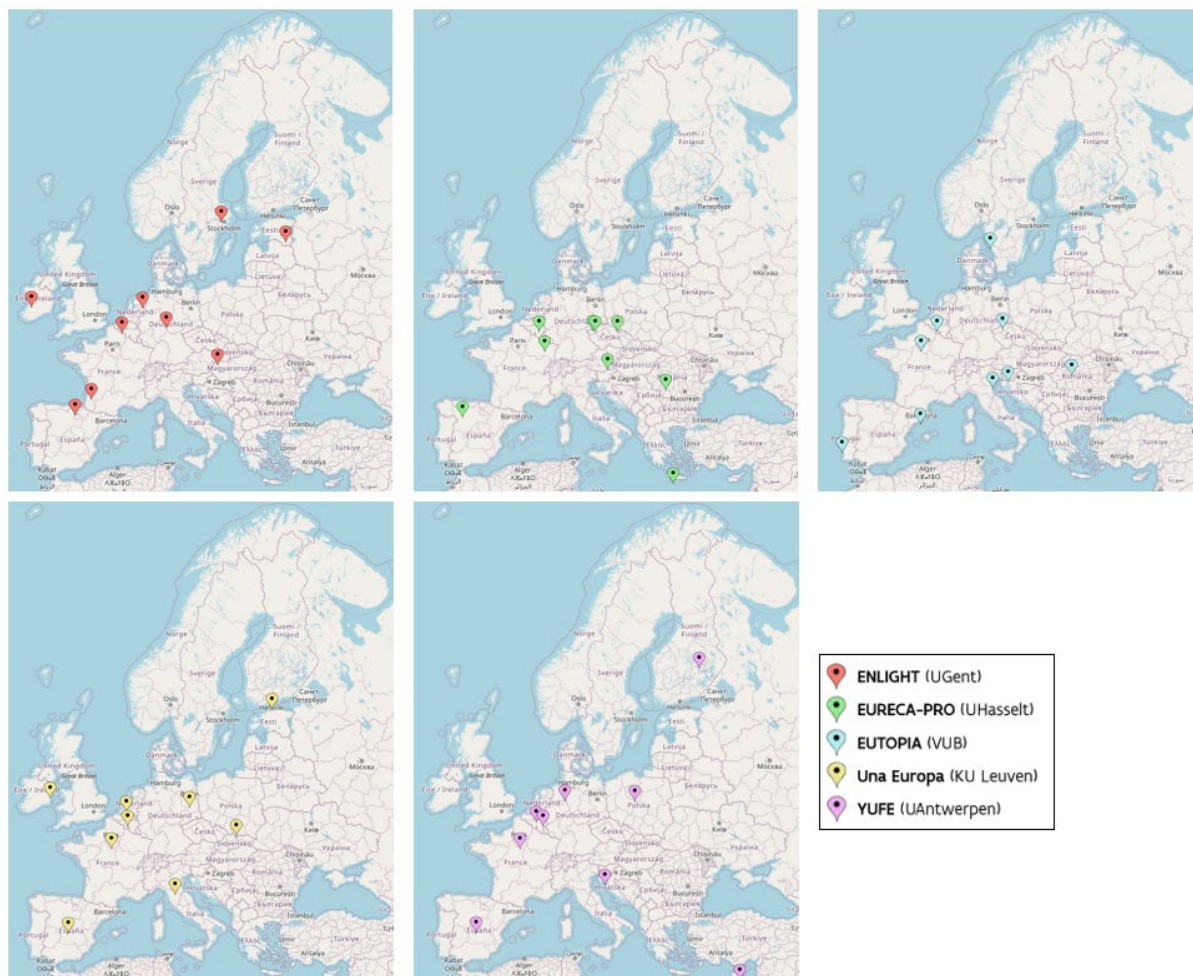
Land/ Regio	Cofinanciering	Andere ondersteunende maatregelen	Veranderingen in beleid/wetgeving
SK	20% van cofinancieringsbijdrage van deelnemende HOI's	Geen specifieke acties	Geen informatie beschikbaar

Opmerkingen: EHEA = European Higher Education Area, HOI = hogeronderwijsinstelling, RRF = Recovery and Resilience Facility

Bron: Eigen voorstelling op basis van twee rapporten van de Europese Commissie (European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2023, 2025).

F. GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN DE ALLIANTIES MET VLAAMSE UNIVERSITEITEN

Figuur 3. Geografische spreiding van de alliantiepartners van de Vlaamse universiteiten

Opmerkingen: De alliantiepartners in het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland zijn niet opgenomen in deze figuur aangezien deze volgens de EC-website geen officieel lid meer zijn.

Bron: Eigen voorstelling op basis van cijfergegevens van de Europese Commissie (2024)

G. ANALYSE VAN DE INTERNATIONALE SAMENWERKING TUSSEN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN EN HUN ALLIANTIEPARTNERS

Tabel 11 bevat een overzicht van het aantal succesvolle financieringsaanvragen via de EU-financieringsprogramma's voor onderzoek en innovatie Horizon 2020 (2014-2020) en Horizon Europe (2021-2027) van de Vlaamse universiteiten (incl. financieringsaanvragen van de universiteiten met de SOC's). De cijfers voorgesteld in deze tabel zijn afkomstig uit de Europese CORDIS-databank.⁷⁹ Projecten met meer dan 100 deelnemers en projecten zonder contractinkomsten voor de Vlaamse universiteiten werden niet weerhouden in deze analyse. De contractinkomsten zijn volledig toegewezen aan het startjaar van het project.

Alle universiteiten vertonen over het algemeen een stijgende trend in financiering tot en met 2024 met een aantal sterke pieken in sommige jaren en ook het aantal projecten neemt over het algemeen toe. Het aantal succesvolle financieringsaanvragen en de verworven contractinkomsten van KU Leuven en UGent – de twee grootste Vlaamse universiteiten – vertonen een uitgesproken stijgende trend, terwijl de resultaten voor UAntwerpen en VUB een schommelend patroon tonen. UHasselt heeft als kleinste Vlaamse universiteit minder financiering verworven via de EU-financieringsprogramma's met een wisselend aantal projecten op jaarbasis. Over de periode 2014-2025 nemen KU Leuven, UAntwerpen en UGent in ongeveer 40% van de projecten een coördinerende rol op. VUB en UHasselt zijn coördinatoren van respectievelijk 30% en 25% van hun gehonoreerde onderzoeksprojecten.

Wat het aantal projecten met minstens een alliantiepartner betreft, toont Tabel 11 voor KU Leuven, UAntwerpen, UGent en VUB een toename. Wat het aandeel van deze aanvragen in het geheel van de projectaanvragen van de universiteiten in kwestie betreft, neemt het aandeel bij KU Leuven en UGent toe, blijft het aandeel bij UAntwerpen en VUB stabiel. Omdat deze cijfers echter niets zeggen over het aantal alliantiepartners dat betrokken is in de onderzoeksprojecten, tonen Grafiek 5 tot Grafiek 8 naast het totaal aantal projecten ook de betrokkenheid van elke alliantiepartner afzonderlijk waarbij een opdeling wordt gemaakt tussen de periode voor en na de oprichting van de allianties in kwestie.

⁷⁹ Deze cijfergegevens werden op 17 december 2024 uit de CORDIS-databank gehaald en aangevuld met cijfergegevens voor de SOC's op 17 maart 2025.

Tabel 11. Succesvolle financieringsaanvragen via de Europese Kaderprogramma's Horizon 2020 en Horizon Europe (2014-2025) per Vlaamse universiteit

	Variabele	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
KU Leuven	Totaalbedrag	1.503	37.679	62.523	46.092	61.272	59.860	64.902	69.967	79.283	96.892	97.916	27.052
	Projecten	2	70	90	87	96	110	111	119	121	134	151	48
	Coördinator	1	25	38	38	39	47	50	48	60	67	63	20
	Una Europa	2	8	8	7	12	18	17	25	13	14	17	7
UAntwerpen	Totaalbedrag	616	7.525	3.880	12.550	13.837	31.478	20.114	23.678	15.172	33.573	27.801	5.627
	Projecten	2	16	12	26	22	42	35	36	39	44	52	14
	Coördinator	0	7	6	12	11	18	11	12	14	20	27	5
	YUFE	0	2	0	2	3	0	3	6	3	7	3	2
UGent	Totaalbedrag	1.252	45.343	28.019	43.579	39.983	45.088	46.939	49.279	71.086	86.092	72.209	17.727
	Projecten	2	73	54	67	61	65	81	69	90	111	86	29
	Coördinator	0	22	19	24	27	30	22	23	43	50	41	11
	ENLIGHT	0	8	5	6	5	7	12	8	6	11	11	5
UHasselt	Totaalbedrag	0	5.069	2.530	3.040	1.225	2.548	11.940	7.072	7.086	6.570	3.978	1.927
	Projecten	0	9	5	4	6	8	15	14	14	15	11	3
	Coördinator	0	2	1	2	2	4	5	2	3	4	1	0
	EURECA-PRO	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
VUB	Totaalbedrag	636	11.750	16.033	18.458	7.781	23.419	16.681	23.859	20.054	38.985	25.602	19.514
	Projecten	1	19	31	34	27	42	37	32	31	58	46	21
	Coördinator	0	6	10	11	6	11	10	7	9	22	16	6
	EUTOPIA	0	1	1	4	3	3	2	2	0	6	6	1

Opmerkingen: Totaalbedrag (x 1.000 euro): contractinkomsten voor de Vlaamse universiteit; Projecten: aantal projecten met Vlaamse universiteit als coördinator/partner; Coördinator: aantal projecten met Vlaamse universiteit als coördinator; Una Europa/YUFE/ENLIGHT/EURECA-PRO/EUTOPIA: aantal projecten met minstens één partner uit de respectievelijke allianties van Europese Universiteiten. De blauw gearceerde cellen duiden per rij de hoogste waarde aan.

Grafiek 5 tot Grafiek 8 tonen op de horizontale as de alliantiepartners van elke universiteit, terwijl het aantal gehonoreerde projecten kan worden afgelezen op de verticale as. Indien bij de naam van de alliantiepartner een asterisk (*) staat, bestond er voor de start van het Europese Universiteiten-initiatief (2019 voor KU Leuven, UAntwerpen en VUB, 2020 voor UGent en 2022 voor UHasselt) reeds een structurele samenwerking tussen de Vlaamse universiteit en alliantiepartner in kwestie (zie Tabel 2 in sectie 4.1).⁸⁰ De blauwe balken geven de succesvolle financieringsaanvragen weer met elke alliantiepartners vóór de oprichting van de alliantie, terwijl de oranje balken de succesvolle financieringsaanvragen weergeven na de oprichting. De paarse balk geeft aan of de alliantiepartner al dan niet betrokken was bij het (competitieve) SwafS-project dat opgezet werd binnen Horizon 2020-kaderprogramma om het onderzoeks- en innovatief van de allianties te versterken (zie sectie 3.2.1). De balk "Totaal" is gecorrigeerd voor dubbeltellingen (d.i. aanvragen met meer dan één alliantiepartner).

In lijn met de sterke stijging in het totaal aantal succesvolle financieringsaanvragen zoals getoond in Tabel 11, toont Grafiek 5 een aanzienlijke groei in het aantal gehoneerde onderzoeksprojecten met minstens één partner in de Una Europa-alliantie vanaf 2019. In de periodes 2014-2018 en 2019-2025 zijn respectievelijk 37 en 111 onderzoeksprojecten geselecteerd voor financiering (d.i. gemiddeld 7 [16] per jaar in de periode 2014-2018 [2019-2025]). Hoewel KU Leuven reeds voor de oprichting van de Una Europa-alliantie met alle alliantiepartners op structurele basis samenwerkte, had de universiteit voor 2019 nog niet samengewerkt met Complutense University of Madrid (ES) en Sorbonne University (FR). Na 2019 is er een toename in de betrokkenheid van alle alliantiepartners. Het merendeel van de Una Europa-alliantiepartners – met name University of Bologna (IT), Free University of Berlin (DE), University of Edinburgh (UK), Complutense University of Madrid (ES), Sorbonne University (FR), Jagiellonian University (PL) en University of Helsinki (FI) – maakten samen met KU Leuven deel uit van het SwafS-project.

Grafiek 5. Gehonoreerde projecten van KU Leuven en de Una Europa-alliantiepartners (2014-2025)

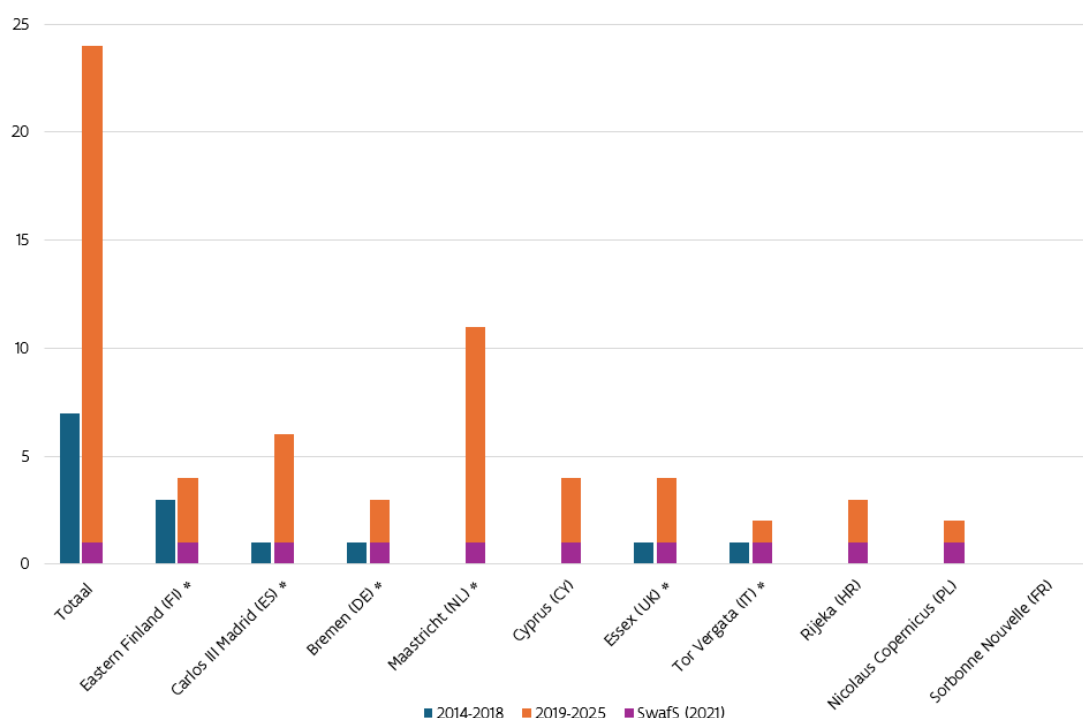

Bron: Eigen voorstelling op basis van CORDIS-databank (2024)

⁸⁰ Dit betreffen zowel samenwerkingen op onderzoeks- als beleidsniveau.

Grafiek 6 toont een sterke stijging in het absolute aantal gehonoreerde projecten met YUFE-alliantiepartners. In de periodes 2014-2018 en 2019-2025 zijn respectievelijk 7 en 24 onderzoeksprojecten geselecteerd voor financiering (d.i. gemiddeld 1 [3] per jaar in de periode 2014-2018 [2019-2025]). Voor de oprichting van de YUFE-alliantie in 2019 had UAntwerpen reeds met alle partners uit het YERUN-netwerk – behalve Universiteit Maastricht (NL) – samengewerkt in een of meerdere Europese onderzoeksprojecten. Na de oprichting van de YUFE-alliantie is de samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie met Universiteit Maastricht (NL) sterk toegenomen. Aangezien Sorbonne Nouvelle University (FR) als laatste hogeronderwijsinstelling is toegetreden tot de YUFE-alliantie, maakte deze universiteit geen deel uit van het SwafS-project en werden ook daarna nog geen financieringsaanvragen gehoneerd waarin UAntwerpen en Sorbonne Nouvelle University (FR) samenwerken.

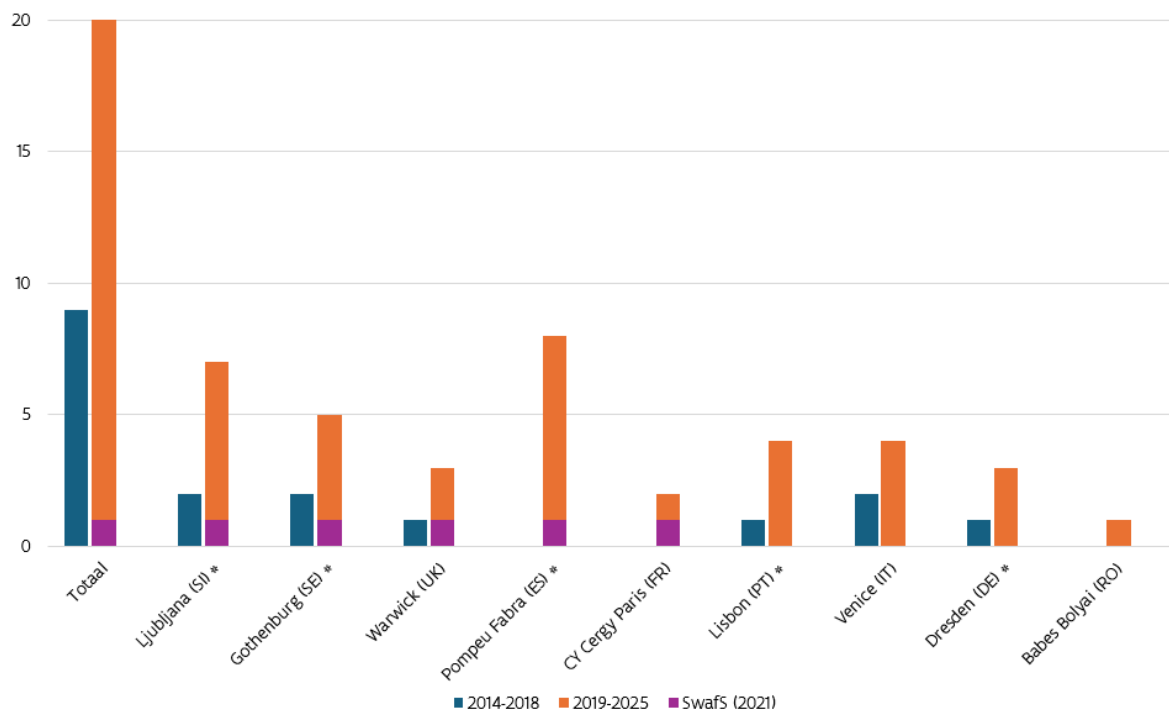
Grafiek 6. Gehonoreerde projecten van UAntwerpen en de YUFE-alliantiepartners (2014-2025)

Bron: Eigen voorstelling op basis van CORDIS-databank (2024)

Grafiek 7 toont dat VUB in de periodes 2014-2018 en 2019-2025 respectievelijk 9 en 20 financieringsprojecten met minstens één EUTOPIA-alliantiepartner heeft weten binnen te halen (d.i. gemiddeld 2 [3] per jaar in de periode 2014-2018 [2019-2025]). De samenwerkingen met University of Ljubljana (SI), University of Gothenburg (SE), University of Warwick (UK), NOVA University Lisbon (PT), Ca'Foscari University of Venice (IT) en Dresden University of Technology (DE) in de periode 2014-2018 vonden plaats in negen afzonderlijke onderzoeksprojecten. Na de oprichting van de EUTOPIA-alliantie is VUB erin geslaagd om met elke EUTOPIA-alliantiepartner minstens één succesvolle financieringsaanvraag te bekomen, waarbij nu wel soms met meerdere alliantiepartners binnen eenzelfde onderzoeksproject wordt samengewerkt. Aangezien de EUTOPIA-alliantie aanvankelijk eerder beperkt was in omvang met slechts vijf hogeronderwijsinstellingen, waren enkel University of Ljubljana (SI), University of Gothenburg (SE), University of Warwick (UK), Pompeu Fabra University (ES) en CY Cergy Paris University (FR) betrokken bij het SwafS-project.

Grafiek 7. Gehonoreerde projecten van VUB en de EUTOPIA-alliantiepartners (2014-2025)

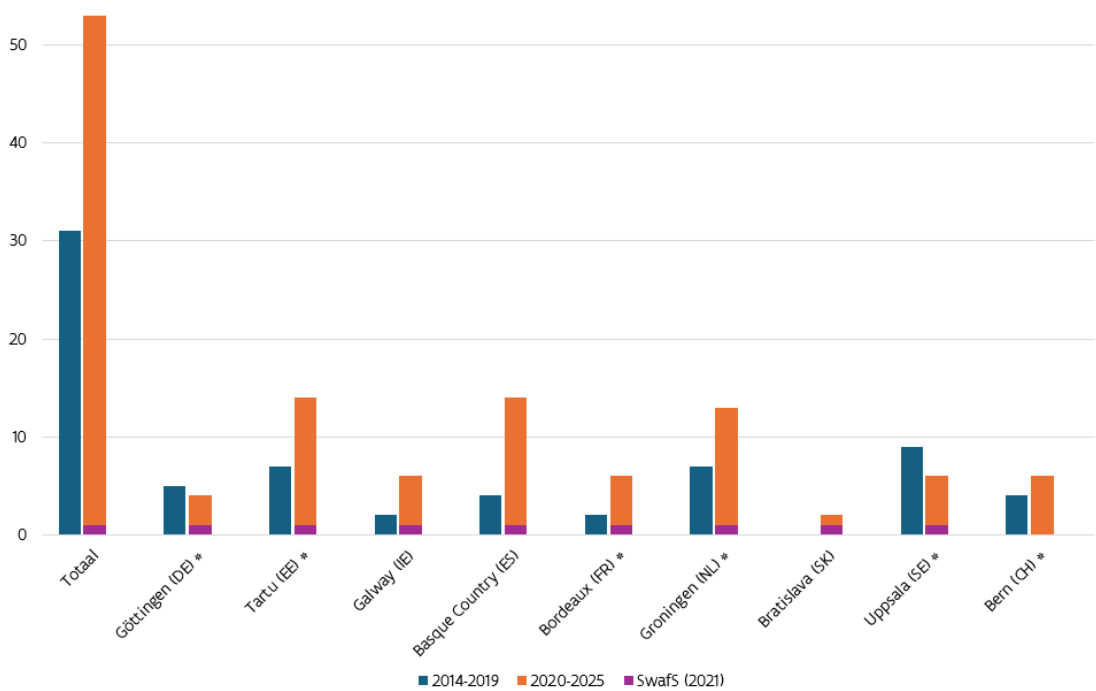

Bron: Eigen voorstelling op basis van CORDIS-databank (2024)

UHasselt had voorafgaand aan haar deelname aan de EURECA-PRO-alliantie enkel sporadisch samengewerkt met de EURECA-PRO-alliantiepartners. Tabel 11 toont dat UHasselt voor haar toetreding tot de EURECA-PRO-alliantie in 2022 in slechts één gehonoreerd onderzoeksproject had samengewerkt met Silesian University of Technology (PL). In 2024 werd een financieringsaanvraag goedgekeurd waarin met zeven van de huidige acht EURECA-PRO-alliantiepartners wordt samengewerkt: TU Bergakademie Freiberg (DE), Mittweida University of Applied Sciences (DE), Technical University of Crete (EL), University of León (ES), Montanuniversität Leoben (AT), Silesian University of Technology (PL) en University of Petrosani (RO). University of Lorraine (FR) is als enige EURECA-PRO-alliantiepartner niet betrokken bij dit onderzoeksproject.

In tegenstelling tot de drie voorgaande grafieken is de procentuele toename in het aantal financieringsaanvragen voor en na de oprichting van de ENLIGHT-alliantie minder groot, al toont Grafiek 8 nog steeds een quasi verdubbeling van het aantal succesvolle aanvragen. In de periodes 2014-2019 en 2020-2025 zijn respectievelijk 31 en 53 onderzoeksprojecten geselecteerd voor financiering (d.i. gemiddeld 5 [9] per jaar in de periode 2014-2019 [2020-2025]). Voor 2020 had UGent reeds met alle ENLIGHT-alliantiepartners – met uitzondering van Comenius University Bratislava (SK) – samengewerkt in een of meerdere onderzoeksprojecten die financieel ondersteund werden vanuit het Horizon 2020-programma. Wat de samenwerking binnen het SwafS-project betreft, maakte enkel University of Bern (CH) (officieel) geen deel uit van dit project vermits deze Zwitserse hogeronderwijsinstelling vanuit Europa niet erkend werden als officiële partner. Verder toont Grafiek 8 aan dat hoewel het aantal gefinancierde samenwerkingen met de meeste ENLIGHT-alliantiepartners is toegenomen, er minder financieringsaanvragen met University of Göttingen (DE) en Uppsala University (SE) werden goedgekeurd dan voorheen.

Grafiek 8. Gehonoreerde projecten van UGent en de ENLIGHT-alliantiepartners (2014-2025)

Bron: Eigen voorstelling op basis van CORDIS-databank (2024)

